

**Fondul de Investiții Sociale din Moldova
Bernard Brunhes International**

Evaluarea Impactului Proiectului FISM 2 asupra Beneficiarilor

Raport final

**Chișinău,
30 ianuarie 2008**

Cercetarea a fost susținută de Fondul de Investiții Sociale din Moldova printr-o finanțare din partea Agenției Suedeze de Cooperare și Dezvoltare Internațională (SIDA). Reprezentanții FISM au luat parte activ la discuțiile privind metodologia cercetării. Cercetarea a fost elaborată și coordonată de compania Bernard Brunhes International din Paris, Franța (www.bb-i.biz), care a produs, de asemenea, raportul final și lucrarea de față. Cercetările pe teren și introducerea în calculator a datelor au fost efectuate de compania CBS AXA din Chișinău (www.cbs-axa.org) și de asociația CATALACTICA, filiala Moldova.

Echipa de cercetare a fost coordonată de Sorin Cace. Din echipa de elaborare a raportului final au făcut parte Daniel Arpinte, Vasile Cantarji, Nicolae Sali, Simona Stănescu, Valentin Vladu.

Un sprijin deosebit în realizarea raportului l-a furnizat Maria Vremiș Director Departament, Sisteme Informationale, Monitorizare și Evaluare din cadrul FISM.

Lista de abrevieri:	4
Rezumat	5
1. Introducere	7
1.1. Fondul de Investiții Sociale din Moldova	7
2. Aspecte metodologice	9
2.1. Sumar al metodologiilor de cercetare a impactului Fondurilor de Investiții Sociale ..	9
2.2. Principii metodologice aplicate	10
2.3. Descrierea cercetării	11
3. Perspectiva beneficiarilor	12
3.1. Transparența în activitate și nivelul de informare	12
3.2. Nivelul de satisfacție al beneficiarilor față de serviciile îmbunătățite.....	18
3.3. Participarea comunitară	37
3.4. Activitatea FISM	45
3.5. Dezvoltarea instituțională.....	46
3.6. Durabilitatea serviciilor sociale.....	52
3.7. Indicatorii nivelului de bunăstare a gospodăriilor	55
4. Perspectiva actorilor comunitari	58
5. Perspectiva partenerilor FISM.....	75
6. Concluzii cu privire la impactul FISM asupra beneficiarilor	81
6.1. Transparența în activitate și nivelul de informare	81
6.2. Nivelul de satisfacție a beneficiarilor în legătură cu serviciile îmbunătățite.....	82
6.3. Participarea comunitară	83
6.4. Dezvoltarea instituțională.....	83
6.5. Durabilitatea serviciilor sociale.....	84
6.6. Indicatorii nivelului de bunăstare a gospodăriilor	84
6.7. Recomandări	85
7. Bibliografie:.....	86
8. Anexe.....	87
Anexa 1: Lista comunităților participante în cercetare și comunitățile de comparare	87

Lista de abrevieri:

ADI	= Asociația pentru Dezvoltare Internațională
BM	= Banca Mondială
CE	= Comisia Europeană
FISM	= Fondul de Investiții Sociale din Moldova
ME	= Ministerul Economiei
MET	= Ministerul Educației și Tineretului
ONG	= Organizație non-guvernamentală
PNUD	= Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
RM	= Republica Moldova
SCERS	= Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei
SUA	= Statele Unite ale Americii
SP	= Subproiect

Rezumat

Fondul de Investiții Sociale din Moldova 2 (FISM 2) este un proiect al Guvernului Republicii Moldova creat și dezvoltat cu suportul Băncii Mondiale (BM) și al altor donatori internaționali. Scopul FISM 2 este de a contribui la implementarea Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS) prin împuternicirea comunităților sărace și a instituțiilor lor în managementul necesităților prioritare de dezvoltare.

Prin activitatea sa FISM 2 contribuie la implicarea populației în procesul de luare a deciziilor, identificarea problemelor prioritare, planificarea strategică, monitorizarea implementării proiectelor precum și la dezvoltarea instituțională a administrației publice locale și a organizațiilor non-guvernamentale.

Obiectivul prezentei cercetări este de a contribui la îmbunătățirea activității FISM prin înțelegerea mai profundă a impactului proiectului și a consecințelor activității lui.

Pentru culegerea și analiza datelor au fost aplicate atât metode cantitative cât și calitative. Activitatea de teren a inclus studiul asupra beneficiarilor subproiectelor, studiul actorilor comunitari din localitățile care au implementat subproiecte cu suportul FISM (localități FISM) și din cele care nu au beneficiat de investiții FISM (localități non FISM), interviuri de grup și interviuri individuale. Pentru a putea identifica impactul la nivelul beneficiarilor au fost luate în considerație metode de comparare ce se referă la o evaluare de tip dinamic și urmăresc schimbările produse în perioada anilor 2004-2007 atât în comunitățile FISM 2, cât și în comunitățile similare de comparație care constituie grupul de control.

Raportul prezintă analiza modului în care toate grupurile țintă incluse în evaluare percep Proiectul FISM 2 și cum acesta contribuie la îmbunătățirea condițiilor de viață la nivelul indivizilor, gospodăriilor și comunităților locale.

Un accent deosebit s-a pus pe impactul Proiectului FISM 2 din perspectiva beneficiarilor direcți.

În capitolul referitor la perspectivele beneficiarilor este prezentat nivelul de satisfacție al acestora în raport cu:

- transparența în activitate și nivelul de informare;
- nivelul de satisfacție al beneficiarilor în legătură cu serviciile îmbunătățite;
- participarea comunitară;
- activitatea FISM;
- dezvoltarea instituțională;
- durabilitatea serviciilor sociale;
- indicatorii nivelului de bunăstare a gospodăriilor.

Toate rezultatele obținute pun în evidență impactul pozitiv al Proiectului FISM.

Perspectiva actorilor comunitari este importantă, deoarece aceștia contribuie la viabilitatea inițiativelor locale.

În acest context au fost evaluate o serie de aspecte, după cum urmează:

Dezvoltarea capacităților este măsurată prin indicatori care arată nivelul de dezvoltare a capacităților actorilor principali, obținut prin instruire și participarea practică la implementarea subproiectului. Aceasta se reflectă direct asupra capitalului social și a durabilității, considerate aspecte importante ale impactului FISM. De asemenea, sînt studiate mecanismele de informare, participare activă a membrilor comunității, activizare a administrației publice locale.

Intervenția Proiectului FISM la nivel de comunitate. Actorii principali ai comunității expun mai exact, ca experți în domeniu, în ce măsură s-au îmbunătățit serviciile sociale, starea economică a comunității și pe cît a crescut capitalul social al comunității.

Imaginea Proiectului FISM. Opinia actorilor comunitari în stabilirea imaginii FISM este deosebit de importantă, deoarece răspunsurile lor permit să fie făcute predicții legate de evoluția acestei imagini pe viitor.

Perspectiva partenerilor FISM. Din această perspectivă au fost studiate aspectele specifice interacțiunii cu FISM. Partenerii pot fi de același nivel și pot interacționa cu FISM la egal, pot fi „dependenți” de FISM prin așteptarea finanțării și pot fi cei care influențează existența FISM.

Sfera de cercetare a cuprins: principalul impact pozitiv, punctele tari ale FISM care trebuie replicate, impactul negativ, lecțiile învățate din activitatea FISM, activitatea, mecanismele și procedurile FISM.

Recomandări

Pentru această rundă de finanțare FISM cele mai stringente probleme ale țării identificate rămîn a fi alimentarea cu apă și drumurile, tipologii de subproiecte care au și un mare impact asupra satisfacției populației. FISM ar trebui să studieze modalitățile de extindere pe viitor în aceste domenii.

FISM ar trebui să identifice prin efectuarea unei cercetări și alte **nevoi de intervenție** în cadrul comunităților sărace. De exemplu, pe lângă cele 4 domenii de intervenție examinate în studiul actual, ar putea fi și: servicii sociale de suport pentru grupuri vulnerabile, servicii educaționale, proiecte generatoare de venituri etc.

FISM ar trebui să informeze mai amplu despre: activitatea FISM în comunitate; responsabilitățile comunității față de menținerea obiectelor renovate; gestionarea surselor financiare ale donatorilor, guvernului etc.

De asemenea se poate studia și necesitatea elaborării unor acte normative, care ar include inter-alia și reguli de selectare a comunităților.

Deoarece toți respondenții, inclusiv din structurile guvernamentale și parlament, s-au exprimat asupra necesității de extindere a activității FISM și de lansare a FISM 3, este deja timpul ca guvernul să studieze necesitatea/posibilitatea respectivă și să înceapă elaborarea acestuia, astfel încît în 2010 FISM să lucreze fără întrerupere.

Deoarece specialiștii FISM reprezintă un capital important se recomandă sprijinirea acestui grup de specialiști, să rămînă la dispoziția guvernului, fapt care ar permite luarea unor decizii rapide în cazul unor runde viitoare de finanțare ale FISM.

1. Introducere

1.1. Fondul de Investiții Sociale din Moldova

Fondul de Investiții Sociale din Moldova (FISM) 2 este un proiect al Guvernului Republicii Moldova creat cu suportul Băncii Mondiale și donatorilor: Republica Federală Germania (KfW), Suedia (SIDA), Comisia Europeană (CE). Scopul urmărit este de a contribui la implementarea Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS) prin împuternicirea comunităților sărace și a instituțiilor lor în managementul necesităților prioritare de dezvoltare.

Pe lângă acordarea asistenței tehnice și financiare, FISM reprezintă pentru comunități și un mecanism de învățare a noilor principii de guvernare locală. Actorii comunitari (Administrația Publică Locală, organizațiile non-guvernamentale, Asociațiile de beneficiari etc.) însușesc diferite modalități de lucru cu comunitatea cum ar fi: implicarea populației în procesul de luare a deciziilor, identificarea problemelor prioritare, planificarea strategică, monitorizarea implementării proiectelor, menținerea și asigurarea durabilității obiectelor renovate, managementul financiar, dezvoltarea instituțională a administrației publice locale și organizațiilor non-guvernamentale.

FISM 2 va activa pînă în martie 2010 și va susține financiar implementarea următoarelor componente de bază:

- Componenta 1 ***Dezvoltare comunitară;***
- Componenta 2 ***Dezvoltarea serviciilor de asistență socială;***
- Componenta 3 ***Dezvoltarea capacităților, comunicare, monitorizare și evaluare.***

În cadrul ***Componentei 1 - Dezvoltare comunitară*** sînt finanțate sub-componentele:

- 1.1. Dezvoltare comunitară rurală pentru satele deprivatate, ce nu au beneficiat de suport financiar FISM;
- 1.2. Dezvoltare comunitară rurală pentru comunitățile care au beneficiat de suport financiar FISM și au demonstrat performanțe în domeniul dezvoltării comunitare;
- 1.3. Dezvoltare comunitară urbană (pentru orașele mici cu o populație de pînă la 20 000 locuitori).

Convențional au fost stabilite încă două subcomponente:

- 1.4. Dezvoltare comunitară pentru localitățile ce soluționează problema aprovizionării cu apă potabilă și canalizare;
- 1.5. Dezvoltare comunitară pentru localitățile ce renovează case de cultură.

În anul 2006 a fost nominalizată adițional încă o subcomponentă, finanțată de Banca Mondială (BM) prin Proiectul „Educație pentru Toți – Inițiativa de Acțiune Rapidă”, implementată în comun cu Ministerul Educației și Tineretului (MET):

- 1.6. Dezvoltare comunitară pentru localitățile ce renovează grădinițe.

În cadrul **Componentei 2 - Dezvoltarea serviciilor de asistență socială** sînt pilotate modele noi de servicii sociale integrate în 6 unități administrativ teritoriale de nivelul doi (5 raioane și municipiul Bălți, numite convențional raioane).

În cadrul **Componentei 3 - Dezvoltarea capacităților, comunicare, monitorizare și evaluare** sînt finanțate subcomponentele:

- Dezvoltarea capacităților societății civile și a instituțiilor guvernamentale prin transfer de cunoștințe și experiență de la comunități la instituțiile guvernamentale;
- Monitorizare și Evaluare;
- Comunicare, diseminare și replicare a celor mai bune practici.

Costul total al Proiectului FISM 2 este de circa **42,2 milioane** dolari SUA, inclusiv:

- 20,0 milioane dolari SUA – creditul Băncii Mondiale (Asociația pentru Dezvoltare Internațională - ADI);
- 1,9 milioane dolari SUA – credit oferit de Guvernul Republicii Federale Germania;
- 3,7 milioane dolari SUA – grant oferit de Guvernul Republicii Federale Germania;
- 4,2 milioane dolari SUA – grant oferit de Guvernul Suediei;
- 2,5 milioane dolari SUA – surse oferite de Comisia Europeană (CE);
- 2,9 milioane dolari SUA (echivalentul în lei moldovenești) - surse prevăzute în Bugetul de Stat pentru renovarea instituțiilor culturale;
- 5,4 milioane dolari SUA (echivalentul în lei moldovenești) - contribuția comunităților;
- 1,6 milioane dolari SUA (echivalentul în lei moldovenești) - contribuția Guvernului Republicii Moldova la credite și granturi.

Pînă la finele Proiectului FISM 2 va beneficia de investiții populația din:

- **281 sate** care nu au implementat proiecte în cadrul FISM 1 și au fost identificate de Ministerul Economiei (cu suportul financiar al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Moldova) conform indexului deprivării;
- **121 sate** ce au implementat proiecte în cadrul FISM 1;
- **42 orașe mici** (pînă la 20 mii de locuitori);
- **6 raioane** ale Republicii Moldova (grupurile aflate în dificultate - bătrîni, femei, tineri, copii etc. în situație de risc, **34 subproiecte** inovatoare de creare a serviciilor de asistență socială);
- **38 comunități** selectate de către Guvern în cadrul implementării planului de acțiuni SCERS și Programului Național Satul Moldovenesc;
- **33 comunități** ce vor renova grădinițe și **15 comunități** ce vor crea Centre educaționale de alternativă în cadrul Proiectului MET „Educație pentru Toți– Inițiativa de Acțiune Rapidă”.

2. Aspecte metodologice

2.1. *Sumar al metodologiilor de cercetare a impactului Fondurilor de Investiții Sociale*

Peste puțin timp de la instituirea fondurilor de investiții sociale (anii 1992-1994) a apărut necesitatea de a răspunde la întrebarea – cât de eficiente sînt investițiile, ce efecte au rezultatele asupra beneficiarilor, cum poate fi constatat dacă merită să se investească în astfel de proiecte sau nu. La moment pot fi găsite sute și mii de articole pe tema dată, toate necesitînd o anumită analiză și sistematizare pentru a putea fi aplicate în practică. Pe parcurs au apărut multe propuneri de estimare a impactului, care au fost prezentate în cîteva lucrări ale Judy Baker, publicate în 1998-1999, în care se încearcă sumarea experienței de aplicare a metodelor care au obținut o răspîndire mai largă.

Una din metodele inițiale de cercetare cantitativă era *Planul randomizat* (experimental) de control/comparare, în conformitate cu care respondenții din grupul experimental și cel de comparare sînt selectați în mod aleator dintr-un set bine definit de persoane. Mai apoi au început a fi utilizate o serie de cercetări non-experimentale sau quasi-experimentale, așa cum ar fi *Metode de alegere a perechilor* (matching methods, constructed controls), în care se încearcă să se facă o comparare ideală între grupul experimental și cel de comparare. *Metoda dublei diferențe* sau a *diferenței diferențelor* (difference-in-differences) este următorul pas, care presupune compararea rezultatelor din grupul experimental și cel de comparare (prima diferență), a stării indicatorilor de impact de pînă la și după implementarea (intervenția) proiectului sau programului (a doua diferență). *Metoda variabilelor instrumentale* sau de *control statistic* (instrumental variables or statistical control methods) este următorul pas de dezvoltare a cercetării în scopul evitării unor posibile abateri (bias) implicate de specificul proiectului însăși. *Compararea reflexivă* (reflexive comparisons) este o metodă simplificată de cercetare a dinamicii proceselor, în care indicatorii de impact se măsoară doar pentru participanții la program, comparînd starea de pînă la și după implementarea programului. Despre impactul programului se judecă după diferența în rezultate pînă la și după program. *Metodele calitative* (qualitative methods) sînt de asemenea utilizate pentru depistarea impactului programelor/proiectelor, cu intenția de a demonstra impactul (a face inferența cauzală) altfel decît prin comparare numerică cu cei ce nu au participat în program. În această metodă accentul se pune pe înțelegerea esenței proceselor care au loc în rezultatul implementării programului și a comportamentului rezultatelor și condițiilor sociale așa cum sînt văzute ele de către beneficiari sau grupuri de studiu.

Combinarea de mai departe a metodelor cantitative și calitative a dat o nouă direcție în evaluarea impactului programelor. În literatură sînt descrise, de asemenea, și metode calitative de demonstrare a impactului prin *studii de caz*. În varianta pozitivă metoda este recunoscută ca "*metoda celor mai bune practici*", iar în varianta depistării problemelor – "*metoda lecțiilor învățate*". BM, alți donatori, dețin surse importante de studii de caz din diferite programe și proiecte. Și în final, integrînd toată această experiență, cercetătorii au ajuns la formularea unui concept de cercetare a impactului proiectelor și programelor, numit "standardul de aur" de studiere a impactului. Detalii de aplicare a acestor tehnici sînt date în literatură.

2.2. Principii metodologice aplicate

Metoda “standardul de aur”, aplicată în ultimul timp în evaluarea impactului programelor și proiectelor BM, constă în realizarea următoarelor etape pe parcursul implementării cercetării:

- reflectarea realității;
- reprezentativitatea statistică;
- compararea comunităților care au beneficiat de proiect cu comunitățile care nu au beneficiat;
- compararea indicatorilor de impact și de dezvoltare, măsurați pînă la intervenția proiectului și după proiect;
- combinarea indicatorilor cantitativi și calitativi pentru studierea amplă a impactului;
- studierea perspectivei impactului din punct de vedere al durabilității rezultatelor proiectului.

Detalii ale metodei sînt descrise în raportul metodologic [9]. Prezentăm mai jos descrierea succintă a sondajului efectuat.

În cercetarea de față au fost identificate următoarele grupuri de respondenți, interviuarea cărora este considerată direct corelată cu măsurarea impactului activității FISM, demonstrînd nemijlocit existența sau lipsa acestui impact:

1) **Beneficiari ai proiectului.** Au fost intervievați atît beneficiarii direcți ai proiectului, cît și respondenți din comunitățile de comparare (care nu au implementat subproiecte cu suportul FISM). Beneficiari direcți sînt acele persoane/gospodării care au beneficiat nemijlocit de implementarea subproiectului.

2) **Principalii actori sociali comunitari.** Cercetarea a presupus chestionarea grupurilor sociale importante din comunitate, care sînt active și au avut o influență directă și o participare semnificativă în Proiectul FISM.

3) **Colectarea datelor obiective despre comunitate** (fișa comunității) care a furnizat date generale despre comunitate. S-a completat în baza datelor înregistrate în rapoartele pregătite și prezentate de comunitate: școală, primărie, asociația de beneficiari, rezultatele monitorizării și evaluării participative efectuate de FISM.

4) **Parteneri ai FISM.** Această categorie de respondenți este compusă din trei grupuri convenționale: persoane de conducere, programe sau organizații de același nivel cu FISM, reprezentanți ai potențialilor beneficiari de finanțare prin intermediul FISM.

Universul eșantionului include toate comunitățile care au implementat cu suportul FISM subproiecte în cadrul subcomponentei 1.1. și au finalizat subproiectele pînă la 1 ianuarie 2007. Această decizie este impusă de necesitatea de a cerceta doar beneficiarii FISM, care corespund condițiilor necesare pentru apariția impactului.

Pentru măsurarea impactului au fost identificate două grupuri de comunități.

Grupul experimental a fost selectat din lista comunităților care au finalizat subproiectele pînă la 1 ianuarie 2007. Astfel de subproiecte au fost 182 la număr.

Stratificarea eșantionului a fost făcută după 3 variabile:

- tipologia lucrărilor de construcții (rețele de aprovizionare cu apă, școli, drumuri, rețele de aprovizionare cu gaz);
- zona geografică a comunității (Centru, Nord, Sud);
- dimensiunea localității (sate mici pînă la 2000 locuitori, sate mari - peste 2000 de locuitori).

Comunități de comparare. La următoarea etapă au fost selectate aleator 36 comunități de comparare și anume: pentru fiecare strat care a inclus localitățile unde a activat FISM a fost constituit un strat similar de comunități care nu au implementat subproiecte cu suportul FISM și au parametri similari: mărimea localității, zona geografică și tipologia problemei prioritare. Tipologia problemei prioritare pentru comunitățile de comparare a fost luată din datele Ministerului Economiei utilizate în cadrul măsurării nivelului sărăciei.

2.3. Descrierea cercetării

Cercetarea a fost efectuată în 36 de sate care au implementat subproiecte cu suportul FISM și alte 36 de sate de comparare.

Localitățile de comparare au fost selectate după principiile vecinătății și asemănării. Pentru fiecare sat FISM selectat pentru studiu a fost ales un sat de comparare după posibilități din vecinătate, cu caracteristici social-economice și demografice asemănătoare.

Numărul total de respondenți este de 1693.

Au fost aplicate 221 de chestionare pentru actorii comunitari în localitățile FISM și 59 de chestionare pentru actorii comunitari în localitățile non FISM.

Au fost completate 72 de fișe ale localităților în care FISM a dezvoltat proiecte și în localitățile din grupul de control. Doar 63 din ele au conținut informații complete, acestea au și fost incluse în analiză mai jos.

La nivel comunitar au fost efectuate 5 discuții în focus-grupuri, inclusiv 4 (cîte unul pentru fiecare tipologie de proiect - apă, gaz, drum, școală) în localitățile care au implementat subproiecte FISM și unul cu actorii principali din localitățile în care FISM nu a intervenit.

Au fost realizate 40 de interviuri aprofundate cu persoane de conducere de la nivel național, reprezentanți ai unor organizații care au programe de același nivel cu FISM, reprezentanți ai consiliilor raionale, persoane responsabile de comunicarea cu FISM la nivel de raion, primari, companii de construcție (numiți în continuare contractori).

3. Perspectiva beneficiarilor

3.1. Transparența în activitate și nivelul de informare

O importanță deosebită în activitatea fondurilor de investiții se atribuie gradului de transparență și de informare a beneficiarilor direcți și potențiali, în particular, și a populației în general.

În acest subcapitol urmează să fie analizat și evaluat faptul, dacă beneficiarii cunosc activitatea FISM, posedă informații despre subproiect, dacă în comunitate sînt cunoscuți membrii Agenției de Implementare sau ai Asociației de utilizatori și care au fost metodele de selectare a celei mai stringente probleme.

3.1.1. Cunoașterea activității FISM

Se observă că în comunitățile FISM populația este mai informată despre activitatea FISM (Tabel 1). Totodată, faptul că 34,7% din comunitățile non FISM cunosc activitatea FISM este destul de semnificativ.

Tabel 1. Ați auzit pînă acum despre activitatea FISM, care contribuie la soluționarea problemelor social economice comunitare? (procente)

Tip localitate	da	Nu
FISM	56,0	44,0
non FISM	34,7	65,3

În urma analizei rezultatelor focus-grupurilor realizate în **comunitățile unde au fost derulate subproiecte cu sprijinul financiar al FISM**, s-a constatat că FISM este cunoscut de către membrii comunităților. În ansamblu, participanții la toate focus-grupurile au oferit informații clare despre domeniile acoperite de finanțare prin intermediul FISM, despre procedurile standard, în special cele ce țin de consultarea membrilor comunității în calitate de viitori beneficiari, cît și despre co-finanțarea de către comunitate în vederea realizării proiectului (contribuția comunității).

În același timp, unii dintre participanți au furnizat informații privind principiile generale de funcționare financiară a FISM, mai exact donatorii internaționali.

„Este un program la inițiativa guvernării Republicii Moldova. (...) Proiectul practic se bazează pe investițiile străine. Investitorii sînt aceiași: Banca Germană, Departamentul pentru Dezvoltare, Marea Britanie. Din Japonia mai vin granturi, care sînt destinate pentru eradicarea sărăciei, începînd cu școli, grădinițe, drumuri, gaz, apeducte sau diverse domenii.” (participant la focus-grup, proiecte drum)

În comunitățile care nu au beneficiat de finanțare FISM, nivelul informării despre fond este relativ ridicat.

„Sigur că am auzit de vreo 5-6 ani. FISM. Știu de el ... au fost niște consultații de la acest fond, cu vreo 2 ani în urmă, la noi nu s-a tras așa mare atenția să se facă o legătură cu el.” (participant la focus-grup, comunități non FISM)

Cunoașterea de către oameni a informațiilor despre FISM a fost condiționată în principal de dorința de a depune cereri pentru obținerea finanțării în vederea soluționării unor probleme stringente cu care ei se confruntă în viața de zi cu zi. Membrii comunităților au auzit de FISM 1 și chiar dacă unele cereri de finanțare nu au fost acceptate în cadrul acestuia, situația a fost analizată încercînd să sporească considerabil șansele de finanțare a subproiectelor în cadrul FISM 2. În acest context, un factor cheie de reușită l-a reprezentat capacitatea oamenilor de autoevaluare prin identificarea punctelor slabe și soluțiilor adecvate, care ar putea crește în mod realist șansele de finanțare a subproiectelor în cadrul FISM 2.

„Prima dată în 1999 a mai fost o încercare în FISM 1 să implementăm un proiect, dar nu am fost bine organizați, nu am putut organiza primele adunări (10 procente din populație). A doua oară, în 2005, FISM 2 am participat și am câștigat.

„A fost aceeași încercare și în comuna noastră tot la FISM 1, nu a fost un om, care să înțeleagă cum se organizează și cum se face acest lucru. Apoi am reușit să mergem pas cu pas în FISM 2.” (participanți la focus-grup, proiecte gaz)

3.1.2. Surse de informare cu privire la subproiect

Peste 88% dintre subiecții intervievați în comunitățile FISM declară că sînt informați cu privire la implementarea subproiectului în comunitate. Anterior implementării subproiectelor gradul de informare a fost mai redus, 66% dintre subiecți declarînd că au fost informați cu privire la problema care urmează a fi soluționată, 51,5% au primit informații referitoare la sursele de finanțare și 47,7% au știut cine va implementa subproiectul.

Tabel 2. Surse de informare cu privire la subproiect (răspuns multiplu)

Sursa de informare	%
APL (primărie)	48,1
adunarea generală a comunității	39,3
discuții cu reprezentanții FISM	27,6
vecini, cunoscuți	25,6
APL (consiliu raional)	5,8
presa republicană, televiziune, radio	4,9
discuții cu membrii Agenției de implementare a subproiectului	4,5
ziarul și materialele FISM	2,7
directorul școlii/profesorii	2,0
presa locală	1,8
seminar raional	0,2

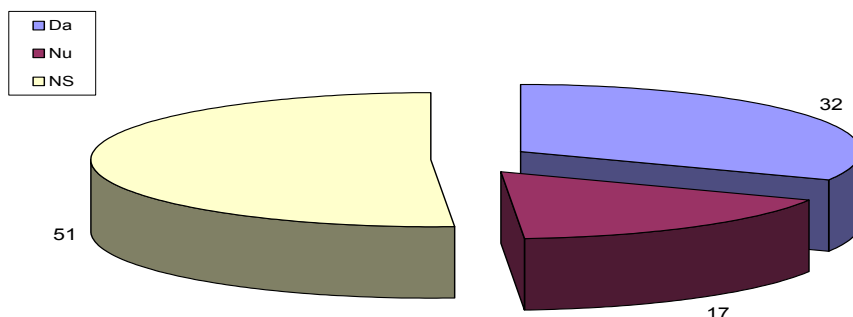
Cele mai importante surse de informare au fost autoritățile publice locale, adunările generale ale comunităților și FISM (tabelul 2). Un rol semnificativ l-au avut și vecinii sau cunoscuții.

3.1.3. Cunoașterea activității agenției de implementare

32% din respondenți cunosc activitatea agențiilor de implementare (grafic 1).

Grafic 1. Funcționarea agenției de implementare a subproiectului

Cunoașteți dacă în comunitate funcționează în prezent Agenția de Implementare, Asociația de Beneficiari sau alte organizații create cu suportul FISM pentru menținerea obiectului renovat?

În toate tipurile de proiecte activitatea Agenției de Implementare sau a Asociației de utilizatori este cunoscută de către participanții la focus grupuri.

Participanții la focus grupurile petrecute în localitățile care au implementat subproiecte FISM au făcut și câteva sugestii printre care acordarea unei salarizări simbolice membrilor agenției de implementare, ceea ce ar avea un rol stimulatoriu pentru aceștia în mod special, și ar aduce beneficii comunității în general prin implicarea celor mai potriviți oameni.

„ ... într-o oarecare măsură dacă ar fi stimulat... s-ar face ceva, dar așa unii oameni de treabă refuză să-și facă probleme în plus.

„ Omul stimulat lucrează mult mai bine decât cel care nu este stimulat.

„ Eu de ce spun că trebuie cât de cât salarizați, secretara care la noi a fost în asociația cu implementarea subproiectului de aprovizionare cu apă, era de la școală, fiindcă este profesoară de limba română și trebuia un om cărturar și sigur că i-ar fi trebuit d-nei puțină stimulare.” (participanți la focus-grup, proiecte apă)

Totodată, a fost formulată propunerea ca membrii agenției de implementare să nu fie membri ai primăriei. Pe de o parte se are în vedere evitarea unor posibile conflicte de interese, iar pe de altă parte se încearcă implicarea democratică a oamenilor care într-adevăr ar fi utili într-o astfel de echipă.

„Consider că comisia să nu fie alcătuită din persoane care lucrează în primărie...

„ Aici adunarea generală îi alege, ce are primăria...

„ Noi sîntem la 3 km de primărie și nu sîntem nici unul lucrător în primărie...(..)

„ Președintele singur se stimulează... caută să găsească ceva avantaje.” (participanți la focus-grup, proiecte apă)

3.1.4. Modalități de selectare a problemei la nivel comunitar

Două treimi dintre respondenți consideră că problema prioritară a fost selectată prin vot de către participanții la adunarea generală și numai 26% apreciază că au insistat reprezentanții administrației publice locale (Tabel 3).

Tabel 3. Opinii asupra modului în care a fost selectată problema (răspuns multiplu, procente)

prin vot de majoritatea participanților la adunarea generală/referendum	63,3
au insistat reprezentanții administrației publice locale (primăria, consiliul raional)	26,1
au insistat persoanele cu autoritate ale comunității (preotul, medicul, directorul școlii)	9,7
așa a decis Agenția de Implementare	6,2
au insistat reprezentanții agenților economici, care au contribuit la implementare	2,3

Aceasta indică asupra faptului că FISM ar putea semnificativ ridica nivelul de satisfacție a membrilor comunităților, dacă se va atrage o atenție deosebită instruirii primarilor în domeniul aplicării metodelor participative de identificare a problemelor comunității. Este foarte probabil faptul, că reprezentanții consiliilor raionale, primarii au știut despre problema prioritară din comunitatea respectivă, dar nu au găsit argumentele și metodele necesare pentru identificarea ei. O instruire specială ar aduce un beneficiu important în acest domeniu. Un număr redus de respondenți (6,2%) cred că problema a fost selectată de către Agenția de implementare și numai 2,3% - reprezentanții agenților economici, care au contribuit la implementare.

Datele prezentate indică un nivel de transparență ridicat al procesului de identificare a problemelor și implicarea activă a comunității. Un număr ne semnificativ de respondenți consideră că în alegerea problemelor au fost promovate alte interese decât cele ale comunității, în pofida opiniilor divergente cu privire la gradul de prioritate al problemei abordate.

Referitor la metodele de selectare a celei mai stringente probleme din comunitate, în cele mai multe cazuri, comunitatea respectivă a menționat mai multe probleme care ar fi putut fi soluționate cu suportul FISM. Motivația alegerii făcute a depins de la un tip de proiect la altul.

Participanții la focus grupuri care au implementat **proiecte de aprovizionare cu apă** au afirmat că s-a ales problema în cauză deoarece, conform analizelor efectuate de autoritățile competente în domeniu, apa nu era potabilă. Mai mult decât atât, oamenii din comunitățile respective erau permanent supuși riscului de îmbolnăvire. Aceasta demonstrează că finanțarea subproiectelor de aprovizionare cu apă este corectă și FISM are astfel un impact direct asupra îmbunătățirii sănătății populației.

„...Republica Moldova este o țară, unde apa potabilă practic lipsește și avem probleme foarte mari...

Noi sîntem de pe malul Nistrului și mulți în sat au fîntîni din trube de beton și apa e aproape la 18-20 de metri... De ce noi am ales proiectul cu apa? Medicii și cei de la republică au fost și au luat analiză și nu se permite de a bea din fîntînă, deoarece bolile se iau și de la apă. Oamenii au înțeles că avem nevoie de apă potabilă bună.

Numai în 3 fîntîni din sat apa poate este bună... se îmbolnăvesc de la asta mulți.

... am făcut adunarea generală și oamenii au hotărît - apa... Oamenii n-au apă deloc... În fața școlii este o fîntînă...noi am scris o plîngere, au venit de la Institutul de cercetări științifice, au făcut analiza apei și au închis-o complet, văzînd în ce situație este fîntîna din centrul satului. Au luat analize din mai multe fîntîni și nici într-una n-au găsit apă potabilă.” (participanți la focus-grup, proiecte apă)

Alte probleme menționate de beneficiarii subproiectelor de aprovizionare cu apă au fost starea drumurilor, aprovizionarea cu gaz și asigurarea încălzirii, starea deplorabilă a școlilor și a grădinițelor, lipsa unei case de cultură, a unei grădinițe, starea bisericii, lipsa locurilor de muncă pentru tineri și pentru tinere mame, abuzuri din partea liderilor referitoare la pământurile luate în arendă.

Participanții la focus grupuri, care au implementat **subproiectele de renovare a drumurilor** au demonstrat că ideea de a construi un drum a fost amplu discutată în comunitate, starea drumurilor fiind considerată o problemă de rînd cu altele, cum ar fi renovarea școlii și construirea sistemului de încălzire al acesteia. După ce au fost analizate posibilitățile financiare pentru soluționarea altor probleme, membrii comunităților au optat pentru renovarea drumurilor, fiindcă în comparație cu costurile necesare altor proiecte, s-a estimat că renovarea drumului ar fi mai ieftină. Acest fapt relevă că în comunitățile deprivat persistă și sărăcia monetară, care face problematică colectarea contribuției necesare pentru implementarea unui subproiect foarte necesar, dar costisitor.

„La noi la adunare s-au pus 2 probleme de rezolvat: școala sau drumul, dar mai mulți au optat pentru drum. La școală este mai grav cu podeaua, cu acoperișul(...)

La noi s-a cîntărit foarte mult. S-a discutat prin mahala, la ONG-ul din sat care a efectuat un sondaj. A fost vorba să fie gaz, dar s-a stopat, școala și drumul. Dacă era gazul era rezolvată problema încălzirii școlii, la sigur că gazul va veni în sat fiindcă erau finanțe. ...s-a făcut un deviz de cheltuieli, cam cît ar costa implementarea proiectului de gaz sau de reparație a drumului. Și s-a stabilit că mai ieftin va fi reparația drumului.

Și la noi a fost înaintată problema școlii, apeductului. Au fost 2 adunări generale cu satul, unde au fost înaintate aceste cerințe, dar s-a văzut că școala nu este chiar atît de veche, acolo unde trebuie podeaua schimbată să facem cu ajutorul primăriei, drumul este problema principală a satului. La noi s-a făcut întîi drumul, apoi a fost dată în exploatare școala cu ajutorul Consiliului Raional.” (participanți la focus-grup, proiecte drum)

Construirea drumului a fost determinată, mai degrabă, de nevoia urgentă de deblocare a căii de acces spre respectiva comunitate. Dar chiar și în acest caz, se constată că rămîne actuală necesitatea reparației școlii, acesta fiind un argument forte în favoarea selectării corecte a tipologiei (circa 40% din subproiectele implementate în FISM 2 țin de tipologia „școală”).

„La noi satul e departe de la trasă și nu ai cum să ajungi la Măgdăcești. Școala este în stil vechi și educația copiilor rămîne aceeași. Profesorii pleacă de la noi, chiar în alte sate 7-8 km, și pe bicicletă, dar pleacă pentru că acolo sînt condiții. Elevii pleacă să învețe care la Chișinău, care la Cricova, sînt 7 copii într-o clasă...

La noi primăria este la 2 sate. La Pașcani s-a pornit de construit o școală, dar a ”înghețat” construcția. La noi a fost totuși școala mai prioritar de cît drumul. ... dar au fost inundații, s-a prăbușit podul și intrarea în sat practic nu era posibilă.” (participanți la focus-grup, proiecte drum)

Inițiativa de a implementa **proiecte pentru aprovizionarea cu gaz** a reprezentat, în general, finalizarea unor acțiuni deja întreprinse de către comunitate. În unele cazuri, conducta de gaz

era deja construită pînă la marginea localității, în altele - gazificarea în localitate era începută, dar stagna din diferite motive.

„...la noi gazificarea era începută și trebuia s-o ducem la capăt. ...am hotărît ca, în primul rînd, să terminăm cu gazificarea...

Ne-am uitat că gazoductul stătea adus de 3 ani la marginea satului și mai departe nu erau finanțe. Aceasta a fost și problema cea mai mare care s-a hotărît să se rezolve, să se tragă gaz la ambele școli.” (participanți la focus-grup, proiecte gaz)

Deciziile de a cere finanțare pentru proiectele de aprovizionare cu gaz au fost, de cele mai multe ori, rezultatul comparației cu alte probleme stringente ale comunității.

„La noi s-a făcut adunare generală, la care conducătorii satului au hotărît că mai întîi aducem gaz, apoi apa și reparăm drumurile.” (participanți la focus-grup, proiecte gaz)

De menționat că problemele legate de sistemul de încălzire cu lemne al școlilor și preocuparea pentru sănătatea copiilor au reprezentat motive serioase pentru derularea subproiectelor ce țin de conectarea la rețelele de gaz. Suportul financiar modest din partea primăriei și eforturile părinților de a contribui individual prin rotație la încălzirea sălilor de clasă nu au rezolvat decît parțial problema. În acest context, decizia de a asigura încălzirea cu gaze naturale a școlilor a fost o inițiativă binevenită.

„Copiii înghețau, scriau cu mănuși pe mâini, degerau... Și am început de la sănătatea generației noi, care trebuie să fie o generație sănătoasă ...

Deoarece încălzirea școlilor tot era pe spatele părinților, am construit sobe în clase și fiecare, pe rînd, aduceam cu sarcina lemne... Primăria ne dădea puțini cărbuni... Și s-a hotărît – gazificare. S-a discutat înainte de asta prin sat, pe la școli, grădinițele atunci erau închise, și cînd s-a făcut adunare generală, era deja practic hotărît...

La școală erau sobe, era foarte greu... Copiii erau răciți și bolnavi.

La noi tot în școală era frig, nu erau condiții de lucru.” (participanți la focus-grup, proiecte gaz)

Conectarea la gaze naturale a atras după sine posibilitatea de a încălzi și alte instituții sociale, ceea ce a reprezentat fără îndoială un avantaj considerabil în decizia de a aplica pentru astfel de proiecte. În acest sens, posibilitatea realizării unor proiecte similare este de natură a susține efortul de rezolvare a problemelor din comunitate.

„Acum se încălzesc școlile, centrul medical, toate instituțiile din sat sînt gazificate...

Am mai cîștigat un tender la USAID și am gazificat o grădiniță. În afară de aceasta mai avem 3 grădinițe, o școală muzicală, un complex al tineretului, casa de cultura, un centru de artizanat și primăria care trebuiesc gazificate, dorim proiecte. ” (participanți la focus-grup, proiecte gaz)

În ceea ce privește comunitățile care au obținut finanțare pentru **proiectele de renovare a școlilor**, acestea au fost inițiate fie pentru că școala necesita renovare urgentă, fie pentru că problema era considerată unanim de către comunitate ca fiind prioritară.

„Despre satul nostru s-a scris mult în ziare, s-a ajuns pînă la Prim-ministru Tarlev, școala este avariata de 17 ani, la primul etaj s-au ridicat toate podelele, toate ușile au căzut, e un dezastru total, și a fost așa o situație că nu aveau încotro și trebuiau să dea un sprijin...”

Erau mai multe probleme, ele s-au discutat: reparația drumului, reparația casei de cultură, repararea gazoductului, apeductul, dar majoritatea au pledat pentru renovarea gimnaziului.

La noi în sat au fost câștigate multe proiecte, poate 20, dintre care au fost, chiar cu sume mari, și ne-am uitat deja după sume, la noi s-a reparat acoperișul școlii și am pus calorifere...

La noi școala în general necesită renovare urgentă. A fost construită în 1979, după un plan rapid, gruzin, dare nu corespundea condițiilor Moldovei, ferestrele sînt într-o stare deplorabilă, se strică cînd vrei să le deschizi...

(participanți la focus-grup, proiecte școlare)

Principalul obstacol cu care s-au confruntat cei care au implementat astfel de subproiecte a fost co-finanțarea din partea celor care nu au copii. Acest subiect a fost amplu dezbătut de membrii comunităților. În unele cazuri cei fără copii sau pensionari au refuzat să contribuie sau au contribuit parțial. Cel mai simplu a fost de colectat banii necesari co-finanțării proiectelor pentru renovarea școlilor în cazul comunităților, unde există mai mulți agenți economici.

Chiar dacă cea mai stringentă problemă identificată în comunitate a fost rezolvată, rămîn un șir de alte probleme, care necesită a fi soluționate prin finanțare adițională și pe care comunitatea nu o poate asigura de una singură.

3.2. Nivelul de satisfacție al beneficiarilor față de serviciile îmbunătățite

Este important de cunoscut în ce măsură Proiectul FISM a contribuit la îmbunătățirea calității serviciilor sociale și cum această îmbunătățire este percepută de către beneficiari. De asemenea, este necesar de analizat cît de satisfăcuți sînt beneficiarii de alte activități de dezvoltare, cum ar fi instruirile, formarea deprinderilor de a scrie proiecte și de a organiza tendere etc. La acestea se adaugă soluțiile pe care le-au identificat beneficiarii pentru îmbunătățirea situației la nivel local.

Tabel 4. Satisfacția cu privire la dezvoltarea social economică a comunității (2004 și 2007)

Tipul comunității	În ce măsură erați satisfăcut de faptul cum se dezvoltă aspectul social-economic din comunitatea dvs. cu 3 ani în urmă (2004)?	În ce măsură sînteți satisfăcut de faptul cum se dezvoltă aspectul social-economic din comunitatea dvs. în prezent (2007)?	% creștere a notei
comunitate FISM	2,35	3,01	27,8
comunitate de comparație	2,23	2,53	13,6
Total	2,29	2,77	20,8
Impact	0,13	0,48	14,2

Satisfacția estimată ca medie a crescut mai repede și statistic reprezentativ în comunitățile FISM. Aceasta pune în evidență faptul că impactul este perceput ca fiind mai pronunțat în comunitățile, unde FISM a finanțat subproiecte.

La analiza satisfacției ca procent din numărul de respondenți se obține același tablou (Tabel 5).

Tabel 5. Procentul respondenților satisfăcuți sau foarte satisfăcuți de dezvoltarea social-economică

Tipul comunității	În ce măsură erați satisfăcut de faptul cum se dezvoltă aspectul social-economic din comunitatea dvs. cu 3 ani în urmă (2004)?	În ce măsură sînteți satisfăcut de faptul cum se dezvoltă aspectul social-economic din comunitatea dvs. în prezent (2007)?	diferența % creștere
comunitate FISM	18,7	37,5	18,8
comunitate de comparație	13,9	19,7	5,8
Total	16,3	28,6	12,3
Impact (diferența)	4,80	17,80	13,0

După cum se observă, rata de satisfacție față de serviciile comunitare a crescut mult mai repede în comunitățile FISM.

În continuare este prezentată o analiza mai detaliată a satisfacției membrilor comunității în dependență de tipologia subproiectelor, comparînd nivelul de satisfacție din comunitățile FISM cu cel din comunitățile non FISM.

Inițial comunitățile FISM erau mult mai nesatisfăcute de **alimentarea cu apă** (în comparație cu comunitățile din grupul de control) și problema alimentării cu apă era majoră.

Tabel 6. Procentul de respondenți satisfăcuți sau foarte satisfăcuți - SP Apă

Tipul comunității	Dacă vă amintiți, cît de satisfăcut erați de alimentarea cu apă din comunitatea dvs. cu 3 ani în urma (2004)?	Mai exact, cît de satisfăcut sînteți de alimentarea cu apă din comunitatea dvs. în prezent (2007)?	diferența %	% creștere a procentului
comunitate FISM	16	50,8	34,8	217,5
comunitate de comparație	33,9	43,6	9,7	28,6
Total	24,95	47,2	22,25	89,2
Impact	-17,90	7,20	25,10	188,89¹

Treptat satisfacția de serviciile respective a crescut mult mai repede în comunitățile FISM care au implementat SP ce țin de aprovizionarea cu apă. Circa 25% creștere a satisfacției pot fi atribuite impactului intervenției FISM.

¹ În tabelul 6, indicatorul 188,9% este obținut (ca și toți indicatorii de impact care urmează să fie prezentați în tabelele similare de mai jos) ca diferența indicatorilor respectivi din comunitățile FISM și non FISM, de exemplu, 217,5 -28,6=188,9. Sensul indicatorului este "diferența de creștere a satisfacției între comunitățile experimentale și cele de comparare".

În general, problema alimentării cu apă rămîne o problemă majoră în țară, mai puțin de jumătate din populație fiind satisfăcută de acest serviciu.

În cazul **subproiectelor de renovare a școlilor** impactul FISM asupra satisfacției a crescut mult mai mult.

Tabel 7. Procentul de respondenți satisfăcuți sau foarte satisfăcuți – SP școli

Tipul comunității	Dacă vă amintiți, cât de satisfăcut erați de școlile, instituțiile din comunitatea dvs. cu 3 ani în urma (2004)?	Mai exact, cât de satisfăcut sunteți de școlile, instituțiile educaționale din comunitatea dvs. în prezent (2007)?	diferența %	% creștere
comunitate FISM	23,4	86,3	62,9	268,8
comunitate de comparație	51,7	61,5	9,8	19,0
Total	37,55	73,9	36,35	96,8
Impact	-28,30	24,80	53,10	249,85

În general, satisfacția vizavi de renovarea școlilor este mai pronunțată comparativ cu satisfacția vizavi aprovizionarea cu apă. Creșterea cu 53% a nivelului de satisfacție al beneficiarilor în doar 3 ani se datorează intervenției FISM

De asemenea, se observă că populația din comunitățile FISM era mult mai motivată să implementeze SP tipologia „școli”, doar 23% fiind inițial satisfăcuți de acest serviciu, pe cînd în grupul de comparare - deja în 2004 erau satisfăcuți 52% populație.

Impactul SP tipologia „drum” asupra satisfacției este de 33%. De remarcat, de asemenea, că problema drumurilor rămîne a fi foarte gravă pe întreaga țară și, deci, FISM contribuind la soluționarea acestui tip de probleme are un impact social economic deosebit.

Tabel 8. Procentul de respondenți satisfăcuți sau foarte satisfăcuți – SP drum

Tipul comunității	Dacă vă amintiți, cât de satisfăcut erați de drumurile de acces din comunitatea dvs. cu 3 ani în urma (2004)?	Mai exact, cât de satisfăcut sunteți de drumurile de acces din comunitatea dvs. în prezent (2007)?	diferența %	% creștere
comunitate FISM	4,8	42	37,2	775,0
comunitate de comparație	15,3	18,9	3,6	23,5
Total	10,05	30,45	20,4	203,0
Impact	-10,50	23,10	33,60	751,47

Analizînd situația cu referință la subproiectele ce țin de aprovizionarea cu gaz, se observă același tablou, care dovedește impactul FISM asupra satisfacției beneficiarilor.

Tabel 9. Procentul de respondenți satisfăcuți sau foarte satisfăcuți – SP aprovizionare cu gaz

Tipul comunității	Dacă vă amintiți, cât de satisfăcut erați de alimentarea cu gaz din comunitatea dvs. cu 3 ani în urma (2004)?	Mai exact, cât de satisfăcut sunteți de alimentarea cu gaz din comunitatea dvs. în prezent (2007)?	diferența %	% creștere
comunitate FISM	25,5	47,5	22	86,3
comunitate de comparație	15,5	20,3	4,8	31,0
Total	20,5	33,9	13,4	65,4
Impact	10,00	27,20	17,20	55,31

De remarcă, că este neașteptat faptul, că la starea din 2004, respondenții din comunitățile FISM sînt mai satisfăcuți decît cei din alte comunități. Influența principală asupra rezultatelor a fost produsă de comunitățile Sofia și Domuljeni. Se observă de asemenea, că aceste două localități au avut mult mai mari venituri pe gospodărie (respectiv 2580 lei și 2170 lei lunar), ceea ce este esențial peste nivelul mediu al comunităților sărace din FISM – 1570 lei, deci nu pot fi considerate sărace. Parțial această discrepanță de satisfacție la acest tip de proiecte poate fi explicată prin creșterea bruscă a costului la gaz în ultimii 3 ani.

Reieșind din cele expuse, concluziile generale asupra impactului FISM în dependență de tipologia subproiectului implementat sînt:

- 1) Practic, indiferent de tipologia subproiectului, toate comunitățile FISM au fost mai motivate să aplice pentru finanțare și să implementeze SP (cu excepția subproiectelor de gaz), deoarece procentul populației satisfăcute pînă la implementarea subproiectului era mult mai mic decît în celelalte comunități.
- 2) Pentru toate tipurile de SP, FISM a avut impact demonstrat asupra satisfacției populației, cel mai mare fiind la școli – 53%
- 3) Drumurile și alimentarea cu apă rămîn a fi probleme importante, care trebuie soluționate de guvern, inclusiv prin intermediul FISM.

În rezultatul analizei datelor cercetării s-a constatat că **cele mai mari probleme ale comunităților FISM** sînt alimentarea cu apă și canalizare (29%) și drumurile (26%). Pe locul doi se situează gazificarea (11%) urmate de alte servicii. Anume acestea ar putea servi ca tipologii de baza pentru subproiectele implementate de către FISM pe viitor.

Tabel 10. Care considerați că este cea mai stringentă problemă la momentul de față în comunitatea Dvs. ? Ce trebuie făcut acum în primul rînd pentru comunitate?

Tipologie	Procent
rețele de apă și canalizare	28,7
drumuri și poduri	25,8
rețele de gaz	11,0
servicii de asistență socială	4,5
școli, grădinițe, instituții extrașcolare	6,7
centre comunitare/case de cultură	4,6
oficiul medicului de familie/centrul medicilor de familie	3,7

În comunitățile de comparație accentele primordiale țin la fel de reparația drumurilor (30%), urmează problema gazificării (20%), aprovizionare cu apă fiind plasată pe locul trei (11,6%), apoi problema renovării și susținerii instituțiilor educaționale - 9,85% din opțiuni. Aici trebuie subliniat faptul că primordiale în lista de probleme, identificate de populația comunităților de comparație sînt anume direcțiile de implementare a subproiectelor FISM, fapt care justifică în întregime strategia generală a Fondului.

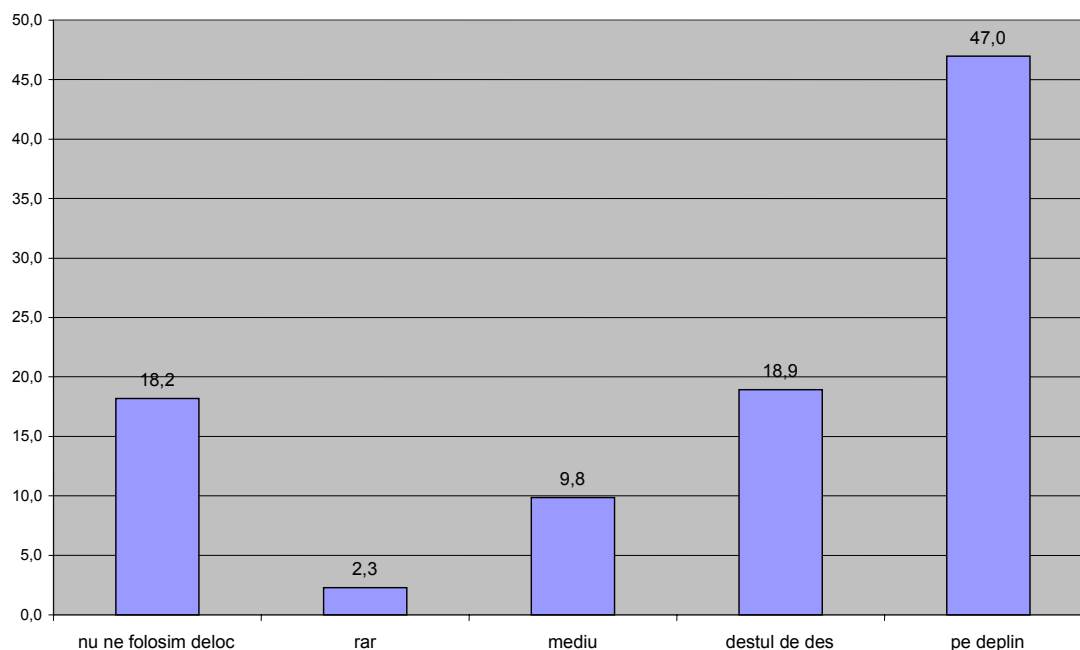
Din corelarea răspunsurilor oferite în dependență de tipologia subproiectelor implementate se profilează într-un mod promițător și impactul general pozitiv al acestora, afirmația fiind bazată pe observația că în comunitățile FISM problema soluționată în urma implementării subproiectului este plasată de populație imediat la finele listei de probleme prioritare, atenția centrîndu-se pe alte probleme. De exemplu, în comunitățile cu proiecte de alimentare cu apă implementate, deși vom vedea ulterior că nu toate gospodăriile beneficiază în final de serviciile oferite în urma realizării subproiectului, problemei alimentării cu apă și canalizare nu i se acordă prioritate. Asemenea observații sînt valide pentru toate tipurile de comunități după tipologia subproiectului implementat.

Utilizarea de către populație a facilităților obținute în rezultatul implementării subproiectelor, calitatea serviciilor prestate, soluționarea problemei prioritare identificate de comunitate au fost permanente în vizorul cercetării în cauză.

Alimentare cu apă

Două treimi dintre gospodăriile din zonele unde au fost implementate subproiecte de alimentare cu apă utilizează facilitățile create destul de des sau pe deplin (grafic 2).

Grafic 2. Folosirea serviciilor obținute/îmbunătățite în urma subproiectului FISM

Aproximativ 20% dintre gospodăriile au acces la rețeaua de apă rar sau deloc. Motivele principale pentru care gospodăria nu utilizează serviciile date sînt prezentate în tabelul 11.

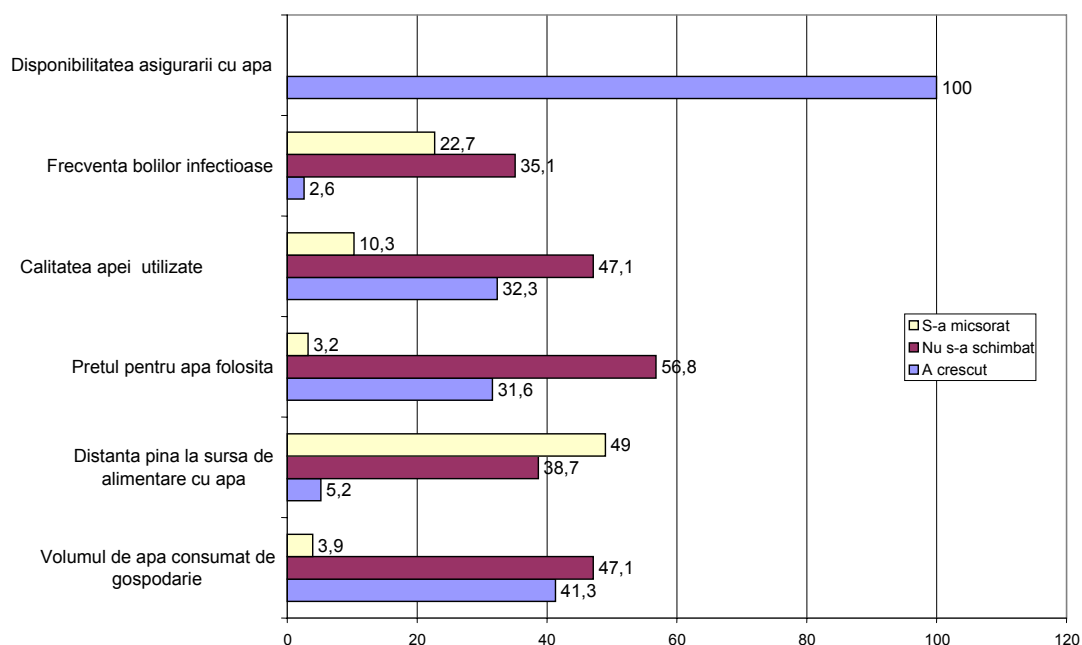
Tabel 11. Motive pentru care gospodăria nu folosește serviciile

	%
În rețea nu este apă, sau apa e livrată neregulat	44,4
Nu avem posibilitate sa plătim pentru conectare la rețea, costurile de conectare fiind mari	18,5
nu am vrut	11,1
Punctul de conectare este departe	11,1
Nu a fost prevăzut în proiect un punct la care gospodăria noastră s-ar putea conecta	3,7
am fântâna în ogradă	7,4
NS/NR ²	22,2

Principalul motiv indicat este faptul că apa este livrată cu intermitențe. Celelalte motive țin de slaba capacitate a gospodăriei de a suporta costul accesului la rețea.

Implementarea subproiectelor implică careva schimbări în nivelul de trai al populației, de asemenea avînd și un impact pozitiv asupra sănătății oamenilor (grafic 3).

Grafic 3. Principalele schimbări în subproiectele de apă

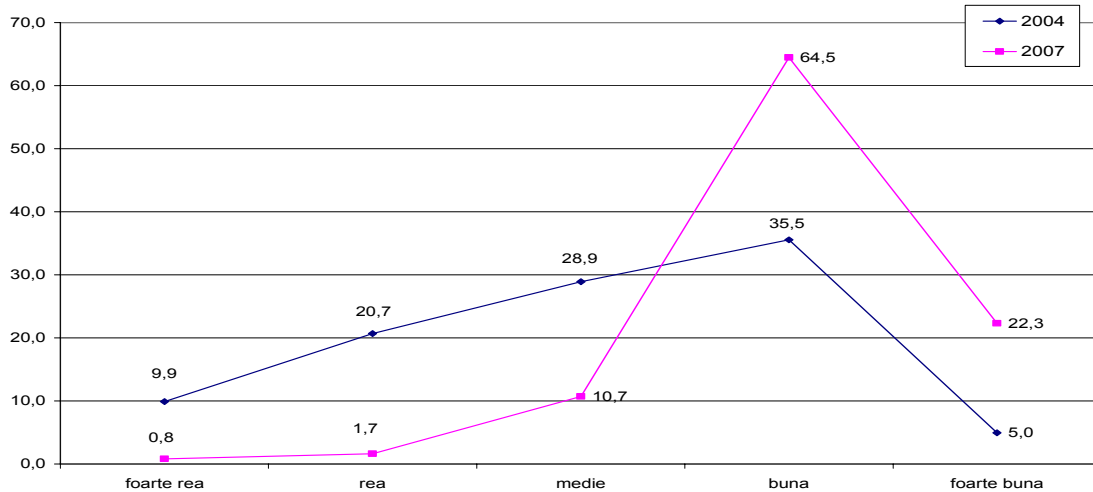

Referitor la schimbările generate de crearea rețelei de apă, toți respondenții apreciază că a crescut disponibilitatea asigurării cu apă în condițiile, în care prețul serviciilor a rămas neschimbat (în opinia a aproape două treimi dintre respondenți). Pentru aproape 32% dintre respondenți prețul pentru serviciile de alimentare cu apă a crescut. Distanța pînă la sursa de apă s-a micșorat pentru aproape jumătate dintre respondenți și a rămas neschimbată pentru 38%. Consumul de apă în gospodării a crescut pentru 41% dintre respondenți. O schimbare

² Aici și mai jos NS/NR – nu știu, non-răspuns

semnificativă intervine la incidența bolilor infecțioase ca urmare a utilizării apei improprii consumului, aceasta scăzând în opinia a peste 22% dintre respondenți. În percepția populației a crescut și calitatea apei utilizate (grafic 4).

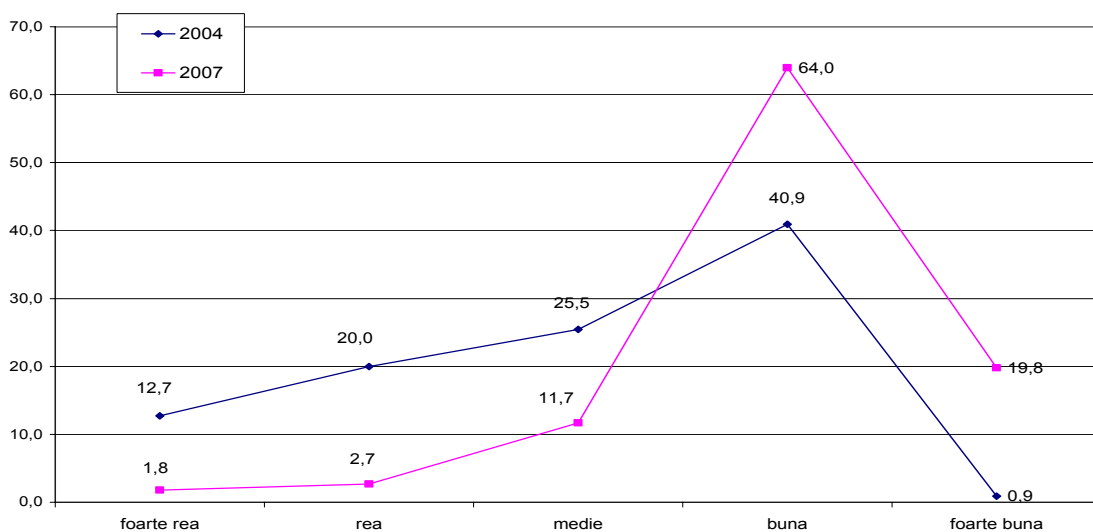
Grafic 4. Percepția calității alimentării cu apă

Comparativ cu 2004, numărul celor ce apreciază calitatea alimentării cu apă s-a dublat. De asemenea, ponderea celor care apreciau alimentarea cu apă ca fiind rea și foarte rea s-a redus semnificativ, de la 30,6% în 2004 la doar 2,5% în 2007.

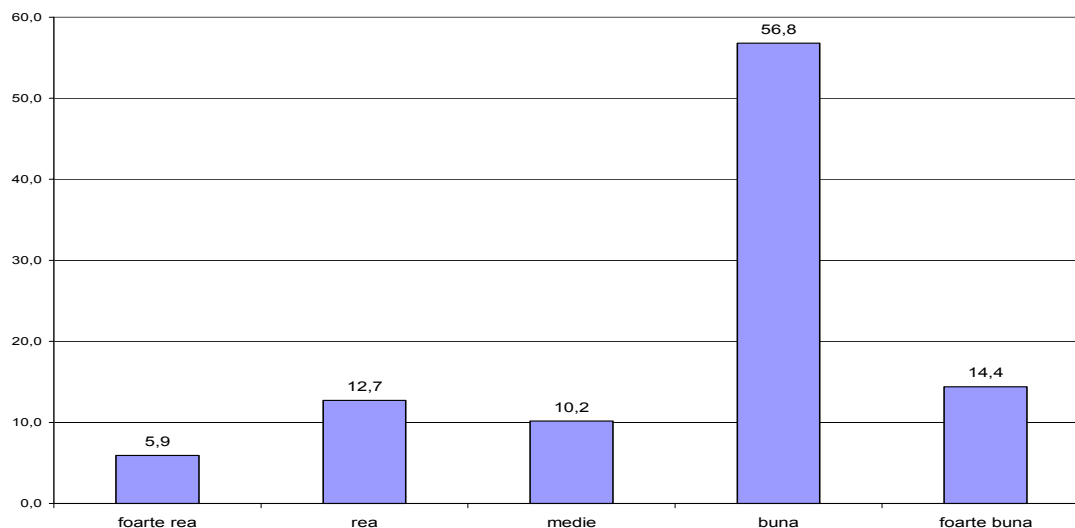
S-a încercat să se aprecieze și condițiile de trai pentru mamă și copil, vis-a-vis de alimentarea cu apă și calitatea ei.

Grafic 5. Percepția calității condițiilor de trai pentru mamă și copil

Condițiile de trai pentru mamă și copil sînt apreciate ca fiind bune și foarte bune pentru 83% dintre respondenți, comparativ cu 41,8% în 2007. De asemenea, numărul celor nemulțumiți a scăzut de peste 7 ori.

Grafic 6. Soluționarea problemei alimentării cu apă în comunitate

În ansamblu, problema alimentării cu apă a fost soluționată în comunitate bine și foarte bine în opinia a peste 70% dintre respondenți.

Tabel 12. Ce considerați că mai trebuie de întreprins pentru a soluționa pe deplin problema alimentării cu apă în comunitate?

	%
să se ducă lucrul la bun sfîrșit	22,4
apa mai curată	10,2
nu beneficiază toți	10,2
sa fie ajutați bătrînii	8,2
o mai bună organizare	8,2
apa în fiecare zi	8,2
o noua reînnoire	8,2
trebuie de grăbit oamenii care nu s-au conectat	6,1
susținerea săracilor	6,1
mai ieftin	6,1

Pentru cei aproape 19% dintre respondenți care au apreciat că problema alimentării cu apă nu a fost soluționată, principalul motiv îl reprezintă neacoperirea întregii localități (nefinalizarea lucrărilor). Un alt set important de motive țin de faptul că nu au fost cuprinse în proiect toate gospodăriile, în special bătrînii și săracii. Alte sugestii privesc îmbunătățirea calității apei și a frecvenței, de asemenea și debitului cu care este livrată.

Instituții educaționale

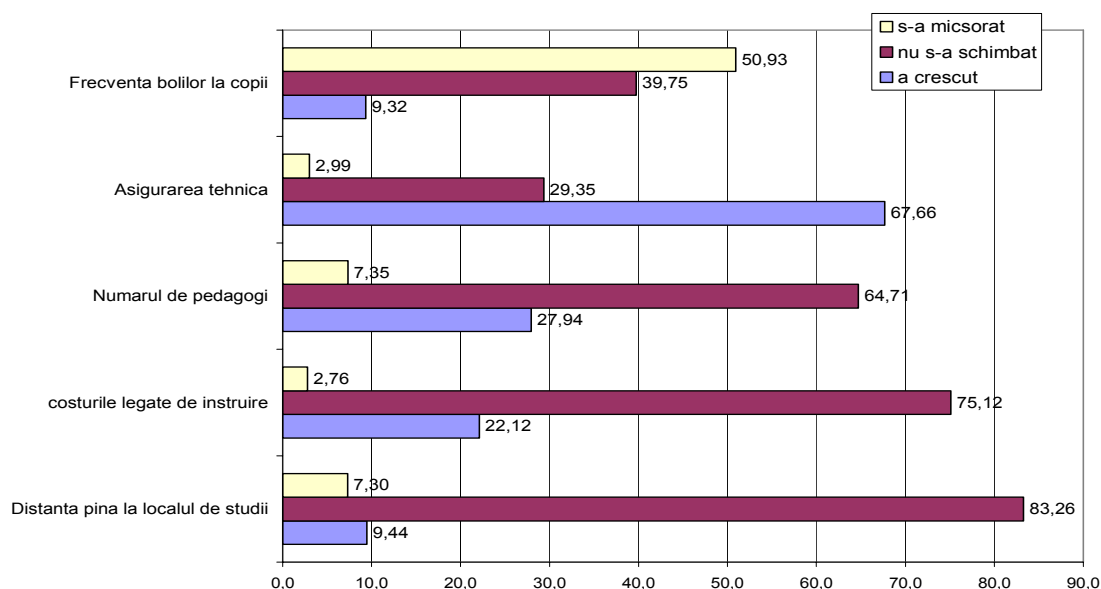
Pe parcursul activității Proiectului FISM 2 se observa o tendință a populației spre crearea condițiilor de studii îmbunătățite, aceasta manifestându-se prin faptul că circa 40% din subproiectele implementate țin de renovarea instituțiilor educaționale (gimnazii, școli medii, licee, grădinițe). În același timp pentru 18% dintre respondenții care nu folosesc rezultatele subproiectului, cel mai important motiv este că nu au nevoie de acest tip de serviciu, deoarece în gospodărie lipsesc copii de vârstă școlară. Cercetarea a permis evidențierea cauzelor principale ale acestuia (tabel 13.). Peste 60% dintre respondenții care nu folosesc serviciile date nu au copii de vârstă respectivă. Aceasta ar semnala o tendință de îmbătrânire a populației din localitățile respective, fapt confirmat și de statisticile oficiale privind coeficientul de îmbătrânire a populației în republică, care ramine a fi destul de înalt (13,8 în 2004, 13,6 în 2005, 13,5 în 2006)³.

Tabel 13. De ce nu folosesc rezultatelor subproiectului (răspuns multiplu)

	%
nu avem copii de vârstă dată	60,9
nu ne satisfac condițiile fizice (încălzirea, igiena, echipamentul)	28,1
preferăm serviciile altei școli	3,1
copiii în școala rusă	3,1
NS	9,4

Principala nemulțumire exprimată privește lipsa condițiilor necesare.

Grafic 7. Principalele schimbări parvenite în urma implementării subproiectelor ce țin de renovarea instituțiilor educaționale

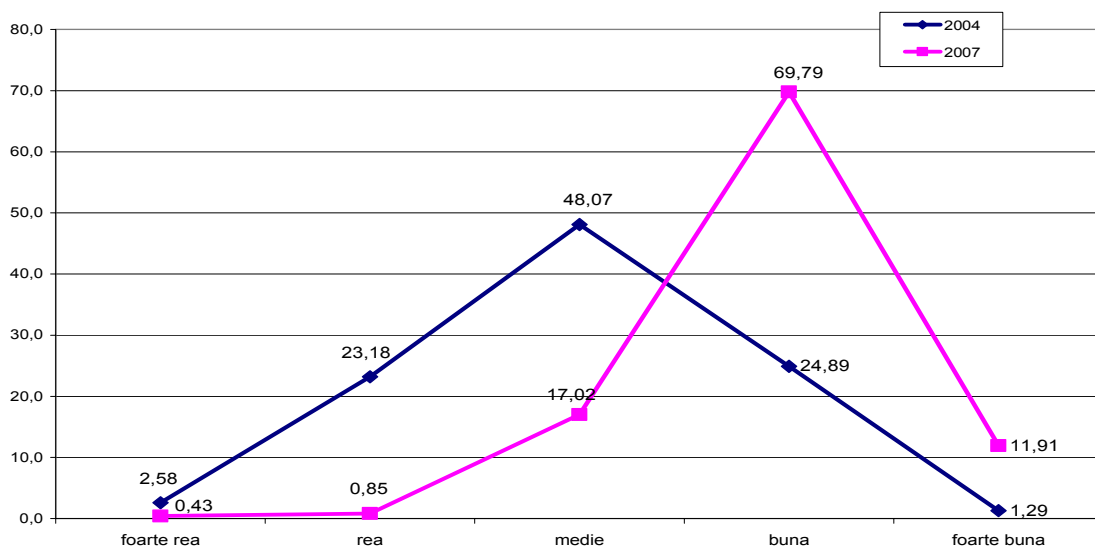

³ Anuarul Statistic al Republicii Moldova, 2007; Conform scării G.Bojio+Garnier, valoarea indicatorului 12 și mai mult se califică ca „îmbătrânire demografică”

O îmbunătățire semnificativă pentru mai mult de jumătate dintre respondenți o reprezintă scăderea incidenței bolilor la copii. De asemenea, în opinia a peste 25% dintre respondenți, creșterea numărului de cadre școlare este o schimbare datorată subproiectului, iar pentru aproape 70% o principală schimbare privește creșterea dotării cu echipamente.

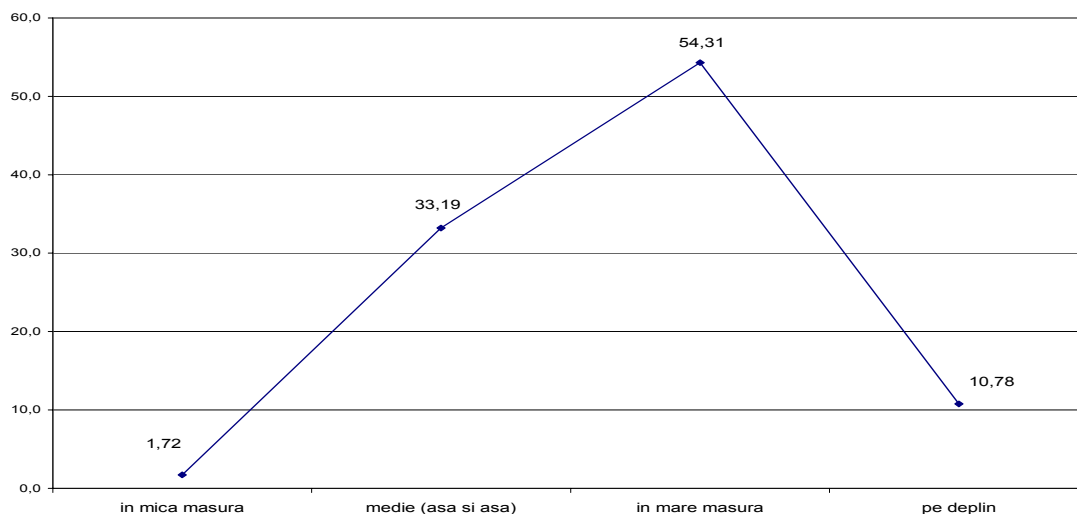
Indicatorii de calitate, de asemenea, înregistrează o creștere semnificativă (grafic 8, 9).

Grafic 8. Calitatea serviciilor prestate de școală

Calitatea serviciilor prestate de școală s-a îmbunătățit semnificativ pentru peste 80% dintre respondenți. Numărul celor nemulțumiți a scăzut în 2007, comparativ cu 2004, de aproape 20 de ori.

Grafic 9. Calitatea instruirii școlare

Ca o evaluare de ansamblu, aproape două treimi dintre respondenți apreciază că serviciile educaționale din comunitate au crescut calitativ în mare măsură sau pe deplin iar o treime consideră că serviciile cunosc o îmbunătățire medie. Numai 1,7% apreciază că serviciile educaționale s-au îmbunătățit doar în mică măsură.

S-au înregistrat și sugestii ce țin de soluționarea continuă a problemelor care mai persistă în acest domeniu, extinderea și durabilitatea subproiectelor de acest tip (tabel 14).

Tabel 14. Ce credeți că ar mai trebui de întreprins pentru a soluționa pe deplin problema instruirii școlare în comunitate (răspuns multiplu)

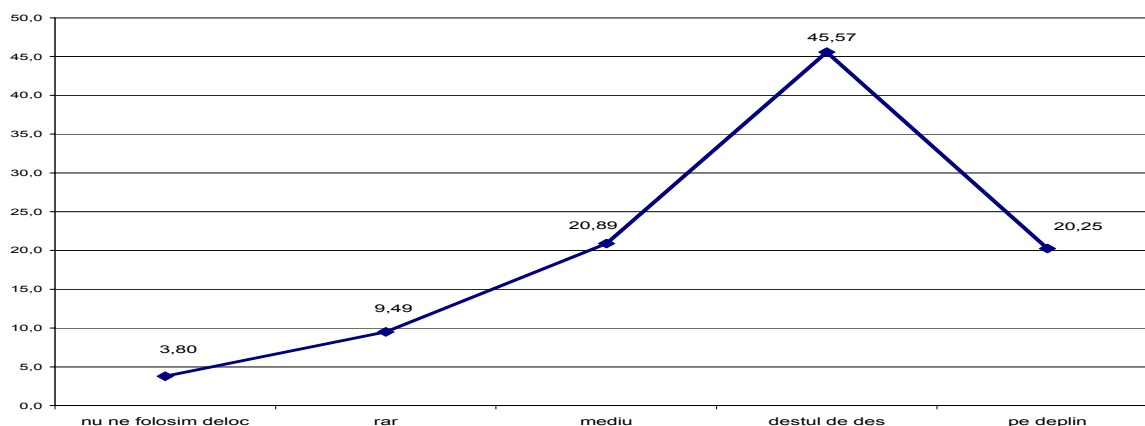
	%
auditoriile	22,5
asigurare tehnică/materială	17,1
stadionul/complex sportiv	7,2
cadre didactice noi mai bune	6,3
încă o renovare	6,3
hrana gratuită la școala	4,5
mobila	3,6
îmbogățirea cu metode didactice	2,7
gardul	1,8
de câștigat noi proiecte	1,8
mărirea salariului pentru cadrele didactice	1,8

Principalele sugestii ale respondenților privesc îmbunătățirea calității auditoriilor și a echipamentelor.

Drumuri de acces și poduri

După cum s-a mai menționat, calitatea drumurilor în republică, inclusiv cele de importanță locală rămâne a fi una din problemele care necesită soluționare urgentă. Conform graficului 10, selectarea problemei prioritare în localitățile care au implementat acest tip de subproiecte pare a fi una corectă.

Grafic 10. Folosirea serviciile obținute/îmbunătățite în urma implementării subproiectului

Circa jumătate din persoanele investigate au arătat că folosesc serviciile des și pe deplin și numai 3,8% dintre respondenți au indicat că nu folosesc deloc drumurile și facilitățile create, iar mai puțin de 10% consideră că le folosesc rar. Motivele pentru care aceștea nu folosesc drumurile renovate sînt indicate în tabelul 15.

Tabel 15. Motive pentru care gospodăria nu are acces la drumuri (răspuns multiplu)

	%
nu locuim în mahalaua care se folosește de drumul dat	87,5
nu ne ducem în direcția data	12,5
calitatea drumului nu permite folosirea lui	3,1
Invalid	3,1

Principalul motiv ține de poziția gospodăriei față de drumurile și podurile renovate, dar și de utilizarea unor alte rute mai scurte. Numai 3,1/% dintre respondenți nu folosesc drumul din cauza calității slabe a acestuia.

În marea majoritate populația optează pentru continuarea activităților în acest domeniu, venind cu recomandări concrete (tabel 16).

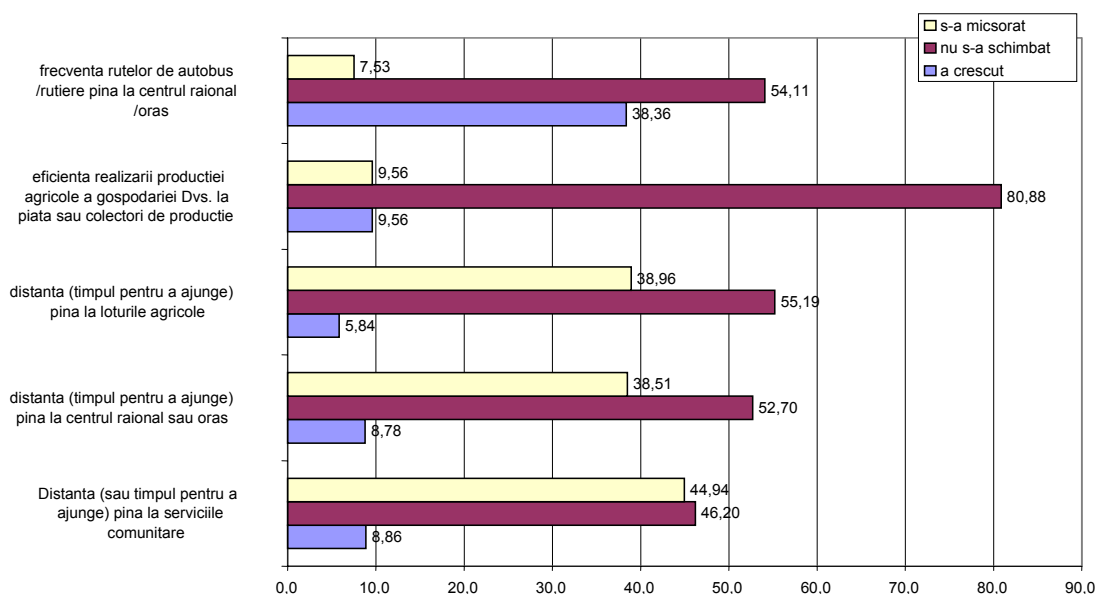
Tabel 16. Ce ar mai trebui făcut pentru a îmbunătăți starea drumurilor în comunitate (răspuns multiplu)

	%
de continuat	38,8
de reparat drumurile/de asfaltat	29,4
de găsit mai mulți finanțatori	14,1
ajutor din partea comunității	7,1
drumurile sa fie mai late	4,7
îmbunătățirea calității	2,4
implicarea primăriei	2,4
bani sa ajungă la destinație	1,2

Sugestiile pentru îmbunătățirea subproiectului privesc repararea și asfaltarea drumurilor, dar și continuarea lucrărilor deja începute.

Este clar, că renovarea doar a unei porțiuni de drum într-o localitate mare nu poate influența foarte mult impactul asupra nivelului de trai al acesteia. Totuși sînt înregistrate și la acest capitol anumite schimbări.

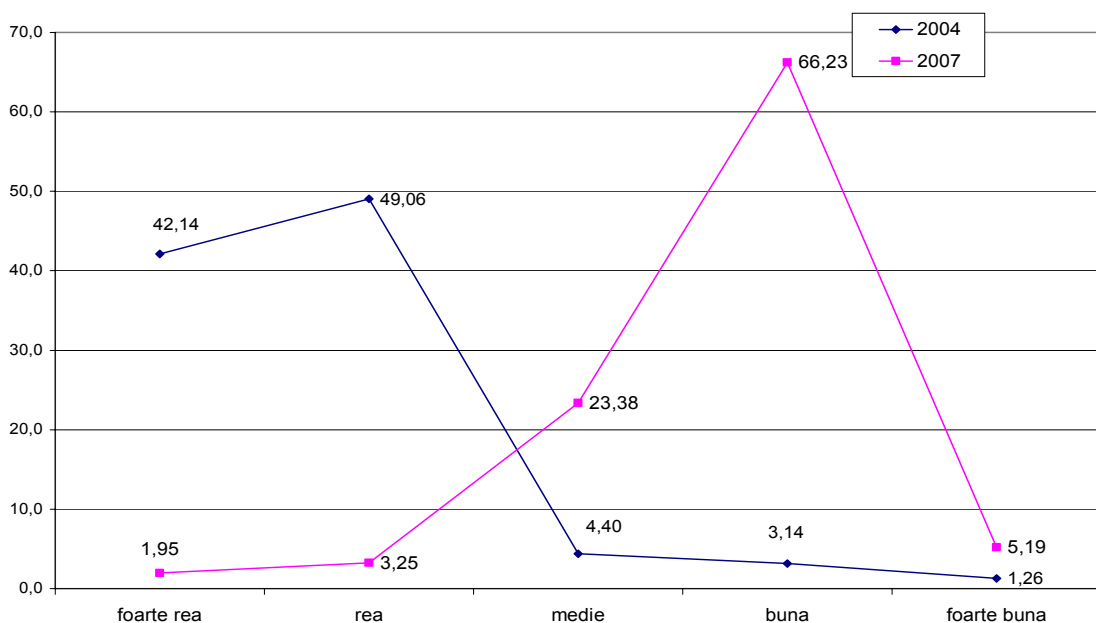
Grafic 11. Schimbări survenite în urma implementării subproiectului

Principalele schimbări indicate de respondenți (aproape 40%) sînt modificarea frecvenței rutelor de transport public, reducerea distanței pînă la loturile agricole și a distanței/ timpului pentru a ajunge în oraș.

Tipologia drumuri înregistrează cele mai înalte rate ale creșterii satisfacției beneficiarilor - de la 4% în 2004 pînă la 64% în 2007 (grafic 12).

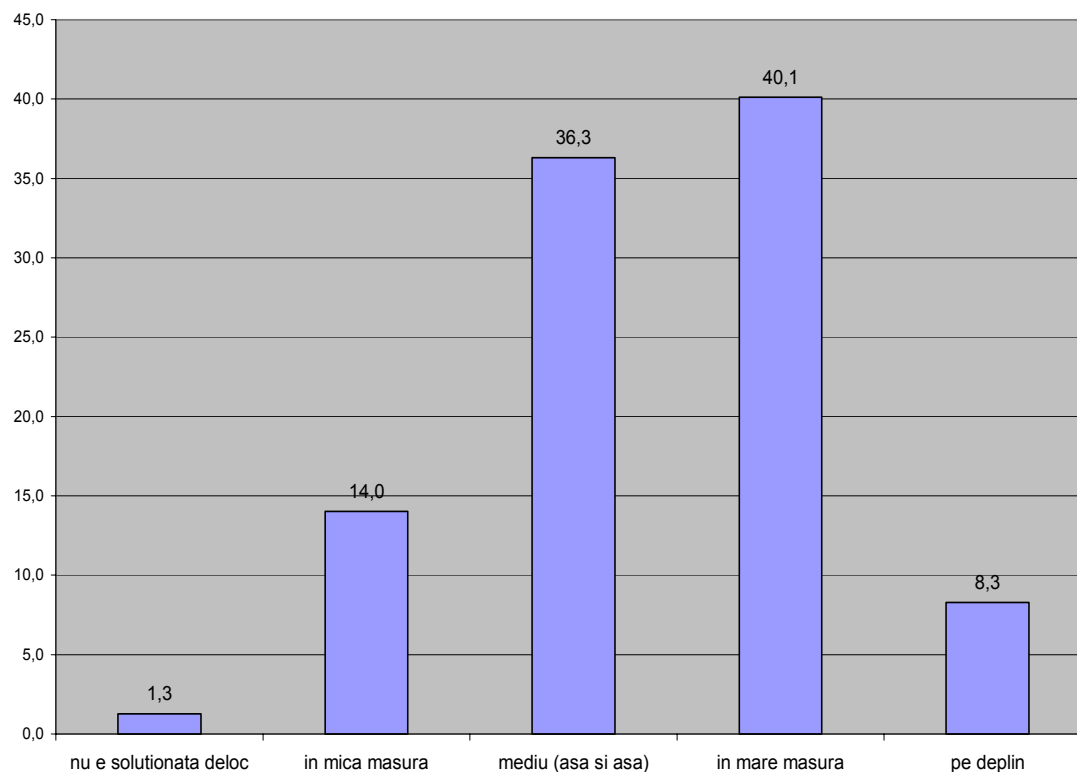
Grafic 12. Aprecierea calității drumurilor

Ponderea celor nemulțumiți de calitatea drumurilor în anul 2004 era de peste 90% și a scăzut în 2007 la aproximativ 5%.

Circa jumătate din respondenți au raportat soluționarea în mare măsură și pe deplin a problemei accesului, acesta fiind un indicator destul de bun. De menționat, că satele beneficiare sînt localități deprivat, în unele cazuri destul de mici și drumul renovat în aceste cazuri putea fi unul principal.

Grafic 13. Soluționarea problemei drumurilor de acces în comunitate

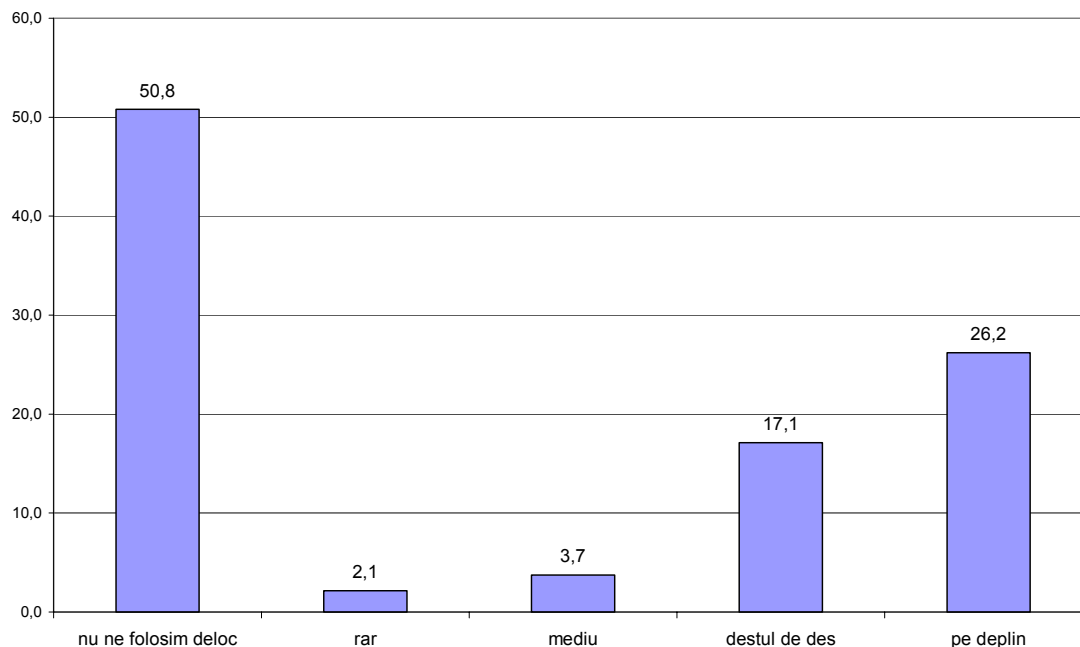

Ca urmare, doar 1,3% dintre respondenți apreciază că problema drumurilor nu a fost deloc soluționată.

Rețele de gaz

Folosirea serviciilor îmbunătățite obținute în rezultatul implementării de către localitate a subproiectelor de aprovizionare cu gaze naturale are un aspect contradictoriu din cauza creșterii de 2 ori a prețurilor pe parcursul anilor de cercetare. Pe de o parte gazul reprezintă o sursă energetică stabilă și utilă, pe de altă parte – implică cheltuieli adiționale mari, care nu motivează gospodăriile sărace în utilizarea acestuia.

Grafic 14. Folosirea serviciilor obținute/îmbunătățite în urma implementării subproiectului

Puțin mai mult de jumătate dintre gospodării au raportat că nu folosesc deloc rețeaua de gaz din diverse motive (tabel 17)

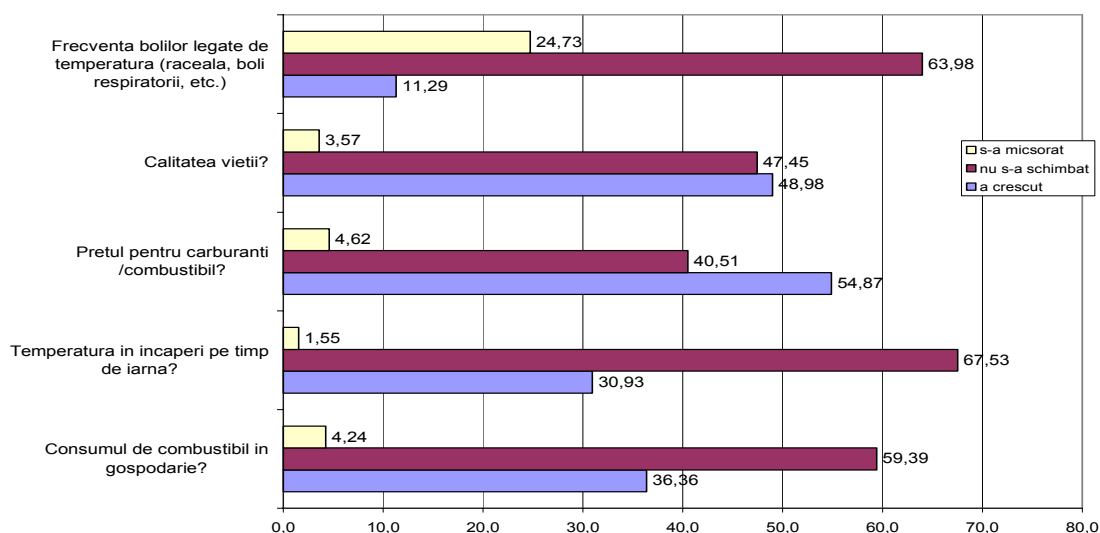
Tabel 17. Motive din care gospodăria nu are acces la rețea (răspuns multiplu)

	%
nu avem posibilitate sa plătim pentru conectare la rețea, costurile de conectare sînt mari	48,2
avem posibilitate să ne conectam (ne-am conectat), dar plata pentru gaz este mare	15,3
preferăm alt combustibil (vreascuri, tizic, cărbune, lemne)	11,8
punctul de conectare este departe	9,4
ne-am conectat înainte de FISM	8,2
nu este finisat	5,9

Principalul motiv indicat de cei care nu folosesc rețeaua îl reprezintă lipsa resurselor necesare, fie pentru conectare la rețea (48,2%), fie pentru plata gazelor naturale folosite (15,3%). Alte motive indicate, derivate din capacitatea financiară a gospodăriei sînt obișnuința de a utiliza un alt tip de combustibil și distanța mare pînă la punctul de conectare.

Schimbările produse în comunitate în urma implementării subproiectului sînt prezentate în graficul 15.

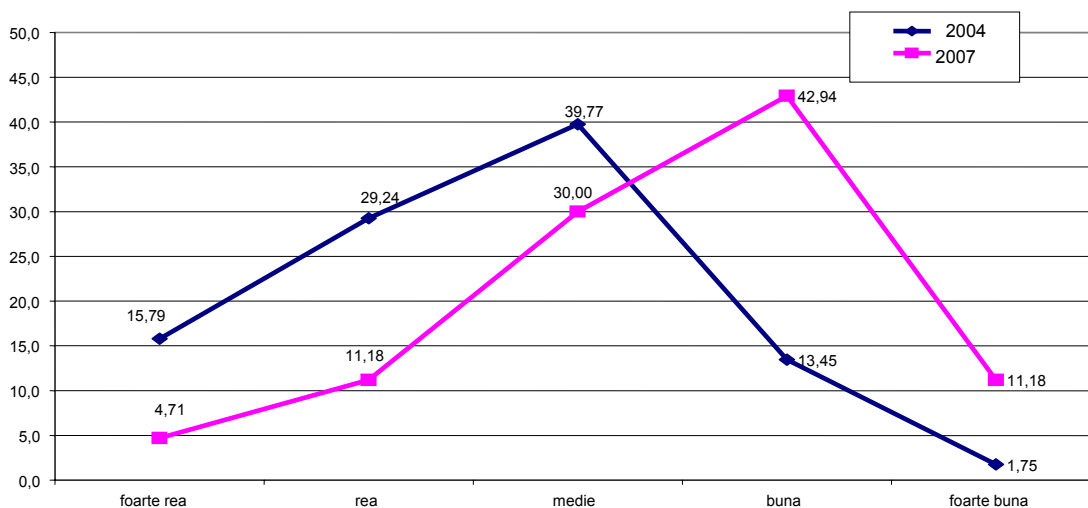
Grafic 15. Schimbări produse în comunitate

Principala modificare indicată de respondenți este scăderea incidenței bolilor asociate cu locuirea în spații încălzite insuficient, dar și creșterea calității vieții raportată de aproape jumătate din persoanele chestionate (48,98%).

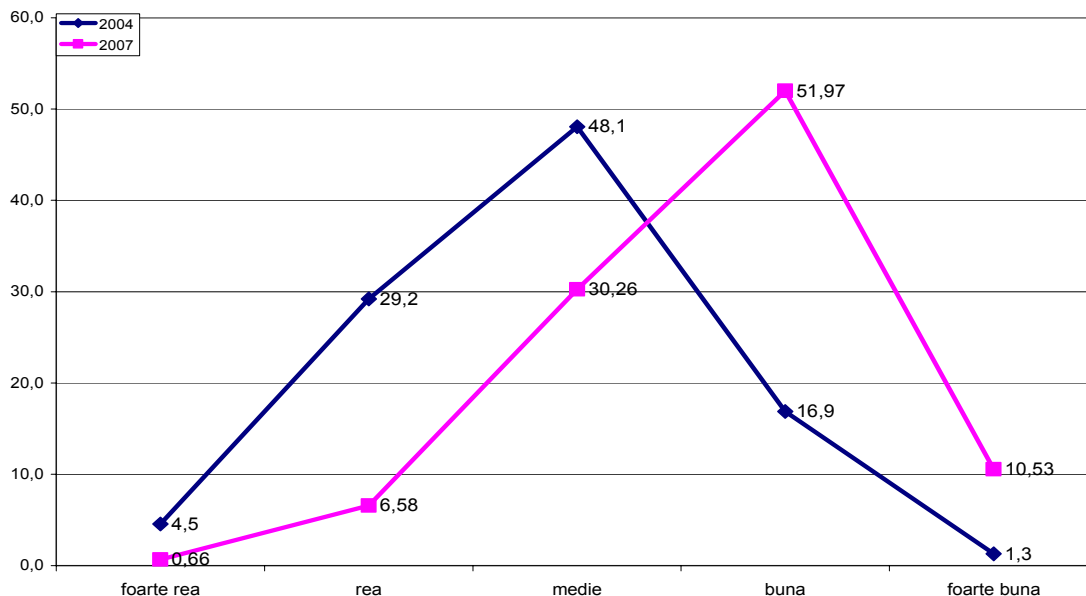
Indicatorii prezentați în graficele 16, 17, 18 confirmă afirmația privind creșterea calității vieții în perioada investigată.

Grafic 16. Aprecierea calității alimentării cu combustibili

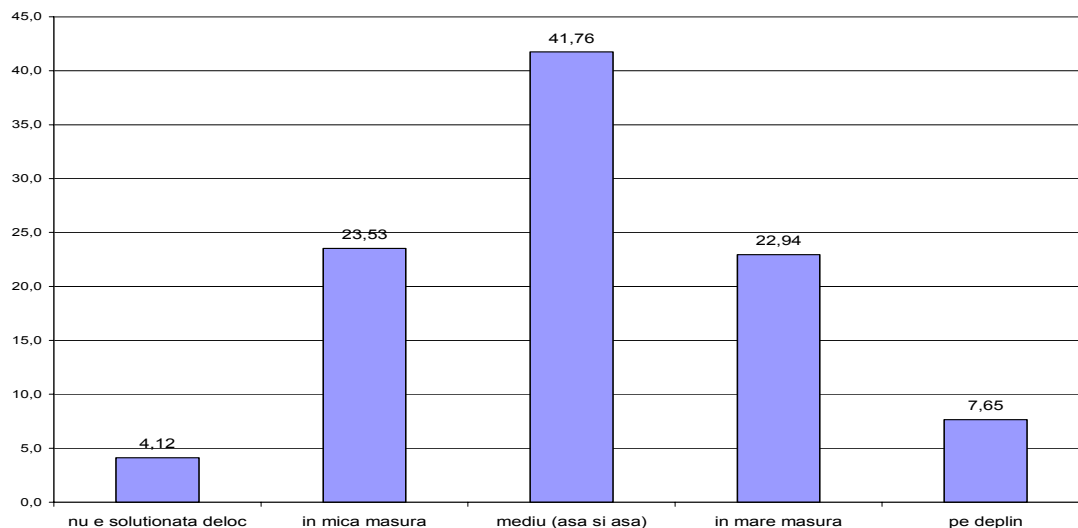
Ponderea respondenților care apreciau că în 2004 alimentarea cu combustibili era foarte rea sau rea a scăzut de trei ori. De asemenea, o creștere importantă a numărului de respondenți se înregistrează pentru opiniile „bună” și „foarte bună”.

Grafic 17. Aprecierea condițiilor de trai pentru mama și copil

Condițiile pentru mamă și copil sînt bune și foarte bune pentru două treimi de respondenți în anul 2007, comparativ cu 18,2% în 2004.

Grafic 18. Soluționarea problemei alimentării cu combustibil în comunitate prin realizarea subproiectului FISM

Doar 31,5% dintre respondenți consideră că problema alimentării cu combustibil în comunitate a fost soluționată, peste jumătate dintre ei continuînd să afirme ca problema încă persistă. Sînt propuse sugestii relevante soluționării acesteia (tabel 18).

Tabel 18. Soluții propuse pentru alimentarea cu combustibil (răspuns multiplu)

	%
micșorarea prețurilor	40,2
gaz pentru toată comunitatea	28,6
surse financiare	12,5
ajutor de la stat/raion	5,4

Principalele sugestii pentru extinderea accesului la rețeaua de gaz privesc asigurarea de facilități pentru racordare și scăderea prețului la combustibil.

Impactul instruirilor

Drept rezultate așteptate obținute în urma implementării subcomponentei 1.1, pe lângă calitatea îmbunătățită a serviciilor sociale și economice prioritare, sînt și actorii comunitari instruiți în organizarea activităților comune. Impactul acestui aspect al activității FISM se descrie și analizează în continuare.

Fiecare etapă a implementării subproiectului este anticipată de sesiuni de instruire. O treime dintre respondenți au participat la cursurile organizate de către FISM. 67% dintre aceștia apreciază instruirile ca fiind utile în mare măsură și foarte mare măsură. Numai 4,1% consideră că instruirile au fost inutile sau în foarte mică măsură utile.

Tabel 19. Forme de impact ale instruirilor FISM (răspuns multiplu)

Tip de impact al instruirilor FISM	%
am înțeles ca comunitatea poate face multe cu puterile proprii	37,4
mă simt acum mai încrezut în forțele proprii, pot sa-mi apar mai ușor punctele de vedere	24,7
știu mai bine ce masuri sa întreprind pentru a soluționa problemele comunitare	21,6
am deprins metode de planificare a lucrului	18,9
pot organiza membrii comunității	13,7
știu cum să inițiez și să implementez un proiect	11,6
știu mai bine cum sa-mi organizez propria activitate, inclusiv în afaceri, la locul de muncă	8,4
am deprins procedurile de procurare (concursuri, tendere)	5,3
nici unul	2,1
condiții mai bune pentru elevi	1,6

În opinia participanților la instruirii, cel mai important câștig îl reprezintă creșterea încrederii că la nivelul comunității pot fi inițiate proiecte și în mod independent, comunitatea se poate organiza și întreprinde măsuri adecvate pentru soluționarea problemelor comunitare.

Tabel 20. Aplicarea cunoștințelor dobândite la instruirile FISM

	Frecvență	%
mare măsură și foarte mare măsură	76	35,0
așa și așa	63	29,0
absolut deloc și mică măsură	78	36,0
Total	217	100,0

Potrivit opiniei respondenților, după finalizarea proiectului cunoștințele obținute la instruirile FISM au fost aplicate de o treime dintre aceștia în mare măsură. Trebuie însă menționat faptul, că o astfel de formă de impact se poate manifesta pe perioade îndelungate de timp, motiv pentru care este posibilă obținerea unor rezultate diferite (în funcție de perioadă).

În urma analizării răspunsurilor primite în cadrul focus-grupurilor, s-a constatat că oamenii se declară în general mulțumiți după desfășurarea subproiectelor FISM. Pe lângă aprecierile subiective privind beneficiile personale de care se bucură în urma desfășurării unui astfel de proiect, participanții la focus-grup fac referiri și la satisfacția comunității. Chiar dacă sînt perfect conștienți că există și alte probleme ale comunității, care așteaptă să fie rezolvate repede, rezultatele proiectelor desfășurate cu ajutorul finanțării FISM sînt extrem de motivante pentru toți membrii comunității. Acest aspect este extrem de important pentru mobilizarea pe viitor a locuitorilor în vederea depunerii de noi cereri de finanțare.

„Chiar nivelul de viață s-a ridicat, dar este puțin, nu schimbă situația o porțiune de drum.

La noi este rău din cauza că avem carieră de nisip și practic tot nisipul care este în Chișinău este de la noi. Și toate camioanele de mare tonaj trec pe acel drum... Pînă se va închide cariera noi drum nu vom avea.

Este oricum o schimbare de transport. ...mașinile nu se strică așa de des din cauza drumului.” (participanți la focus-grup, subproiecte drum)

Pe lângă beneficiile directe vizibile imediat pentru comunitatea care a co-finanțat realizarea subproiectului (exemplu proiectele de drumuri), participanții la focus grup au pus în discuție beneficiile pe termen lung. Acest aspect este extrem de important pentru subproiectele ce țin de renovarea școlilor în care acest beneficiu cu efect pe termen lung este investiția în educația copiilor.

„Pentru toată populația – copii sînt viitorul. Noi am cîștigat subproiectul FISM, deoarece la școală era podeaua foarte înaltă, cca. 60 cm, și cît au mai mers copii ea s-a rupt, și într-adevăr, putea copilul să-și rupă și un picior. O sumă oarecare a dat-o raionul și guvernul, ne-a rămas să strîngem 30 mii populația și primăria. Din comunitate s-au strîns bani puțini, că toți au copii și nu au de unde, au bani puțini, dar avem o asociație de la Chișinău care lucrează la noi în sat și ea a dat banii care nu au ajuns de la populație...” (participant la focus-grup, subproiecte școală)

Beneficiile la nivel colectiv pot reprezenta fără îndoială un punct excelent de plecare pentru desfășurarea cu succes a unor proiecte similare în viitor. Pe lângă cooperarea cu vecinii și membrii comunității, grija comună față de bunul realizat va contribui la păstrarea în timp în

bune condiții. În plus, oamenii se compară cu cei din comunitățile vecine, considerându-se indirect un exemplu bun de urmat pentru alte comunități.

„ S-a schimbat aspectul satului. Mentalitatea oamenilor. La noi sînt livezi bune de mere și cînd ajunge toamna de realizat producția, nu era posibil din cauza că camioanele mari nu aveau trecere în sat din cauza drumului. Dar acuma o porțiune de drum reparată, de la margine de drum pînă la o margine de livadă face posibilă realizarea producției. La satele vecine le pare rău că ei au ratat acest proiect.

S-a trezit simțul de gospodar, simțul de responsabilitate și chiar de la mic la mare avem grijă de drum. Primăvara în mod organizat am ești toți la sădit copăceii pe imașul din sat și dau drumul la animale, se fac observații unul la altul dacă ieduțul roade pomii.

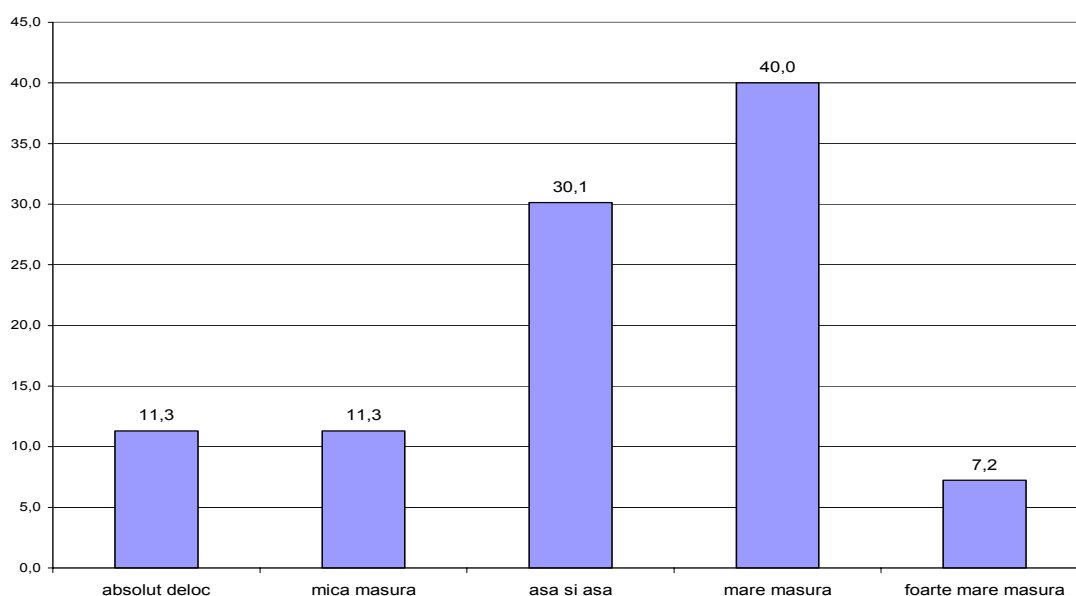
La noi tot se simte o responsabilitate din partea populației de cînd s-a interzis de circulat cu tractoarele pe drumul nou. Și cînd a trecut un tractor prin sat cu roți murdare a fost o panică în rîndul sătenilor. Se ține la ceia ce a contribuit tot satul. ”
(participanți la focus-grup, subproiecte drum)

Diseminarea informațiilor considerate a fi ”bune practici” în cadrul unor sesiuni de informare ar putea fi utilă pentru comunitățile, care nu au obținut sau care urmează să obțină finanțare prin intermediul FISM.

3.3. Participarea comunitară

În acest subcapitol se scoate în evidență modul în care membrii comunități au participat la realizarea subproiectului, formele de contribuție la subproiect și factorii de succes în implementarea subproiectelor.

Grafic 19. Participarea la realizarea subproiectului implementat cu suportul FISM

Aproape jumătate dintre respondenți afirmă că au participat la subproiect în mare măsură și în foarte mare măsură.

Tabel 21. Contribuție la subproiect (răspuns multiplu)

	Frecvența	%
am contribuit cu bani	626	88,8
am participat benevol la lucrările de construcție /renovare	95	13,5
am lucrat contra salariu la construcție	10	1,4
am monitorizat calitatea lucrărilor efectuate de contractor	16	2,3
cu hrana pentru lucrători	5	0,7

Cea mai importantă formă de contribuție este cea financiară pentru aproape 90% dintre respondenți. Într-o mică măsură beneficiarii au contribuit cu forță de muncă.

Participarea financiară este percepută mai degrabă ca o obligație a beneficiarilor decât ca o contribuție voluntară propriu-zisă la subproiect. Munca voluntară, monitorizarea calității subproiectelor sînt considerate tipuri de contribuție într-o mai mare măsură decât participarea financiară.

Tabel 22. Gradul de contribuție la subproiect în funcție de tipul acesteia (răspuns multiplu)

		am contribuit cu bani	am participat benevol la lucrările de construcție /renovare	am lucrat contra salariu la construcție	am monitorizat calitatea lucrărilor efectuate de contractor	cu hrană pentru lucrători	
absolut deloc	N	10	2	0	0	0	
	%	1,7	2,2	0,0	0,0	0,0	
în mică măsură	N	70	4	0	1	0	
	%	11,8	4,3	0,0	6,3	0,0	
așa și așa	N	194	18	3	2	1	
	%	32,7	19,4	30,0	12,5	33,3	
în mare măsură	N	271	62	6	6	2	
	%	45,7	66,7	60,0	37,5	66,7	
în foarte mare măsură	N	48	7	1	7	0	
	%	8,1	7,5	10,0	43,8	0,0	
		N	593	93	10	16	3

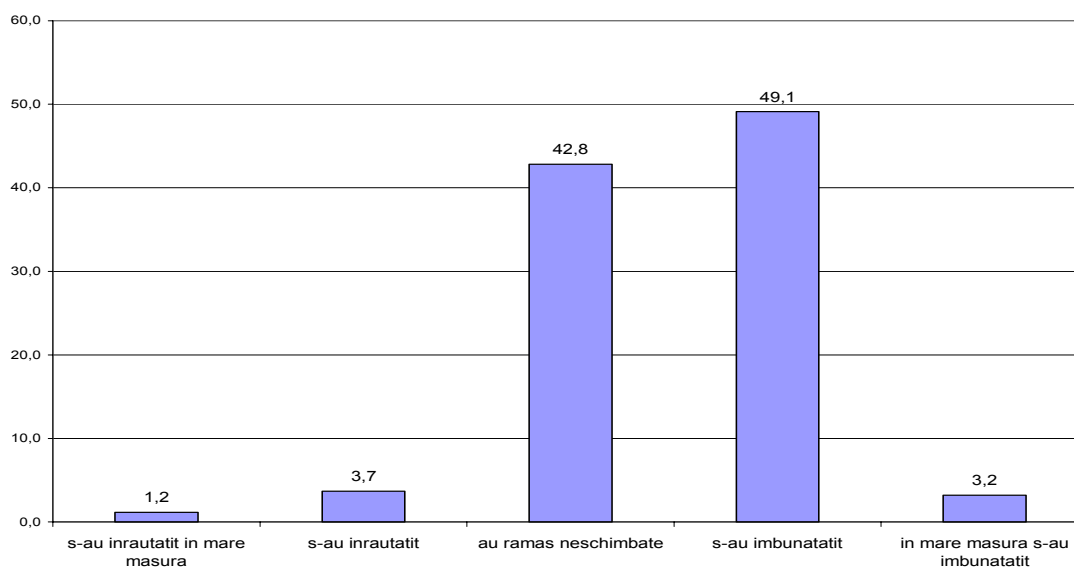
Din cei 626 de beneficiari care au declarat că au participat financiar, 617 au indicat suma contribuției la proiect. Suma maximă care s-a depus în contribuție este de 19000 lei, iar cea minimă este de 10 lei (cîte un singur caz). În medie suma a fost de 1294 Lei.

Referitor la contribuția membrilor comunității la implementarea subproiectului, două treimi dintre respondenți apreciază că au contribuit în mare măsură și în foarte mare măsură.

Consolidarea membrilor comunității în scopul soluționării problemelor comunitare este un factor important în dezvoltarea comunității.

Peste jumătate din respondenți afirmă că relațiile dintre membrii comunității s-au îmbunătățit (52,3%), pe când mai puțin de 5% dintre respondenți afirmă că acestea s-au înrăutățit în urma implementării subproiectului (grafic 20.). Aceasta vorbește despre impactul pozitiv al FISM asupra comunității în vederea consolidării membrilor ei.

Grafic 20. Opinia respondenților cu privire la îmbunătățirea relațiilor dintre membrii comunității

În proporție de peste 90% respondenții consideră că implementarea subproiectului a fost un succes. Principalii factori de succes indicați sînt disponibilitatea comunității de a participa la implementarea subproiectului și suportul adecvat acordat de autoritatea publică locală. În mare măsură, cei doi factori de succes sînt o consecință a modului în care problema a fost discutată la nivelul comunității, astfel încît subproiectul să fie relevant.

Tabel 23. Factori de succes în implementare subproiectului (răspuns multiplu)

	N	%
comunitatea a fost unită - interesată în realizarea subproiectului	274	46,8
ajutorul adecvat al Administrației publice locale (primăriei)	235	40,1
competența conducătorului Agenției de Implementare	108	18,4
aportul important al sponsorilor	107	18,3
componența Agenției de Implementare	88	15,0
a fost un contractor foarte bun	64	10,9
ajutorul esențial al agenților economici din comunitate	33	5,6

Principalii factori care au influențat negativ implementarea subproiectelor sînt insuficiența resurselor alocate, lipsa susținerii autorităților publice locale și lipsa consensului între principalii actori comunitari.

Tabel 24. Factori care au creat probleme în implementarea subproiectelor (răspuns multiplu)

	N	%
nu au fost alocate surse financiare suficiente pentru a implementa pe deplin și calitativ subproiectul	18	32,7
lipsa susținerii din partea administrației publice locale	14	25,5
lipsa înțelegerii între principalii actori comunitari	13	23,6
membrii comunității nu au fost uniți	10	18,2
au fost incorect planificate /proiectate lucrările necesare	9	16,4
competența Agenției de Implementare a fost slabă	7	12,7
probleme cu contractorul care a executat lucrările de construcție	7	12,7
conducătorul Agenției de Implementare a fost incompetent	6	10,9
lipsa susținerii adăugătoare din partea sponsorilor/donatorilor	4	7,3
membrii comunității consideră că implementarea subproiectului este datoria autorităților	4	7,3

Dacă lipsa resurselor este un factor obiectiv, atunci lipsa susținerii și a consensului sînt de ordin subiectiv, fapt ce trebuie luat în considerație de către FISM la elaborarea noilor module de instruire pentru comunități.

Dintre cei 660 de respondenți care au indicat forme de impact pozitive au apreciat că cel mai importante efecte ale subproiectului sînt creșterea speranței în viitor și îmbunătățirea accesului și calității serviciilor prestate.

Tabel 25. Forme de impact dezirabil ale subproiectelor (răspuns multiplu)

	N	%
a crescut speranța în viitor	208	31,5
s-a mărit accesul la serviciile oferite	187	28,3
a crescut calitatea serviciilor	138	20,9
comunitatea a devenit mai unită	121	18,3
a crescut încrederea membrilor comunității în forțele proprii	98	14,8
a crescut încrederea în suportul statului	71	10,8
au apărut locuri de munca temporare pe parcursul realizării SP	61	9,2
a crescut capacitatea de a organiza noi activități comunitare	53	8,0
au apărut locuri noi de munca după implementarea SP	42	6,4
nu a fost obținut nimic pozitiv	37	5,6
au apărut afaceri noi	28	4,2
a crescut capacitatea de a organiza noi afaceri	24	3,6
serviciile au devenit mai puțin costisitoare	11	1,7

Forme de impact negative au fost indicate de către 237 respondenți. În opinia a 10,5% dintre aceștia, rezultatele nu pot fi utilizate deși investițiile au fost valorificate. De asemenea, dacă o formă de impact pozitivă a fost creșterea calității serviciilor, efectul negativ este perceput din cauza creșterii prețului accesării utilității. Aproximativ 15% dintre respondenți consideră că subproiectul s-a adresat numai unui număr redus de persoane, iar cei săraci nu au acces la rezultatele proiectului.

Tabel 26. Forme de impact negative ale subproiectelor (răspuns multiplu)

	N	%
oamenii nu pot utiliza rezultatele subproiectului	63	10,5
a crescut plata pentru servicii din cauza majorării prețurilor	56	9,3
a crescut inegalitatea oamenilor, săracii nu le pot folosi	49	8,2
subproiectul a soluționat interesele unui grup restrâns de oameni	40	6,7
subproiectul a cauzat conflicte și dezbinare în comunitate	28	4,7
a crescut plata pentru servicii	15	2,5
necalitativ lucrat	8	1,3
nu-i peste tot/nu-i până la capăt	6	1,0

Din păcate, primele trei locuri le ocupă factorii obiectivi, deoarece țin de situația economică generală. Restul răspunsurilor sînt la hotarul preciziei sondajului. Răspunsul „proiectul a soluționat interesele unui grup restrâns de membri” merită atenție și trebuie studiat mai în profunzime. Deși este un număr mic de răspunsuri (2% din numărul total de respondenți) FISM ar putea îmbunătăți impactul prin luarea unor măsuri de explicare și prevenire a acestor cazuri sau zvonuri care au cauzat aceste răspunsuri.

Tabel 27. Motive care limitează accesul gospodăriilor sărace la subproiect

	Frecvența	Procent
probleme financiare/costuri mari	208	77,0
nu sînt limite de acces	17	6,3
nimeni nu se interesează de săraci	10	3,7
drumul este prin centrul satului	8	3,0
așa este subproiectul	6	2,2
informație puțină	5	1,9
costuri mari la gaz	5	1,9
incompetența APL	4	1,5

Principalele motive care limitează accesul celor săraci la subproiecte țin de specificul lor (contribuția din partea beneficiarilor) și în primul rînd, de incapacitatea financiară a unei părți semnificative de potențiali beneficiari de a complementa costurile implementării subproiectului prin cheltuieli necesare pentru conectarea gospodăriilor la rețelele de apă și gaz. Cei mai mulți respondenți (77%) consideră că impunerea unei contribuții prea mari elimină șansele celor săraci de a fi incluși în subproiect. De altfel, și celelalte opinii fac trimitere la natura subproiectului (ex. refacerea unui drum prin centrul satului) sau la costurile mari. Un număr nesemnificativ de respondenți indică incompetența autorității publice locale (1,5%) sau lipsa informației (1,9%).

În funcție de specificul subproiectului, participarea oamenilor a căpătat diferite forme - de la participarea exclusivă cu bani (în cazul subproiectelor de gaz) pînă la participarea cu diferite bunuri. Analizînd răspunsurile date de participanții la subproiectele pentru renovarea drumurilor, constatăm că fiecare membru al comunității a participat după puterile lui la buna desfășurare a subproiectului. Sprijinul acordat de fiecare desfășurării subproiectelor a îmbrăcat forme cît se poate de diverse:

„ *Simplu - la pămînt, am dat bani.*

...Am ajutat cu transport și bani, și am urmărit să se facă lucru bun ...la cazangeria de la școală și grădiniță. Am fost implicat la prima etapă.

În cadrul subproiectului am fost antrenată la etapa de implementare, în calitate de inspector local...

Am fost implicat în grupul de inițiativă, unde am fost 7 persoane care am discutat problemele pentru implementarea subproiectului și am lucrat cu lumea din sat, la strângerea contribuției.

Am fost implicat și în convingerea populației, colectarea contribuției, implementarea subproiectului, selectarea firmei care a făcut lucrările.

Cu convingerea, dar foarte puțin.

... eu am contribuit cu floarea soarelui, ulei etc., ca la țară. ” (participanți la focus-grup, subproiecte drum)

Principiul co-finanțării reprezintă un aspect particular extrem de relevant privind participarea membrilor comunității. Realizarea cu succes a acestuia poate fi considerată cheia succesului pentru desfășurarea subproiectului.

În același timp, un grad ridicat de implicare a viitorilor beneficiari la toate etapele subproiectului sporește considerabil șansele de identificare corectă a celei mai grave probleme a comunității, de utilizare eficientă a tuturor resurselor de care dispune comunitatea respectivă și nu în ultimul rând asigură baza unei implementări eficiente a subproiectului. Pe termen lung, oamenii sînt conștienți de rezultatele atinse împreună, ceea ce are impact direct asupra durabilității respectivului subproiect după finalizarea sprijinului financiar oferit de FISM. Așadar, participarea cetățenilor este un aspect extrem de important, am putea spune crucial pentru bunul mers al subproiectului.

„Am donat o sumă din partea sătenilor, la contribuție, aceasta este condiția FISM-lui: 85% ei dau bani, restul 15% populația și clar că fiecare în parte își stabilește dacă achită toată suma sau este divizată în 2 părți cum a fost la noi, jumătate am achitat noi și jumătate primăria. Și mai este o cerință - ca un [anumit] procent să fie ...de la persoane fizice.” (participant la focus-grup, subproiecte drum)

Co-finanțarea subproiectelor de către membrii comunității îi responsabilizează pe aceștia și le oferă o motivație puternică pentru a realiza un lucru de foarte bună calitate de care să se bucure cît mai mult timp.

„ Știți cum a motivat contribuția comunității? FISM spunea: „dacă contribuie comunitatea, lumea o să țină mai mult la bunul pe care îl face”... ...dacă noi o să contribuim cu o sumă de bani atunci o să ținem mai mult la banul pe care ni-l dă. ”(participant la focus-grup, subproiecte apă)

Este de remarcat faptul că participarea comunitară vine și din partea celor care nu mai locuiesc în sat, dar care mențin într-o formă sau alta o legătură cu comunitatea. Oamenii se bazează considerabil pe sprijinul acestora.

„ Mulți sînt plecați peste hotare dar au trimis bani, am avut și niște donații de la foștii elevi ” (participant la focus-grup, subproiecte școală)

La noi chiar și părintele a contribuit cu o sumă mai mare din partea bisericii și persoanele care nu locuiesc, dar au pe cineva înmormîntat la cimitir....

Agenții economici au dat mai mult și persoanele care vin de peste hotare tot au dat mai mult” (participanți la focus-grup, sub proiecte drum)

O altă formă de participare comunitară este a celor care pot să contribuie la realizarea documentației de întocmire a subproiectului. Există comunități care au apelat la părinți pentru a scrie cererea de finanțare, iar munca neplătită a fost calculată și echivalentul a fost scăzut pentru respectiva persoană. Pe termen lung, această inițiativă contribuie la dezvoltarea abilităților de scriere de proiecte la nivel local, ceea ce poate avea un efect direct asupra creșterii capacității de participare în proiecte a respectivei comunități.

„ Într-adevăr proiectul costă foarte scump, dar sînt părinți care au studiile necesare... Ei ar putea să contribuie cu muncă, să socoată în bani, dar să nu-i plătească. Dacă nu, atunci vine foarte greu. Noi am găsit așa om..

Am pus taxa de 100 lei, dar am mai adăugat la final că nu era de ajuns. Au mai fost contribuții și prin muncă, cînd era nevoie de ajutor la descoperit școala ... și bărbații, chiar și femeile au contribuit.” (participanți la focus-grup)

Pe de altă parte, este de remarcat că subproiectele ce țin de educație s-au confruntat cu dificultăți majore tocmai datorită regulii de co-finanțare din partea comunității. Participarea cu bani a membrilor comunității în acest caz a fost condiționată atît de numărul de copii din familie, cît și de statutul față de piața muncii (de ex. pensionarii au contribuit cu sume mai mici). Conform spuselor participanților la focus grup, oamenii fără copii sau pensionarii și-au exprimat inițial dezacordul de a contribui cu bani pentru astfel de subproiecte.

„ Apoi a fost greu de colectat bani de la populație - trebuia fiecare familie să doneze cîte 150 lei. Toți absolut, nu doar familiile cu copii...

Dar erau pensionari care spuneau că nu mai au copii la școală. Și în loc de 120 lei dădeau 50-70 lei, și apoi am fost nevoiți să colectăm adăugător de la populație și să găsim din altă parte. ” (participanți la focus-grup, subproiecte școală)

Membrii comunităților s-au mobilizat corespunzător informațiilor primite de la reprezentanții FISM. Pe lîngă numirea celor mai buni reprezentanți în structurile de organizare ale subproiectului, oamenii au încercat să adapteze procedurile FISM la specificul comunității pentru a-și spori șansele de reușită în obținerea suportului financiar necesar. Începutul nu a fost ușor din cauza încrederii scăzute a oamenilor.

„ Am făcut focus-grupuri cum ni s-a spus, am făcut adunare în sat cu lumea, am ales 3 organizatori. ...deodată era foarte greu, majoritatea oamenilor sînt în vîrstă, nu prea aveau nădejde că trebuie să contribuie și lumea cu un procent oarecare de bani la contribuția satului ...știți cum prima dată nici noi nu prea avem încredere, dar am avut noroc că am ales un președinte tînăr tot din sat. ...s-a apucat el de lucru, am ales comisie. S-au făcut toate documentele, s-a strîns contribuția de la oameni, le-am dat un termen și s-a început proiectarea. Din anul trecut, de la 24 octombrie, avem apă în sat la contor. ” (participant la focus-grup, subproiecte apă)

În cazul în care nu sînt identificate resursele umane la nivel comunitar necesare pentru inițierea și desfășurarea unui astfel de proiect, comunitatea se află în situația de a nu putea participa, indiferent cît de gravă este problema respectivei comunități și cît de urgentă este nevoie pentru intervenție cu sprijinul FISM. Practic, lipsa oamenilor competenți care să se poată implica în scrierea și implementarea unui astfel de subproiect a reprezentat un obstacol major în calea cîștigării unei finanțări de către comunitate.

„În fondurile acestea, programele acestea, trebuie să fie și un specialist, dar dacă te duci acolo și nici nu știi ce vrei nici nu se uită la tine.” (participant la focus-grup, comunități non FISM)

Acest aspect sugerează concluzia că forurile competente pot iniția acțiuni de îmbunătățire a capacității de absorbție a fondurilor de către comunități prin pregătirea corespunzătoare a reprezentanților din comunitate. Liderii neformali pot juca un rol important, fiindcă dispun deja de o anumită autoritate, care poate fi extrem de utilă la mobilizarea oamenilor.

Indiferent de tipologia de subproiect desfășurat în comunitate, unul dintre cei mai importanți actori comunitari este conducătorul autorității publice locale și anume primarul. Participanții la focus-grup menționează cel mai des primarul atât ca sursă de comunicare, cât și ca persoană activă în desfășurarea subproiectelor.

„Am aflat prin primar...”

Prin primar. ...la noi când a fost cu FISM au fost alese 14 sate din tot raionul...

Pe raion au fost alese 3 sate... și care mai repede a făcut adunare, a strâns banii... La noi s-a adunat tot satul și primarul tare vroia să facă drumurile, apa, dar era la alegere. ...lumea mai mult a votat pentru apă și s-a hotărât. Tot așa am contribuit cu bani, fiecare familie a vrut să-și tragă apă, câte 350 de lei. Noi trebuie să dăm puțin ajutor, altfel nu se face nimic ” (participant la focus-grup, subproiecte apă)

Din spusele oamenilor, primarul este principalul generator al inițiativelor comunitare. În același timp, s-a constatat că oamenii au tendința de a transfera asupra lui întreaga responsabilitate.

„La noi tot timpul a venit primarul, am făcut adunări, el a convins lumea, a stat de vorbă, ... ne-au ajutat

La noi primarul a fost inițiatorul. El conduce, altfel nu se duce.

Primarul este persoana, care răspunde...” (participanți la focus-grup, subproiecte apă)

Așadar, un rol extrem de important în canalizarea resurselor umane dintr-o comunitate și utilizarea lor eficientă în vederea implementării cu succes a unui subproiect îl are primarul localității.

„Primarul ne-a spus că este nevoie de oameni competenți ca să putem lucra..., să fim serioși... doar trebuia de scris fiecare om, fiecare copil, femeie, liste aparte, ne-am iscălit, vârsta, câți copii bolnavi, câți copiii de școală, tot absolut” (participant la focus-grup, sub proiecte apă)

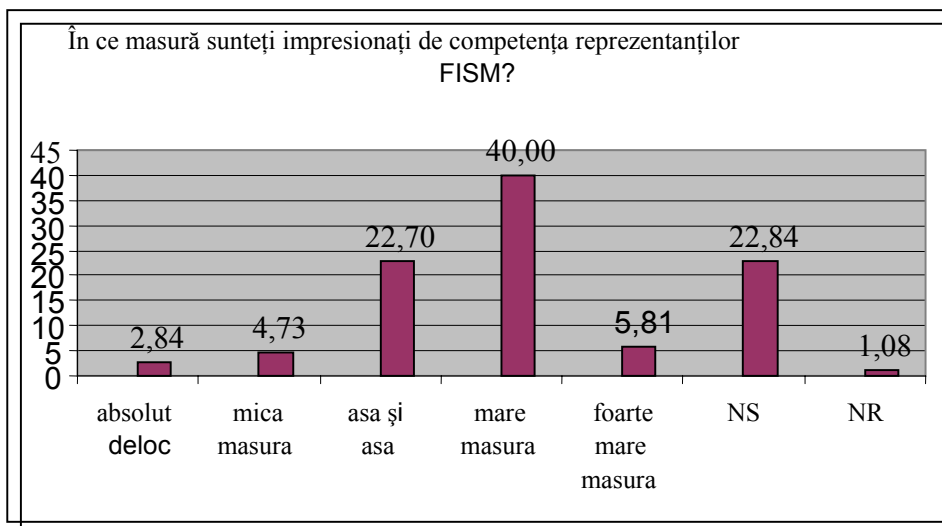
Din experiența împărtășită de membrii unei comunităților, care a avut finanțare FISM pentru renovarea drumului, oamenii din comunitate s-au mobilizat chiar și în cazul în care conducerea s-a schimbat. Dincolo de această schimbare politică a respectivei comunități, a avut prioritate viziunea comună a cetățenilor asupra rezolvării principalelor probleme cu care se confruntă. Accesul la informații relevante despre FISM a constituit un factor de succes în respectarea cu strictețe a cerințelor de finanțare.

, ...la venirea noului primar cu actuala echipă, am insistat și au venit reprezentanți de la FISM. Ei au dorit să vadă garanțiile ...și că locuitorii sînt uniți...” (participant la focus-grup, subproiecte drum).

3.4. Activitatea FISM

Identificarea nivelului de profesionalism al specialiștilor FISM în opinia beneficiarilor este important de cunoscut.

Grafic 21. Competența reprezentanților FISM

Cea mai mare parte a respondenților apreciază pozitiv competența reprezentanților FISM.

Participanții la focus-grupul comunităților, care au beneficiat de finanțare FISM pentru implementarea unor subproiecte de apă, au subliniat sprijinul permanent pe care l-au primit din partea celor de la FISM ori de câte ori au solicitat ajutorul în diferite faze de realizare a subproiectelor. Înțelegerea aspectelor abordate i-a făcut pe membrii comunității înțelegători în diferite situații. Acest aspect are o importanță deosebită pentru că îi ajută pe cetățeni să aibă încredere în forțele proprii. Posibilitatea realizării unui dialog direct și corect între reprezentanții FISM și cei din comunități este de natură să îi motiveze pe cei care solicită finanțare.

„Nu vreau să-i laud tare ..., dar vă spun așa cum este: ei lămuresc destul de bine, nu sînt brutali, sar în ajutor, la toate întrebările am primit răspunsuri concrete ...

Cînd am fost la apărarea proiectului ei ne-au spus: „ce aveți oameni buni în sat, cum trăiți?” ne-au explicat ce să mai facem ca să cîștigăm...

... nu eram pregătiți la apărare și ne-au permis să ne mai pregătim.

Nu sînt birocrați, ci niște oameni de care avem nevoie, cu o atitudine convenită.

De cîte ori a trebuit, au venit la primărie, au vorbit cu oamenii.

S-a întîmplat din vina noastră că erau niște erori în documente, ne-au întors înapoi, dar fără nici o supărare... ne-au înțeles că sîntem pentru prima dată cu astfel de proiecte ...

Dacă ceva nu era clar ni se explica.” (participanți la focus-grup, subproiecte apă).

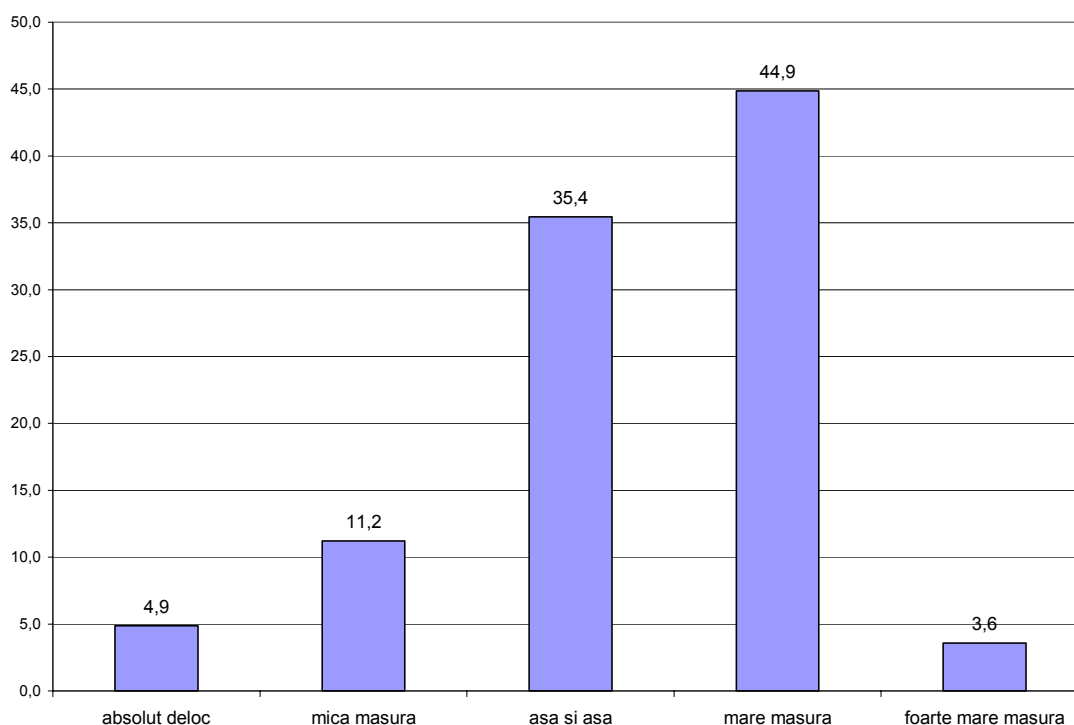
3.5. Dezvoltarea instituțională

În acest subcapitol se analizează creșterea capacității autorității publice locale de a soluționa problemele și de a furniza servicii sociale, aportul organizațiilor non-guvernamentale locale, Guvernului RM la soluționarea problemelor social-economice.

Acest aspect al dezvoltării comunitare este de fapt o parte componentă a capitalului social și subînțelege formarea deprinderilor de a gestiona procesul de soluționare a problemelor, de menținere a obiectelor sociale și de prestare a serviciilor din parte unor organisme și organizații special create în acest scop în comunitate: ONG-uri, Asociații de Beneficiari și de Utilizatori, Asociații ale Părinților și Pedagogilor.

În ceea ce privește impactul la nivelul autorității publice locale, aproape jumătate dintre respondenți consideră că aceasta, dar și celelalte instituții comunitare și-au sporit capacitatea de a soluționa cele mai importante probleme ale comunității.

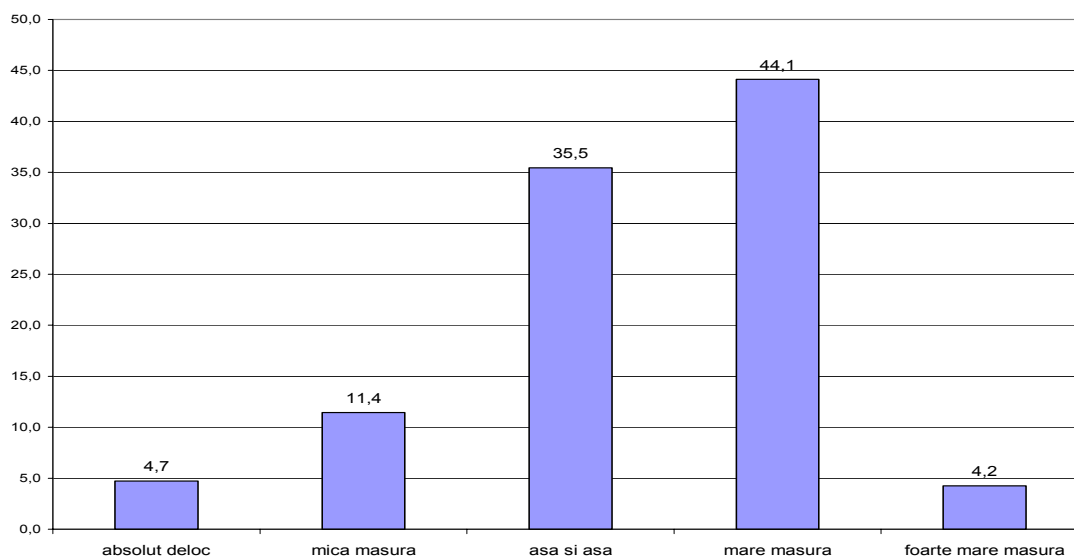
Grafic 22. Creșterea capacității autorității publice locale

O distribuție asemănătoare este valabilă și pentru capacitatea instituțiilor publice locale în ce privește prestarea de servicii sociale (grafic 23).

Toate acestea permit să se facă concluzia, că FISM a avut un impact semnificativ în dezvoltarea capacităților autorităților publice locale.

Grafic 23. Creșterea capacității autorității publice locale de a furniza servicii sociale

Tabel 28. În ce măsură considerați ca administrația publică locală (primăria) ajută la soluționarea problemelor social-economice?

Tip localitate	nota medie	% mulțumiți sau foarte mulțumiți	% nemulțumiți sau mulțumiți în mică măsură	% creștere nota medie FISM/ non FISM	% creștere satisfăcuți FISM/ non FISM	% creștere nesatisfăcuți FISM/ non FISM
FISM	3,14	42,5	22,8	14,18	86,40	-38,04
non FISM	2,75	22,8	36,8			

Concluzie: în comunitățile FISM populația e mai satisfăcută de activitatea APL.

Tabel 29. În ultimii 3 ani (comparativ cu 2004) în ce măsură considerați că s-a îmbunătățit aportul administrației publice locale (primăriei) la soluționarea problemelor social-economice?

Tip localitate	% s-a îmbunătățit	% s-a înrăutățit	% creștere satisfăcuți FISM/ non FISM	% creștere nesatisfăcuți FISM/ non FISM
FISM	54,8	8,4	38,04	-3,45
Non FISM	39,7	8,7		

Concluzie: în comunitățile FISM este mai mare numărul celor mulțumiți.

Tabel 30. În ce măsura organizațiile non-guvernamentale locale sînt implicate în activitățile comunității privind soluționarea problemelor social-economice?

Tip localitate	% mare măsura sau foarte mare măsură	% mică măsură sau deloc	% creștere satisfăcuți FISM/ non FISM	% creștere nesatisfăcuți FISM/ non FISM
FISM	29	30,8	104,23	-44,70
non FISM	14,2	55,7		

Cu toate că mulți din cei ce și-au exprimat opinia, sînt nemulțumiți cu activitatea ONG-urilor, procentul celor mulțumiți în comunitățile FISM este mult mai mare. Deși din punct de vedere statistic este reprezentativ, acest rezultat necesită a fi luat în considerație de către FISM pentru a fi îmbunătățit.

Table 31. Comparativ cu anul 2004, în ce măsură considerați că s-a îmbunătățit aportul organizațiilor non-guvernamentale locale la soluționarea problemelor social-economice?

Tip localitate	% s-a îmbunătățit	% s-a înrăutățit	% creștere satisfăcuți FISM/ non FISM	% creștere nesatisfăcuți FISM/ non FISM
FISM	44,9	6,8	216,20	-10,53
non FISM	14,2	7,6		

Se poate considera, că în comunitățile FISM se observă o creștere substanțială a activității ONG-urilor. Deși, conform indicatorului precedent, sînt încă mulți nemulțumiți, aproape jumătate din cei ce și-au exprimat opinia consideră, că în comunitățile FISM ONG-urile și-au mărit activitatea, ceea ce e mult mai semnificativ față de comunitățile non FISM.

Deși în comunitățile FISM populația este mai satisfăcută de activitatea Guvernului, această diferență nu este destul de pronunțată. Totuși, o treime din persoanele chestionate consideră că aportul Guvernului în ultimul timp a crescut.

FISM a fost creat similar multora dintre fondurile sociale co-finanțate de guvernele naționale, după cum s-a menționat la început, cu sprijinul Băncii Mondiale.

În delimitarea parametrilor intervenției, s-a pornit de la premisa că o comunitate în care relațiile dintre oameni se bazează pe încredere și cooperare, o comunitate cu un puternic angajament civic, în care membrii comunității participă în mod activ la eforturile comune ce urmăresc creșterea bunăstării comunitare, are un potențial de dezvoltare net superior uneia bazată pe egoism, neîncredere, intoleranță, neimplicare, teamă, dependență ș.a.m.d. Prezența unora sau a altora dintre aceste trăsături la nivelul unei comunități s-a considerat că dă seama de potențialul ei de dezvoltare, de acest potențial depinzînd în bună măsură traiectoria procesului de dezvoltare pe care se va încadra comunitatea respectivă în viitor.

De aceea, FISM și-a făcut din dezvoltarea capitalului social – noțiune ce cumulează toate aceste trăsături - la nivelul comunităților rurale sărace pe care le susține, unul din principalele obiective ale intervenției sale.

Mecanismul de intervenție asumat de FISM este unul de tip participativ, care își propune *inițierea procesului de dezvoltare din interiorul comunităților sărace*. Implicarea largă a comunității în luarea deciziilor, dar mai ales în activitățile propriu-zise de implementare a proiectului, se consideră că are șanse crescute de a produce efecte la nivel comportamental, generând schimbarea socială dorită. În această direcție, pentru asigurarea succesului intervenției sale, FISM aplică o serie de proceduri și mecanisme de suport comunitar, care să aibă un impact pozitiv important asupra capitalului social.

a. proceduri. În primul rând, FISM a cerut comunităților ce doresc să beneficieze de granturi FISM să respecte un set de proceduri, prin care s-a urmărit:

- impulsivarea membrilor comunităților sărace în a se *asocia*, în vederea rezolvării problemelor (și a identifica prioritățile) cu care se confruntă la nivel local;
- fundamentarea acțiunilor comune pe baza nevoilor exprimate de toți membrii comunității. În acest sens, comunitățile ce solicită granturi FISM trebuie să deruleze anterior un proces de *autoevaluare a nevoilor* și de stabilire a priorităților comunității;
- asigurarea unei *largi participări comunitare* prin implicarea în activitățile comune a tuturor grupurilor minoritare dintr-o comunitate. FISM încurajează membrii grupurilor de inițiativă să facă demersurile necesare pentru a asigura implicarea membrilor grupurilor expuse marginalizării în procesul de luare a deciziilor, dar și în activitățile propriu-zise de implementare, pe tot parcursul pregătirii și punerii în practică a subproiectului (de exemplu erau invitați să ia decizii și cei mai săraci, și dacă nu aveau suficienți bani la obiectivul propus puteau contribui prin muncă);
- întărirea sentimentului de „*proprietate*” a comunității asupra obiectivului realizat în urma activităților comune derulate de membrii comunității. În acest sens, FISM impune asigurarea unei contribuții obligatorii (co-finanțări) a beneficiarilor la eforturile de implementare a subproiectului, în muncă, materiale sau bani;
- dezvoltarea unor relații de *parteneriat durabil la nivel local*, între comunitate și organizațiile ce activează pe plan local. În mod concret, FISM promovează asocierea grupului comunitar cu instituții publice sau private de pe plan local și nu numai prin inițierea de parteneriate locale (cu autorități publice, ONG-uri, companii private etc.), pentru asigurarea unei durabilități crescute a subproiectului FISM;
- dobândirea de către membrii comunității a unor *abilități practice*, care să-i ajute atât în demersurile ulterioare de dezvoltare individuală, cât mai ales în atragerea de noi investiții la nivel local. În cazul subproiectelor ulterioare FISM încredințează comunităților gestionarea surselor financiare cu respectarea procedurilor unice (granturi CDD).
- Având în vedere că intervine în principal în comunități rurale cu un grad redus de dezvoltare, pentru creșterea capacității beneficiarilor de a respecta procedurile sale, FISM a dezvoltat în timp o serie de mecanisme complexe de suport comunitar.

b. mecanisme de suport. Printre cele mai importante mecanisme prin care FISM vizează dezvoltarea capitalului social la nivelul beneficiarilor se numără: (1) facilitarea comunitară; (2) evaluarea în teren a subproiectului și supervizarea implementării lui; (3) instruirea periodică a beneficiarilor; respectiv (4) constituire de rețele ale beneficiarilor. La baza majorității acestor mecanisme stă principiul învățării din practică.

(1) Facilitarea comunitară

În organizarea unui mecanism care să asigure succesul abordării sale, FISM a pornit de la premisa că cele mai sărace comunități rurale se confruntă atât cu un nivel scăzut de informare, cât și cu o capacitate redusă de *mobilizare și cooperare* în vederea asigurării bunăstării generale, iar resursele și mecanismele aflate la îndemîna instituțiilor publice reușesc într-o măsură insuficientă să răspundă nevoilor acestor categorii de beneficiari. Din această perspectivă, FISM a demarat un proces de facilitare a comunităților rurale sărace, a cărui menire este să creeze condiții pentru un acces crescut al acestor beneficiari la programe de dezvoltare prin încurajarea și sprijinirea consolidării unei culturi organizaționale, participative și incluzive, inițierea de parteneriate la nivel local, prin dezvoltarea unor abilități practice, dar mai ales manageriale și de administrare a resurselor.

(2) Evaluarea în teren a subproiectului și monitorizarea implementării lui

Experiența FISM a arătat că, în contextul unei intervenții limitate ca timp și resurse (umane, financiare) implicate, efectele procesului de facilitare și ulterior al perioadei de derulare a subproiectului asupra capitalului social sînt cu atât mai pozitive, cu cât este asigurată “o baza de pornire”, capitalul social al comunității fiind, la momentul demarării intervenției, la un nivel “suficient” pentru a asigura reușita unui demers participativ.

De aceea în evaluarea în teren a cererii de finanțare depuse la FISM, un loc important ar fi trebuit să-l ocupe analiza nivelului de capital social al comunității, a capacității acesteia de a-și însuși abordarea de tip participativ asumată de FISM.

Momentul evaluării de teren este însă și unul în care grupurile comunitare sînt consiliate în direcția îmbunătățirii parametrilor tehnici, financiari și sociali ai subproiectului, astfel încît șansele de aprobare a subproiectului să crească.

Ulterior, pentru a se asigura că obiectivele propuse sînt atinse, FISM supervizează procesul de implementare a subproiectelor. Supervizarea implică, pe de o parte, verificarea periodică, din punct de vedere calitativ și cantitativ, a stadiului și parametrilor în care se derulează subproiectul, iar pe de altă parte, acordarea de asistență comunității, în scopul îmbunătățirii calității activităților depuse și creșterii capacității locale de *organizare și cooperare*.

(3) Instruirea beneficiarilor

Sesiunile de instruire destinate beneficiarilor urmăresc atât familiarizarea membrilor Agenției de Implementare cu aspectele tehnice ale implementării subproiectului (proceduri de achiziție, norme financiar-contabile etc.), cât mai ales dobîndirea de către aceștia a unor abilități de *comunicare și coordonare* necesare asigurării unei bune informări a comunității pe toată perioada derulării subproiectului, respectiv *asigurării participării tuturor membrilor comunității la acțiunile întreprinse pentru implementarea lui*.

(4) Construirea de rețele ale beneficiarilor

Organizarea unor rețele zonale ale beneficiarilor FISM au ca scop, în primul rînd, încurajarea dezvoltării unor relații de *schimb de experiență și cooperare* între comunitățile care au

implementat cu succes subproiecte FISM și altele care sînt în situația de a aplica sau de a pune în practică un proiect.

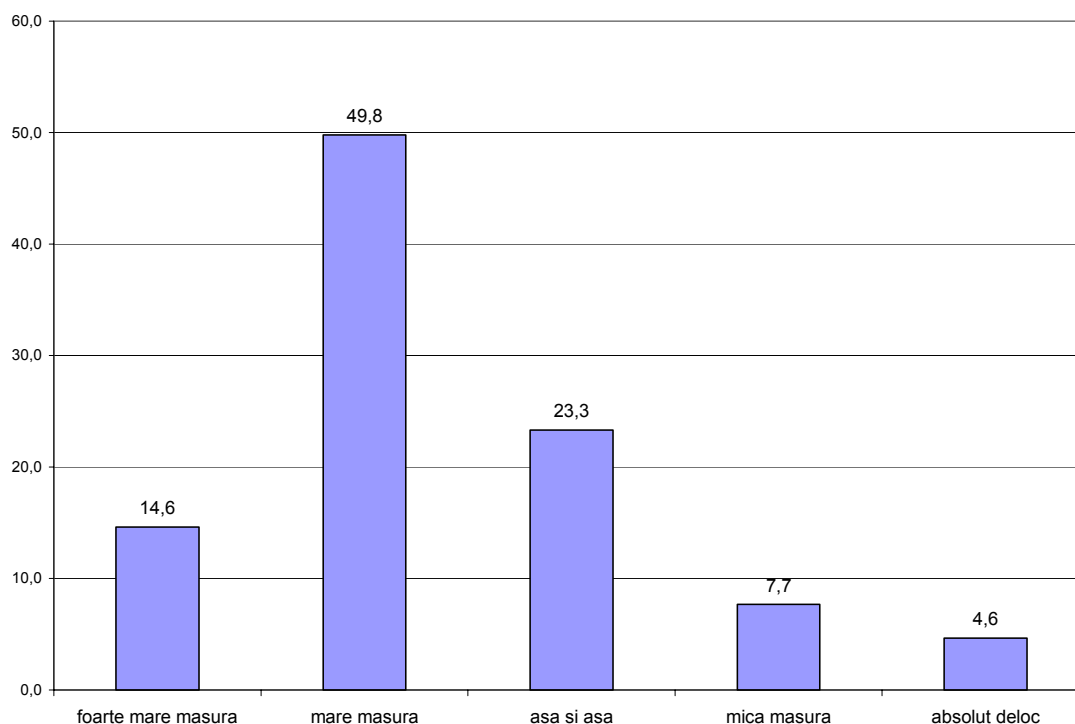
Pe de altă parte, sînt încurajate în acest mod *asocierea și colaborarea* dintre comunitățile care au beneficiat de suportul FISM și cele care nu au beneficiat de finanțare pentru depășirea anumitor blocaje ce pot apărea ulterior finalizării proiectelor (în asigurarea întreținerii lucrărilor de infrastructură, continuarea activităților economice la parametrii preconizați etc.) sau pentru asigurarea derulării activităților la parametrii calitativi superiori.

3.6. Durabilitatea serviciilor sociale

În acest subcapitol urmează să fie analizat cât de satisfăcător este menținut obiectul, cât de satisfăcuți de calitatea serviciilor sînt beneficiarii, ce se face în comunitate pentru a dezvolta obiectul mai departe fără suportul FISIM, de a atrage investiții noi și de a încadra comunitățile în finanțarea proiectelor sociale.

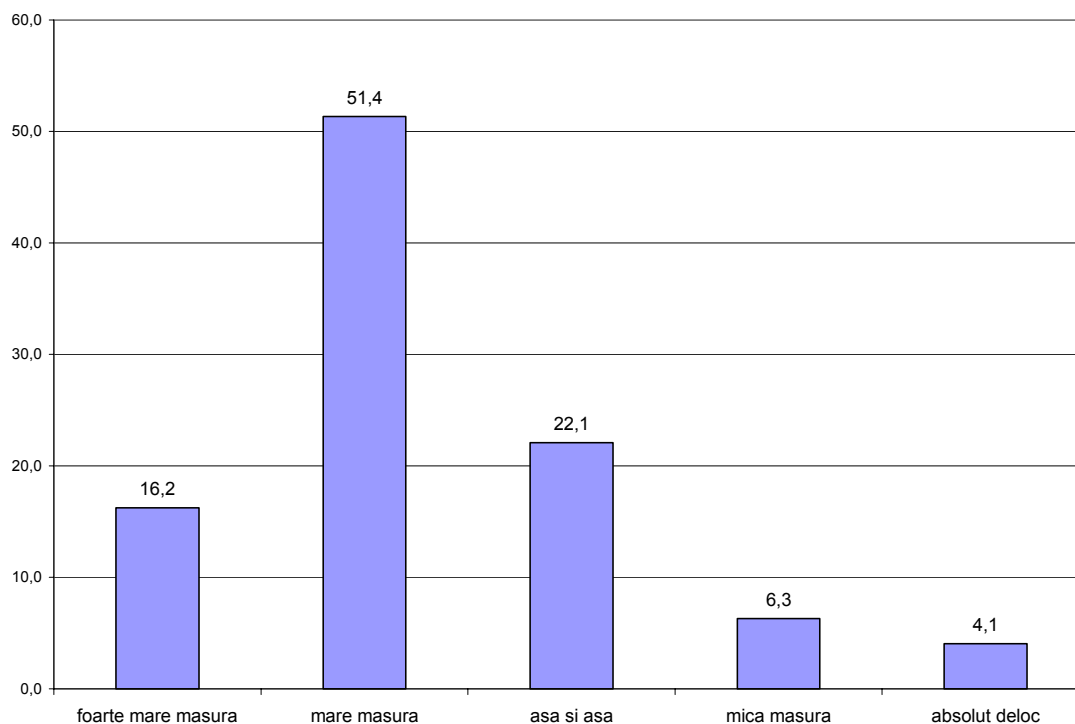
Peste 60% din persoanele chestionate sînt satisfăcute sau foarte satisfăcute atît de calitatea lucrărilor executate (grafic 24), cît și de lucrările de mentenanță (grafic 25).

Grafic 24. Nivelul de satisfacție al membrilor comunității cu privire la calitatea lucrărilor realizate în cadrul subproiectului

Nivelul celor nesatisfăcuți este unul foarte mic fiind în ambele cazuri puțin peste 10%. Putem concluziona că gradul de satisfacție al beneficiarilor care au contribuit financiar este strîns legat de așteptările în raport cu contribuția financiară.

Grafic 25. Nivelul de satisfacție a membrilor comunității cu privire la lucrările de mentenanță

La lucrările de mentenanță participarea a fost mai redusă decât în cazul discutării problemei prioritare. Circa o treime dintre respondenți au răspuns că problema întreținerii a fost discutată pe tot parcursul implementării subproiectului și numai 8,1% afirmă că lucrările de mentenanță au fost abordate după ce au fost finalizate lucrările.

Tabel 32. Nivel de participare la deciziile cu privire la mentenanță

Ați participat la discuții sau ați fost prezent când s-a discutat problema menținerii obiectului după renovare/construcție?		
	N	%
da, problema menținerii a fost discutată la toate etapele implementării SP	181	29,8
da, a fost discutată preponderent pînă la începutul lucrărilor	85	14,0
da, a fost discutată preponderent pe parcursul implementării SP	47	7,7
da, a fost discutată după finisarea lucrărilor	49	8,1
a fost discutată foarte puțin	36	5,9
nu, nu a fost discutată	209	34,4
Total	607	100,0

Totuși peste 30% din respondenți afirmă că acestea nu au fost discutate deloc. Aceasta vorbește despre faptul, că problemele legate de implementarea subproiectului, inclusiv problemele de durabilitate, trebuie reflectate mai pe larg în comunități și prin intermediul mijloacelor de informare de masă.

Serviciile sociale de care beneficiază comunitățile grație subproiectelor finanțate de FISM sînt monitorizate după un interval de timp semnificativ. Dimensiunea temporală permite analizarea durabilității rezultatelor subproiectului.

La baza evaluării stau cîteva criterii importante și anume:

- eficacitatea subproiectului;
- relevanța activităților propuse;
- durabilitatea (instituțională, socială, tehnică, de mediu, economică, financiară);
- impactul.

În cazul nostru, durabilitatea subproiectelor se analizează pe fiecare tipologie în parte. Cu toate acestea întrebarea generală este dacă subproiectul poate funcționa în mod eficient după terminarea finanțării FISM și dacă activitățile se pot desfășura mai departe la aceeași parametri calitativi.

În cadrul unor subproiecte, de exemplu „renovarea unei școli, durabilitatea nu înseamnă doar repararea clădirii, menținerea ei curată, ci în primul rînd derularea activităților cu beneficiarii.

În mod similar construirea unui pod într-o comunitate anume presupune și utilizarea unui drum bun și bine menținut în beneficiul tuturor membrilor din comunitatea, care au ajutat la realizarea lui în cadrul unui subproiect FISM.

Implementarea unui subproiect durabil nu se face la întîmplare ci este o activitate complexă, care începe chiar din stadiul elaborării subproiectului! Dincolo de planificarea activităților concrete de realizare efectivă a respectivului subproiect, persoanele responsabile trebuie să ia în considerație elementele care pot determina durabilitatea. Construirea unui pod de acces, solid în cazul în care există pericol constant de inundații, presupune, de exemplu, luarea în considerare a pericolului pe care îl reprezintă apa. În acest context, probabil că în echipa de proiectare trebuie inclus pentru consultare și un inginer hidrolog. De asemenea, construirea unei școli are mai multe șanse de durabilitate într-o comunitate cu un număr mare de copii de vîrstă preșcolară și școlară.

Contribuția obligatorie este una din pîrghiile prin care se asigură buna funcționare a subproiectului:

„Da, dacă nu ar fi contribuția satului... nu am ști a prețui, a păstra. Așa că e bine de contribuit, dacă nu material măcar prin activitate, muncă.

La noi la gimnaziu sînt și covoare așternute, nimic nu se dărimă... încă mai bine o să ne simțim, și o să păstrăm. Că ei văd cu ce greu se face.” (participanți la focus-grup, subproiecte școlară)

Oamenii susțin financiar desfășurarea subproiectului respectiv, pentru că înțeleg că ei sînt primii beneficiari ai bunurilor realizate. Pe lîngă faptul că le folosesc împreună, oamenii și le însușesc avînd grijă de ele, ceea ce reprezintă un indicator pentru durabilitatea în timp.

Un alt element care are impact asupra durabilității este nevoia comunității față de bunul respectiv. Deși conform procedurii, este aleasă spre finanțare una dintre cele mai stringente probleme din comunitate, totuși oamenii au mai multă grijă, dacă au foarte mare nevoie de respectivul serviciu social.

Implicarea membrilor comunității în menținerea în bune condiții a respectivului drum reprezintă de asemenea un indicator pozitiv pentru durabilitatea în timp a drumului.

3.7. Indicatorii nivelului de bunăstare a gospodăriilor

Identificarea nivelului de bunăstare sau sărăcie a gospodăriilor studiate este importantă pentru măsurarea impactului FISM, deoarece obiectivul subcomponentei 1.1. este contribuirea la implementarea SCERS prin finanțarea unor activități de îmbunătățire a condițiilor de viață în satele deprivat din republică. Scopul urmărit este determinarea, în ce măsură implementarea subproiectului FISM a contribuit la ameliorarea situației celor mai sărace gospodării. Toți indicatorii financiari sînt măsurați pînă la intervenția Proiectului FISM (prin întrebări retrospective) și după intervenție. Împreună cu compararea rezultatelor în comunitățile FISM și non FISM, indicatorii permit demonstrarea influenței (sau lipsa influenței) Proiectului FISM.

Indicatorii financiari referitori la veniturile gospodăriilor și nivelul cheltuielilor în gospodării.

Tabel 33. Indicați veniturile aproximative în lei moldovenești, pe care gospodăria (familia) dvs. le-a primit luna trecută sub toate formele, după ce au fost reținute impozitele (2007). Și respectiv în 2004.

Tipul comunității:	Venitul, lei, mediu pe gospodărie, 2004	Venitul, lei, mediu pe gospodărie, 2007	Venitul, lei, mediu pe gospodărie, % creștere
comunitate FISM	886	1527	72
comunitate non FISM	2262	3239	43
Total	1561	2367	51

Din acest tabel se pot face următoarele concluzii:

- 1) Comunitățile FISM au fost cu mult mai sărace, reieșind din veniturile pe cap de locuitor în 2004: veniturile în comunitățile FISM erau de 2,6 ori mai mici decît în alte sate. Raportul calculat la cap de locuitor pentru anul 2004 este de 284 lei și 758 lei respectiv în comunitățile FISM și non FISM
- 2) Ritmurile creșterii bunăstării în 2007 comparativ cu 2004 în satele FISM au fost esențial mai rapide, creșterea fiind 72% în comunitățile FISM contra 43% în cele de comparare. Utilizînd metoda diferenței diferențelor, putem constata că în comunitățile respective creșterea de 29% (72-43) poate fi atribuită strict impactului Proiectului FISM. Această diferență este statistic semnificativă și destul de mare din punct de vedere economic.

Dacă vom calcula procentul individual de creștere pe fiecare gospodărie, folosind ca bază veniturile din 2004 vom obține următorul tablou:

Tabel 34. Creșterea veniturilor pe gospodării

Tip comunitate	Ritm creștere mediu pe gospodării, %
comunitate FISM	170
comunitate de comparație	76

Se observă că ritmul de creștere a veniturilor pe gospodării este mult mai mare pentru comunitățile FISM. De menționat, că aceste ritmuri individuale sînt mult mai mari decît mediile creșterii veniturilor. De exemplu, creșterea veniturilor în comunitățile FISM a fost de 72%, iar ritmurile de creștere pe gospodării – de 170%. Acest decalaj dramatic se explică prin

faptul că în gospodăriile mici creșterea a fost cu mult mai semnificativă decât în gospodăriile mai înstărite ale comunităților FISM. Acest fapt ne dovedește că și în interiorul comunităților FISM impactul asupra gospodăriilor sărace a fost mult mai semnificativ decât asupra gospodăriilor bogate.

Influența tipologiei SP asupra creșterii bunăstării populației. Am văzut că FISM are influență directă la ritmurile creșterii bunăstării populației. Este interesant de studiat cum au crescut în perioada 2004-2007 veniturile în comunitățile FISM care au implementat subproiecte cu diferite tipologii

Tabel 35. Influența tipologiei SP asupra creșterii bunăstării populației

Tipologie	% creștere
drum	98
apă	100
școală	148
gaz	220
Total	170

Se observă, că cea mai mare creștere a veniturilor este în subproiectele de gaz care au un impact deosebit față de alte tipuri de subproiecte asupra creșterii bunăstării. Aceasta poate fi explicat atât prin factori economici, deoarece gazificarea duce la economii și la dezvoltarea businessului, cât și prin factori psihologici, deoarece noile condiții dau un imbold de a lucra mai intens pentru a achita gazul. Deși în ultimul caz venitul poate fi considerat drept o sursă de îmbogățire mai mult a vânzătorilor de gaz, aspectul benefic de stimulare a populației rămîne totuși o valoare importantă de dezvoltare a capacităților de a lucra și câștiga. Adică, dacă aspectul social poate fi discutat, aspectul economic este evident. Mai există și o altă explicație. Din toate tipurile de subproiecte gazificarea necesită cheltuielile cele mai mari pentru conectarea gospodăriei la conductă (cheltuieli neacoperite de SP). Evident capacitatea estimată a populației de a suporta asemenea cheltuieli este foarte importantă. Astfel, diferențele ar fi explicate prin faptul că comunitățile ce au implementat subproiecte ce țin de alimentarea cu gaz au fost mai înstărite. Altă explicație ține de faptul că gospodăriile care au dispus de resursele financiare necesare conectării la rețea, făceau parte din categoria celor mai înstărite. Anume aceste gospodării, identificate ca beneficiari direcți, fac parte din eșantionul stabilit într-o mai mare proporție decât cea reală.

Proxi-indicatori care permit identificarea proximității bunăstării. Aceștia includ măsurarea procentului de gospodării care au bunuri de lungă durată, cum ar fi televizoare color, computere, frigider, automobile, tehnică agricolă etc. Măsurarea creșterii acestora permit în mod obiectiv să se facă concluzii despre impactul produs de Proiectul FISM.

Tabel 36. Procent de creștere a numărului de bunuri durabile în 2007 față de 2004

Tip comunitate	plită de gaz	frigidier	mas/spălat t mec	mas/spălat auto	Centru muzical	magnet o-fon/ player	televizor	comp	mobil	video	automobil	tractor
FISM	3,20	7,7	1,7	5,1	11	4,9	19,1	3,8	18,3	7	6,2	0,5
de comparație	1,20	3,2	-1,4	2,8	7,8	2,3	9,5	2,5	12,7	6,3	1,9	0,2
Total	2,2	5,4	0	3,9	9,3	3,5	14,2	3,1	15,4	6,6	4	0,3
impact (diferența)	2,00	4,50	3,10	2,30	3,20	2,60	9,60	1,30	5,60	0,70	4,30	0,30

Concluzia este că la toate tipurile de bunuri durabile comunitățile FISM au raportat o îmbunătățire mai esențială însă nu toate aceste creșteri sînt statistic semnificative. Dintre cele mai importante pot fi menționate impactul asupra creșterii numărului de televizoare color (9,6%), mașini de spălat (mecanice sau automate) – 5,4%; telefoane mobile – 5,6% frigidere - 4,5% și automobile - 4,3%.

Tabel 37. Veniturile estimate ca necesare în gospodărie 2004-2007

Tipul comunității	Pentru comparație, reieșind din prețurile de atunci - cam care ar fi fost venitul lunar, necesar gospodăriei dvs. acum 3 ani (în 2004) pentru ca să fi avut un trai decent ?	Reieșind din prețurile de azi - care credeți că ar trebui să fie venitul gospodăriei dvs. lunar pentru avea un trai decent (2007)?	creștere %
comunitate FISM	4443	5322	19,2
comunitate de comparație	3504	5292	51,0
Total	3978	5307	33,0

Percepția subiectivă a nivelului bunăstării

O modalitate recunoscută a măsurării bunăstării este determinarea opiniei respondenților despre propria bunăstare. Nivelul subiectiv al bunăstării a fost măsurat cu scara Likert de 10 trepte, unde 0 este cel mai jos nivel de bunăstare, iar 10 cel mai înalt.

Tabel 38. Percepția subiectivă a nivelului bunăstării

Tipul comunității	Pe care treaptă se plasa gospodăria dvs. la starea de 3 ani în urmă (2004)?	Pe care treaptă se plasează la momentul actual (2007) gospodăria dvs.?	creștere %
comunitate FISM	3,98	4,24	6,53
comunitate de comparație	4,51	4,55	0,95
Total	4,25	4,40	3,53

Concluziile sînt ca și mai sus:

- 1) Comunitățile FISM într-adevăr erau mai sărace în 2004.
- 2) Creșterea percepției de bunăstare la comunitățile FISM este esențial mai înaltă -circa 5,5% față de cele non FISM.
- 3) Totodată, toate comunitățile acordă note destul de joase privind nivelul de bunăstare, ceea ce permite concluzionarea ca și starea psihologică a populației este destul de complicată.

4. Perspectiva actorilor comunitari

Dezvoltarea capacităților principalilor actori comunitari este măsurată prin indicatori care arată nivelul de dezvoltare a capacităților acestora, obținut prin instruire și participare practică la implementarea subproiectului. Aceasta se reflectă direct asupra capitalului social și a durabilității subproiectelor implementate, considerate aspecte importante ale impactului FISM. De asemenea, sînt studiate mecanismele de informare, participare activă la subproiect a membrilor comunității, activizare a administrației publice locale.

Măsurarea impactului intervenției Proiectului FISM la nivel de comunitate. Principalii actori comunitari expun mai exact, ca experți în domeniu, în ce măsură s-au îmbunătățit serviciile sociale din comunitate, s-au produs îmbunătățiri în starea economică a comunității și pe cît a crescut capitalul social al comunității.

Imaginea Proiectului FISM. Opinia actorilor comunitari în stabilirea imaginii FISM este deosebit de importantă, deoarece răspunsurile acestora permit să se facă predicții legate de faptul cum va evolua această imagine pe viitor.

Cunoașterea activității FISM.

Cercetarea a constatat că activitatea FISM este destul de cunoscută de către actorii comunitari atît din localitățile FISM, cît și din cele non FISM.

Tabel 39. După cunoștințele Dvs., în localitatea Dvs. au fost desfășurate subproiecte FISM?

	Frecvența	Procent
da	220	99,55
nu	1	0,45
Total	221	100,00

Toți actorii comunitari principali cunosc faptul că în localitate s-au implementat subproiecte cu finanțarea FISM. Acest aspect pune în evidență vizibilitatea activităților derulate în toate fazele de intervenție.

Tabel 40. Ați auzit despre activitatea FISM? (actorii non FISM)

	Frecvența	Procent
da	57	96,6
nu	2	3,4
Total	59	100

Și în cazul comunităților în care FISM nu a finanțat proiecte actorii comunitari cunosc aproape în totalitate inițiativele FISM.

Tabel 41. În opinia Dvs., în ce măsură oamenii din comunitate cunosc despre activitatea FISM? (actorii non FISM)

	Frecvența	Procent
mare măsură	7	12,3
mediu (așa și așa)	32	56,1
Deloc și în mică măsură	18	31,6
Total	57	100

În opinia actorilor comunitari din localitățile în care cu suportul FISM nu s-au implementat subproiecte, aproximativ 70% din membrii comunității cunosc despre existența FISM. O pondere de puțin peste 30% cunosc în mică măsură sau deloc despre activitatea FISM.

Sursele de informare sînt importante pentru promovarea activității FISM în viitor, acestea fiind de asemenea în vizorul cercetării în cauză..

Tabel 42. Au fost informați membrii comunității despre participarea comunității în proiectul FISM? (răspuns multiplu, procente)

	Actori comunități FISM	Actori comunități non FISM
din discuții cu reprezentanții FISM	83,64	22,2
din ziarul și materialele FISM	45	5,6
de la administrația publică locală (primărie)	80,45	38,9
de la administrația publică locală (consiliul raional)	49,55	7,4
din discuții cu membrii Agenției de Implementare a subproiectului FISM	72,27	13
de la adunarea generală a comunității	87,73	3,7
din presa națională, televiziune, radio	16,82	1,9
din presa locală	25,45	1,9
de la vecini, cunoscuți	60,45	5,6

Se poate constata că au existat canale multiple prin care membrii comunității au fost informați cu privire la Proiectul FISM. Un rol foarte important în acest sens l-a avut însăși campania de promovare a FISM realizată prin discuții și materialele promoționale. Administrația locală a contribuit în mare măsură la mediatizarea proiectului. Îmbucurător este faptul că aproape toți actorii principali au participat la adunarea generală a comunității (87,73%). Pentru actorii din comunitățile non FISM sursele principale de informare cu privire la FISM sînt administrația publică locală (primărie) - 38,9% și discuțiile cu reprezentanții FISM - 22,2%.

Tabel 43. Actori non FISM

Ați comunicat cu reprezentanți altor comunități despre activitatea lor în cadrul Proiectului FISM?	Procent
da	64,9
nu	33,3
NR	1,8
Total	100
Care sînt opiniile obținute de la acei reprezentanți?	
bune și foarte bune	74,7
mediu (așa și așa)	18,9
negative	5,4
Total	100

Actorii comunitari din localitățile non FISM au comunicat cu reprezentanți altor comunități despre activitatea lor în cadrul Proiectului FISM în procent de 64,9%. De regulă, opiniile obținute de actorii non FISM de la actorii din localitățile FISM sînt pozitive (peste trei sferturi), în puține cazuri (5,4%) sînt negative.

Tabel 44. Participarea FISM cere contribuție în bani și materiale sau munca din partea comunității - cel puțin 15% din costul subproiectului realizat. În ce măsură credeți că comunitatea dvs. este capabilă să asigure această contribuție? (actori non FISM)

	Frecvența	Procent
deloc și mică măsură	22	32,84
mediu (așa și așa)	19	28,36
mare măsură și foarte mare măsură	26	38,8
Total	57	100

Actorii non FISM în proporție de 38,0% consideră că localitățile din care provin pot asigura cofinanțarea de 15% la implementarea unui subproiect. Aproximativ 32,84% sînt de părere că nu pot asigura cofinanțarea.

Tabel 45. Care credeți că sînt motivele pentru care comunitatea dvs. nu a obținut finanțare din partea FISM? (actori non FISM)

	Frecvența	Procent
nu este un ONG în comunitate	15	26,3
organizarea populației	5	8,8
deficit de buget	12	21,1
acte neperfectate	5	8,8
lipsa experienței de a scrie proiecte	2	3,5
contribuția financiară a populației	8	14
n-au îndeplinit criteriile	2	3,5
n-au fost informați	1	1,8
mulți concurenți	3	5,3
pasivitatea	1	1,8
NS	2	3,5
NR	1	1,8
Total	57	100

Cele mai importante motive pe care actorii comunitari din localitățile non FISM le invocă la nefinanțarea proiectelor sînt legate de absența unui ONG în comunitate (26,3%) și de deficitul de buget (21,1%), urmate de contribuția financiară din partea populației (14%).

Regulile și procedurile FISM

Susținerea financiară FISM impune respectarea unui set de reguli și proceduri pe toata perioada de implementare a subproiectelor. Înțelegerea lor de către membrii comunităților este foarte importantă și depinde în mare măsură de modul de explicare a acestora de către reprezentanții FISM.

Toate categoriile actorilor comunitari au susținut că aceste reguli au fost clar explicate de către reprezentanții FISM (cu o pondere de peste 80% pentru fiecare categorie, tabel 46).

Tabel 46. FISM are un set de reguli și proceduri clare de utilizare a fondurilor. Cît de clar considerați că v-au fost explicate aceste reguli și proceduri de către reprezentanții FISM? (%)

	Destul de clar și foarte clar	Mediu	Foarte neclar și nu prea clar
primar	92,6	3,7	3,7
consilier	82	7,7	10,3
liderul Agenției de Implementare	91,6	8,3	
membru Agenției de Implementare	90,7	4,7	4,6
alte tipuri	89,8	5,1	5,1
Total	89,1	5,9	5,0

Doar o foarte mică parte dintre actorii comunitari (aproximativ 5%) consideră că FISM nu a explicat clar regulile și procedurile de finanțare. Această situație demonstrează că actorii comunitari au înțeles filosofia FISM și au agreat toate procedurile de lucru ale acestuia.

Este important de cunoscut opinia actorilor comunitari privind corectitudinea procedurilor în cauză. Cu o majoritate de circa 80% se consideră că procedurile FISM sînt corecte și numai 3% susțin că acestea nu sînt corecte.

Tabel 47. Din punctul Dvs. de vedere, cît de corecte considerați că sînt procedurile și cerințele FISM referitoare la comunități?

	Frecvența	Procent
destul de corecte și foarte corecte	172	78,18
mediu (așa și așa)	34	15,45
absolut incorecte și nu prea corecte	7	3,18
NS	7	3,18
Total	220	100,00

Competențele reprezentanților FISM

Expertiza în domeniu a colaboratorilor FISM, acumulată pe parcursul existenței acestuia reprezintă un capital uman destul de important. Marea majoritate din actorii comunitari (82,73%) apreciază că reprezentanții FISM sînt destul de competenți sau foarte competenți, fapt ce vorbește despre potențialul înalt al specialiștilor FISM, care este recunoscut de comunități.

Tabel 48. Referitor la implementarea subproiectului FISM, cît de competenți considerați că au fost reprezentanții FISM?

	Frecvența	Procent
destul de competenți și foarte competenți	182	82,73
mediu (așa și așa)	22	10,00
absolut incompetenți și nu prea competenți	8	3,64
NS	8	3,64
Total	220	100,00

Aprecierea pozitivă pune în evidență, pe de o parte, că relațiile profesionale dintre reprezentanții FISM și actorii comunitari au respectat standardele acceptate în comun și, pe de altă parte, încrederea bazată pe competență duce la rezultatele scontate. Foarte puțini (3,64) consideră că reprezentanții FISM nu sînt prea competenți.

Aproape fiecare respondent care a interacționat direct cu reprezentanții FISM consideră că acestea au fost un sprijin real pentru echipa de subproiect. Competențele, reacția promptă și onestitatea au fost câteva din atributele pozitive cel mai des menționate de actorii comunitari. Orientarea spre dezvoltare comunitară, abordarea de tip participativ, facilitarea, asistarea comunității, un bun sistem de monitorizare și evaluare, claritatea și transparența procedurilor, gardul de competență a angajaților sînt câteva dintre bunele practici ale FISM relevate de analiza datelor calitative.

Tipurile de beneficiari. Gospodăriile sărace

Dat fiind faptul ca grupurile țintă ale FISM cu referință la subcomponenta studiată sînt satele deprivatate, este important de analizat dacă, în viziunea actorilor comunitari, gospodăriile sărace din aceste comunități au beneficiat de serviciile îmbunătățite ca rezultat al subproiectului implementat.

Tabel 49. În opinia Dvs., în ce măsura gospodăriile sărace beneficiază de rezultatele subproiectului implementat cu suportul FISM în comunitatea Dvs.?

	Procente
mare măsură și foarte mare măsură	55,9
mediu (așa și așa)	28,64
deloc și în mică măsură	13,19
NS	2,27
Total	100,00

Aproximativ 56% dintre actorii comunitari consideră că gospodăriile sărace beneficiază de rezultatele subproiectelor implementate cu suportul FISM. Doar 13,19% susțin opinia, conform căreia efectele subproiectului FSIM se răsfrîng foarte puțin asupra celor mai sărace gospodării. În acest caz, se constată că în unele subproiecte focalizarea pe gospodăriile cele mai sărace nu a fost îndeajuns de vizibilă.

Gospodăriile sărace nu întotdeauna dispun de sursele necesare pentru a beneficia de rezultatele subproiectului implementat (de exemplu, la subproiectele de tipologia apă și gaz sînt necesare investiții suplimentare pentru ca gospodăria să fie conectată la facilitățile respective). Este util de studiat care au fost măsurile întreprinse în acest domeniu.

Tabel 50. Ce măsuri speciale s-au întreprins în localitatea Dvs. pentru ca gospodăriile sărace să beneficieze de rezultatele subproiectului implementat cu suportul FISM?

	Frecvența	Procent
primăria a contribuit financiar	11	5,00
micșorarea prețurilor	37	16,82
scutirea de plată	19	8,64
acces global	19	8,64
altele (reparația drumului, conducta pînă la poarta, scutirea de plată pentru deplasări, acces la mai multe servicii, condiții mai bune, construcția apeductului, ajutor pentru copiii săraci, costuri mici pentru gazificare, veteranii au fost scutiți de plată)	21	9,52
nimic	46	20,93
NS	58	26,36
NR	9	4,09
Total	220	100,00

Pe mulți din cei săraci autoritățile publice locale au decis să-i scutească de contribuția financiară. În 20% din situații nu au fost întreprinse măsuri pentru facilitarea includerii celor săraci printre beneficiari. De menționat procentul ridicat (aproximativ 30%) al celor care nu știu ce măsuri s-au întreprins și dacă cele mai sărace familii au beneficiat de rezultatele subproiectului. Este de apreciat faptul că păturile sărace beneficiază de scutiri, însă rămîne actuală problema prețurilor înalte de conectare la conductele de apă și gaz, fapt ce împiedică accesul celor săraci la servicii îmbunătățite.

O recomandare ar fi ca FISM să elaboreze careva măsuri/reguli, care ar permite susținerea păturilor sărace ale populației în procesul de implementare a subproiectelor în localități.

Experiența acumulată

Dezvoltarea capacităților actorilor comunitari este unul din obiectivele de bază ale FISM. Experiența acumulată raportată (circa 2/3 din respondenți) ar putea fi replicată prin implementarea altor proiecte în comunitate și/sau dezvoltarea celui deja implementat.

Tabel 51. În ce măsură experiența acumulată în timpul implementării subproiectului FISM a dezvoltat capacitatea comunității de a implementa alte proiecte asemănătoare?

	Frecvența	Procent
în mare măsură și în foarte mare măsură	147	66,82
în mediu (așa și așa)	56	25,45
nu a pregătit-o deloc sau în mică măsură	14	6,37
NS	3	1,36
Total	220	100,00

Două treimi dintre actorii comunitari (66%) declară că după finalizarea subproiectelor FISM, persoanele implicate în coordonarea și administrarea acestora s-au implicat și în alte proiecte locale. Aceasta vorbește despre un impact direct și semnificativ al FISM în dezvoltarea capacităților comunităților.

Tabel 52. În ce măsură experiența acumulată în timpul implementării subproiectului FISM a dezvoltat capacitatea comunității de a implementa alte proiecte asemănătoare?

	În foarte mare măsură	În mare măsură	În mediu (așa și așa)	În mică măsură	Nu a pregătit-o deloc	NS
primar	10,0	56,7	23,3	10,0		
consilier	10,3	41,0	38,5	5,1	5,1	
liderul Agenției de Implementare	29,2	62,5	8,3			
membru Agenției de Implementare	17,2	59,8	17,2	1,1	3,4	1,1
alte tipuri	5,0	40,0	42,5	5,0	2,5	5,0
Total	14,1	52,7	25,5	3,6	2,7	1,4

Implicarea membrilor comunității

Din perspectiva actorilor comunitari, implicarea membrilor comunității în activitățile la nivel local a devenit mai ridicată în rezultatul implementării subproiectului cu suportul FISM, decât înainte de implementarea acestuia.

Tabel 53. Considerați că au devenit mai activi membrii comunității în rezultatul implementării subproiectului cu suportul FISM în comparație cu perioada de dinaintea derulării subproiectului FISM?

	Frecvența	Procent
mai activi și mult mai activi	192	86,27
fără schimbări	22	10,00
mult mai pasivi și mai pasivi	2	0,9
NS	4	1,82
Total	220	100,00

Tabel 54. Considerați ca au devenit mai activi membrii comunității în rezultatul implementării subproiectului cu suportul FISM în comparație cu perioada de dinaintea derulării subproiectului FISM?

	Mult mai activi	Mai activi	Fără schimbări	Mai pasivi	Mult mai pasivi	NS
primar	26,7	63,3	6,7	3,3		
consilier	25,6	51,3	17,9		2,6	2,6
liderul Agenției de Implementare	29,2	70,8				
membru Agenției de Implementare	24,1	63,2	10,3			2,3
alte tipuri	32,5	55,0	10,0			2,5
Total	26,8	60,5	10,0	0,5	0,5	1,8

Astfel, aproximativ 87% din actorii comunitari consideră că membrii comunității au devenit mai activi și mai interesați de rezolvarea problemelor comunitare. Iarăși, creșterea activismului este o dovadă a impactului FISM.

Ponderea actorilor comunitari care declară că membrii comunității nu și-au schimbat atitudinea și comportamentul față de activitatea din comunitate este relativ mică (10%).

Bunele practici pentru alte comunități

Participarea tuturor membrilor comunități și unitatea sînt în opinia actorilor comunitari cheia succesului în proiectele la nivel comunitar (30% din cazuri). La acestea se adaugă informarea comunității, parteneriat FISM - APL, acționarea în comun a mai multor finanțatori (tabel 56).

Tabel 55. Din punctul Dvs. de vedere, pe parcursul implementării subproiectului, ce considerați că ar putea reprezenta un exemplu bun de urmat pentru comunități similare?

	Frecvența	Procent
implicarea majorității membrilor din comunitate	44	20,00
unitatea	20	9,09
susținere reciprocă FISM-APL	15	6,82
informarea comunității	14	6,36
insistența/perseverența	13	5,91
ridicarea nivelului de trai	11	5,00
organizarea activității	9	4,09
problema stringentă	6	2,73
să urmeze exemplul	6	2,73
mai mulți finanțatori	5	2,27
grup activ, cu inițiativă	4	1,82
nimic bun	3	1,36
altele	29	13,18
NS	33	15,00
NR	8	3,64
Total	220	100,00

Alți factori de succes enumerați: drumuri la fel de bune, responsabilitatea populației, implicarea instituției de învățământ, control riguros, primar competent, servicii pentru obiectele cu menire socială, achitarea serviciilor prin cartelă, timpul scurt de realizare, gazificarea localității, formarea asociației, încrederea în ONG informaționale, încrederea în reprezentanții FISM, schimbarea aspectului comunității, ajutor financiar de la FISM, colaborări mai strânse cu investitorii.

Problemele apărute în comunitate în timpul implementării subproiectelor

În rezultatul cercetărilor de acest gen se încearcă să se depisteze și problemele aparute în comunități în scopul evitării acestora în viitor.

Tabel. 56 Din punctul Dvs. de vedere, ce probleme au apărut în comunitate ca urmare a desfășurării subproiectului FISM?

	Frecvența	Procent
nu sînt	82	37,27
probleme financiare	25	11,36
probleme în convingerea populației	13	5,91
specialist incompetent	7	3,18
nemulțumirea populației	6	2,73
nu toți beneficiază de obiect	6	2,73
lucru necalitativ	6	2,73
deteriorarea drumurilor	5	2,27
deteriorarea obiectului vechi	3	1,36
timp lung de realizare	2	0,91
altele	21	9,55
NS	37	16,82
NR	7	3,18
Total	220	100,00

O parte din actorii comunitari (37,27%) consideră că nu au fost probleme în implementarea subproiectelor FISM. Problemele cu pondere mai ridicată menționate de către actorii comunitari sînt cele financiare (11,36%), de convingere a populației (5,91%).

Alte probleme enumerate: trafic intens de transport, slăbirea competenței agenției, lipsa sponsorului, planificarea incorectă, probleme cu primarul, lipsa de informare, birocrăția.

Concluzie – din răspunsurile actorilor comunitari privind problemele apărute, una ține de factori obiectivi (finanțe), iar a doua – convingerea populației. FISM ar putea elabora un seminar de instruire în domeniul dat, utilizînd experiența cea mai bună în comunitățile de succes.

Sugestii pentru implementarea subproiectelor FISM

Sînt foarte importante sugestiile parvenite din partea actorilor comunitari privind procesul de implementare a subproiectului în localitate.

Tabel 57. Dacă ar depinde de Dvs., ce ați modifica în procesul de implementare cu suportul FISM a subproiectului din comunitate?

	Frecvența	Procent
nimic	57	25,91
micșorarea birocrăției	28	12,73
mai multă informare	10	4,55
posibilitatea de finanțare mai bună	8	3,64
altele	67	30,45
NS	36	16,36
NR	14	6,36
Total	220	100,00

Puțin peste un sfert din actorii comunitari (25,91%) apreciază că procesul de implementare a subproiectelor în comunitate decurge normal și nu trebuie de schimbat nimic. Sugestiile de schimbare cu pondere mai mare, în opinia actorilor comunitari, se referă la posibilitatea de finanțare mai bună, micșorarea birocrăției și la mai multă informare.

Altele sugestii: pentru adunări - să nu fie un număr fix de oameni, cheltuieli mai mici de la comunitate, mai multă atenție problemei, extinderea obiectului renovat, implicarea persoanelor competente, control mai strict, simplificarea proiectării, contribuția în rate, materiale mai bune, o atenție mai mare satelor sărace, lucru mai rapid, implicarea autorității statale, implicarea localnicilor.

De menționat că un număr relativ semnificativ a menționat birocrăția. Probabil că FISM ar putea îmbunătății acest indicator prin eficientizarea procedurilor (reieșind din alte surse – este vorba de subproiecte CDD), dar cea mai eficientă cale ar fi – explicarea necesității unei monitorizări riguroase a banilor, care de fapt este percepută de actori ca birocrăție.

Tabel 58. Cum credeți că procedurile și modalitățile de finanțare ale FISM pot fi modificate pentru a utiliza mai eficient banii implicând mai activ comunitățile?

	Frecvența	Procent
nu trebuie modificate	61	27,73
implicarea comunității	14	6,36
finanțări mai bune	8	3,64
altele	37	16,82
NS	75	34,09
NR	25	11,36
Total	220	100,00

27,73% din actorii comunitari consideră că procedurile nu trebuie schimbate. Implicarea comunității în mod mai clar și creșterea sumelor pentru finanțare sînt sugestiile cu ponderea cea mai mare pentru îmbunătățirea procedurilor de lucru ale FISM.

Alte sugestii: convingerea comunității, mai multă transparență, mai puțină birocrație, gestionarea banilor de beneficiari, formarea brigăzilor specializate, banii doar în 2 rate, mai multe finanțe, comunitatea mai puțin implicată, o bună monitorizare, transferarea banilor prin asociație, persoane competente.

Calitatea lucrărilor realizate prin subproiecte în comunitate

Tabel 59. În urma desfășurării subproiectului FISM, cum evaluați calitatea lucrărilor de construcții la obiectul renovat?

	Frecvența	Procent
bună și foarte bună	170	77,27
medie	43	19,55
rea și foarte rea	5	3,27
NS	2	0,91
Total	220	100,00

Tabel 60. Cum considerați ca s-a îmbunătățit serviciul prestat în cadrul obiectului renovat?

	Frecvența	Procent
s-a îmbunătățit mult	117	53,18
s-a îmbunătățit în careva măsură	89	40,45
fără schimbări	9	4,09
NS	5	2,27
Total	220	100,00

Calitatea lucrărilor de construcții la obiectul renovat este apreciată pozitiv în peste trei sferturi din cazuri, iar serviciile s-au îmbunătățit semnificativ în opinia a peste 50% din actorii comunitari.

Impact global la nivelul localității

Tabel. 61 Credeți că subproiectul FISM a avut impact economic asupra comunității?

	Frecvența	Procent
da	207	94,09
nu	7	3,18
NS	6	2,73
Total	220	100,00

Tabel 62. Vă rugăm să descrieți în ce constă cel mai important impact pozitiv al subproiectului FISM?

	Frecvența	Procent
acces la școală	28	13,53
îmbunătățirea nivelului de trai	27	13,04
circulația mai bună	19	9,18
a crescut calitatea serviciilor	19	9,18
se face ceva pentru comunitate	17	8,21
apa permanent	16	7,73
acces pentru toți	16	7,73
mai cald	13	6,28
mai ieftin	8	3,86
oamenii privesc altfel lucrurile	7	3,38
gazificarea	7	3,38
ajutor financiar	8	3,86
altele	14	6,78
NS	7	3,38
NR	1	0,48
Total	207	100,00

Impactul pozitiv la nivelul localității este evidențiat de aproape toți actorii comunitari (94%).

Cele mai importante aspecte pozitive sînt: se face ceva pentru comunitate, îmbunătățirea nivelului de trai, oamenii privesc altfel lucrurile, acces pentru toți, acces la școală, circulația mai bună, mai ieftin, mai cald, a crescut calitatea serviciilor, apă permanent, gazificarea, ajutor financiar.

Alte aspecte menționate: relații mai bune cu oamenii, noi locuri de muncă, acces la mai multe servicii, a crescut calitatea serviciilor, a crescut încrederea în forțele proprii, APL plătește în jumătate/economisește, îmbunătățirea ecologiei.

Tabel 63. Care considerați că sînt factorii ce au condus la această reușită?

	Frecvența	Procent
parteneriat FISM-APL-comunitatea	47	22,71
participare activă a populației	40	19,32
conștientizarea de către populație a necesității	17	8,21
o buna organizare/disciplină	15	7,25
competența APL	13	6,28
finanțarea	11	5,31
reparația drumului	9	4,35
scrierea proiectelor/implementarea	8	3,86
condiții de lucru/învățamînt mai bune	6	2,90
altele	16	7,73
NS	20	9,66
NR	5	2,42
Total	207	100,00

Tabel 64. Vă rugăm să descrieți în ce constă impactul negativ (dacă a fost) al subproiectului FISM?

	Frecvența	Procent
calitatea rea a lucrului	9	4,09
nu sînt	95	43,18
deteriorarea drumului	67	30,45
probleme cu compania de construcții	1	0,45
nefinisarea lucrului	7	3,18
altele	32	14,56
NS	1	0,45
NR	8	3,64
Total	220	100,00

Impactul negativ apare în opinia a doar aproximativ 40% din actorii comunitari și se referă, în principal, la deteriorarea drumurilor. Acest fapt trebuie luat în considerație de FISM atît prin perfecționarea măsurilor de durabilitate a drumurilor, cît și prin explicarea mai clară tuturor comunităților, că responsabilitatea de menținere a drumului aparține comunității.

Tabel 65. Care considerați că sînt cauzele acestei nereușite?

	Frecvența	Procent
nu sînt	26	16,99
experți incompetenți	5	3,27
lipsa finanțelor	9	5,88
altele	27	17,65
NS	75	49,02
NR	11	7,19
Total	153	100,00

Nu se văd răspunsuri statistic reprezentative în explicația nereușitelor.

Tabel 66. Referitor la menținerea obiectului renovat: care sînt părțile pozitive în menținerea obiectului?

	Frecvența	Procent
responsabilitate pentru obiectul renovat	61	27,73
există persoane responsabile	16	7,27
conștientizare de către populație	13	5,91
costuri mai mici	9	4,09
activitatea pentru colectarea fondurilor	7	3,18
responsabilitatea lucrătorilor	7	3,18
menținerea curățeniei	6	2,73
colaborarea comunității-APL-instituții	6	2,73
nu sînt	3	1,36
altele	33	15,01
NS	45	20,45
NR	14	6,36
Total	220	100,00

Responsabilitatea pentru lucrările efectuate apare cel mai frecvent în opiniile actorilor comunitari, întîlnindu-se în aproximativ 35% din situații.

Tabel 67. Referitor la menținerea obiectului renovat: care sînt problemele legate de menținerea obiectului?

	Frecvența	Procent
nu sînt	69	31,36
mijloace financiare puține	34	15,45
probleme din cauza calamităților naturale	12	5,45
altele	36	16,38
NS	57	25,91
NR	12	5,45
Total	220	100,00

Problemele legate de menținere țin, în principal, de lipsa resurselor financiare. Aceasta poate sugera FISM căutarea unor soluții de dezvoltare a capacităților de colectare a fondurilor (fundraising).

Impactul asupra mediului

Tabel 68. Care este impactul pozitiv al subproiectului realizat cu sprijinul FISM asupra mediului înconjurător?

	Frecvența	Procent
sădirea copacilor	33	15,00
frumos/curat	31	14,09
nu se poluează atmosfera	22	10,00
micșorarea numărului de gunoiști neautorizate	10	4,55
condiții bune de alimentare cu apă	9	4,09
nu este	16	7,27
altele	24	11,82
NS	59	26,82
NR	14	6,36
Total	220	100,00

Tabel 69. Care este impactul negativ al subproiectului realizat cu sprijinul FISM asupra mediului înconjurător?

	Frecvența	Procent
nu există	98	44,55
poluarea aerului	8	3,64
nu s-a făcut canalizarea	6	2,73
s-a mărit traficul	3	1,36
altele	9	4,08
NS	83	37,73
NR	13	5,91
Total	220	100,00

Impactul pozitiv în ceea ce privește mediul este legat de curățenie, sădirea copacilor, atmosferă nepoluată, condiții mai bune de alimentare cu apă. Impact negativ nu este depistat sub formă de răspunsuri reprezentative.

Impactul asupra relațiilor dintre actorii comunitari

Tabel 70. Care este impactul pozitiv al subproiectului realizat cu suportul FISM asupra relațiilor dintre actorii comunitari?

	Frecvența	Procent
relații mai bune/uniti	88	40,00
încredere în forțele proprii	16	7,27
oamenii sînt mai receptivi	13	5,91
efort comun	12	5,45
responsabilitate	8	3,64
nu există	9	4,09
mai competenți/experiență	7	3,18
altele	13	5,91
NS	46	20,91
NR	8	3,64
Total	220	100,00

Relațiile mai bune și unitatea dintre actorii comunitari reprezintă principalul impact pozitiv al subproiectelor FISM, 40% din actorii comunitari menționînd acest efect. Încrederea în forțele proprii, receptivitatea crescută, creșterea responsabilității, efortul comun sînt efecte de tip pozitiv cu ponderi medii. Toate răspunsurile vorbesc despre crearea unui capital social în rezultatul activității FISM.

Alte efecte pozitive: condiții mai bune pentru copii, servicii mai calitative, aprecierea muncii de către populație.

Tabel 71. Care este impactul negativ al subproiectului realizat cu suportul FISM asupra relațiilor dintre actorii comunitari?

	Frecvența	Procent
nu sînt	100	45,45
conflict de interese	11	5,00
invidia	5	2,27
altele	8	3,65
NS	84	38,18
NR	12	5,45
Total	220	100,00

Impactul negativ este foarte puțin prezent și este statistic nerepresentativ, în opinia actorilor comunitari, și se referă la conflicte de interese și invidie.

Instruirile în perioada de derulare a subproiectului

Tabel 72. Pe parcursul implementării subproiectului FISM sau după – ați participat la instruirile organizate de FISM?

	Frecvența	Procent
Da	164	74,55
Nu	56	25,45
Total	220	100,00

Tabel 73. În ce măsură considerați utile instruirile organizate de FISM?

	Frecvența	Procent
mare măsură și foarte mare măsură	150	90,47
așa și așa	8	4,88
mica măsură	2	1,22
NS	4	2,44
Total	164	100,00

Aproape trei sferturi dintre respondenți au participat la instruirile organizate de către FISM. Dintre aceștia, mai mult de 90% apreciază instruirile ca fiind utile în mare și foarte mare măsură. Numai 7,1% consideră că instruirile au fost puțin sau în foarte mică măsură utile. Acesta este un indicator foarte bun ce reflectă nivelul de competență înalt al lucrătorilor FISM.

Efectele instruirilor și utilizarea experienței în activitățile curente

Tabel 74. Care a fost principalul efect după instruirile FISM?

	Frecvența	Procent
sînt mai încrezută în forțele proprii, pot să-mi expun mai bine punctul de vedere	56	33,94
știu mai bine ce măsuri să întreprind ca să pot soluționa problemele	28	16,97
știu cum să inițiez și cum să implementez un proiect	17	10,30
știu mai bine cum să-mi organizez propria activitate	16	9,70
pot organiza membrii comunității	12	7,27
am interes că, comunitatea poate face multe în mod independent	12	7,27
am învățat metode de planificare a lucrului	10	6,06
am învățat procedurile de achiziționare (concursuri, licitații)	8	4,85
nu am simțit nici un efect după sesiunile de instruire FISM	1	0,61
NS	5	3,03
Total	165	100,00

În opinia participanților, cel mai important beneficiu în urma parcurgerii instruirilor îl reprezintă creșterea încrederii în forțele proprii.

În plus, un procent important de respondenți declară că subproiectele au avut un efect pozitiv asupra relațiilor dintre oamenii în comunitățile unde s-au realizat. În fiecare caz, au fost

identificate păreri pozitive în mai mare măsură decât cele negative referitoare la schimbările intervenite în urma implementării subproiectului în relațiile dintre oamenii din localitate și primărie, dintre săraci și alte persoane, dintre bogați și alte persoane. Rezultatele studiului arată că majoritatea respondenților consideră că au dobândit abilități și cunoștințe noi, care le sînt utile la locul de muncă, la identificarea noilor surse de finanțare, pentru demararea unei afaceri proprii, pentru a se decide în cine să aibă încredere și pentru capacitatea de a-i convinge pe oameni să coopereze.

În general, toate răspunsurile demonstrează că FISM a contribuit la crearea capitalului social în comunități.

Tabel 75. De la momentul finalizării subproiectului FISM, în ce măsură ați avut ocazia /posibilitatea sa aplicați cunoștințele dobîndite în cadrul seminarelor FISM?

	Frecvența	Procent
mare măsură și foarte mare măsură	65 82	49,10
așa și așa	41	24,55
absolut deloc și în mică măsură	34	21,36
NS	9	5,39
NR	1	0,60
Total	167	100,00

O mare parte din actorii comunitari consideră că au putut aplica cunoștințele dobîndite în timpul instruirilor. Această situație reliefează o serie de efecte pozitive, atît în plan individual, cît și la nivelul localității cum ar fi: posibilitatea de a iniția alte proiecte, de a implica și alte persoane de la nivel local în proiectele și acțiunile viitoare. Este un rezultat foarte bun, deoarece au trecut doar 1-2 ani de la finisarea subproiectelor, iar jumătate din respondenți deja au aplicat cunoștințele în practică, cea ce denotă impactul subproiectelor.

Potențialul AI/AB în domeniul dezvoltării comunitare

Tabel 76. Cum estimați potențialul AI/AB în domeniul dezvoltării comunitare?

	Frecvența	Procent
mare și foarte mare	125	56,82
așa și așa (medie)	63	28,64
deloc și mic	14	6,37
NS	17	7,73
NR	1	0,45
Total	220	100,00

Tabel 77. Cum estimați potențialul AI/AB în domeniul dezvoltării comunitare?

	Foarte mare	Mare	Așa și așa (medie)	Mica	Deloc	NS	NR
primar	13,3	46,7	26,7		3,3	6,7	3,3
consilier	12,8	25,6	46,2	7,7	2,6	5,1	
liderul Agenției de Implementare	12,5	58,3	20,8	4,2		4,2	
membriu Agenției de Implementare	10,3	57,5	23,0	1,1		8,0	
alte tipuri	2,5	37,5	30,0	12,5	5,0	12,5	
Total	10,0	46,8	28,6	4,5	1,8	7,7	0,5

În opinia actorilor comunitari potențialul AI/AB în domeniul dezvoltării comunitare este destul de ridicat. În peste jumătate din cazuri se apreciază că AI/AB are un potențial mare sau foarte mare de a produce schimbări la nivel comunitar. Opiniile de tip negativ sînt mici ca pondere și reprezentativitate statistică. Acest fapt demonstrează că implementarea unui proiect în comunitate conduce la creșterea competenței și încrederii.

Încrederea populației în AI/AB

Tabel 78. Cum estimați încrederea populației din comunitatea Dvs. în AI/AB?

	Frecvența	Procent
mare și foarte mare	123	56,17
așa și așa (medie)	64	29,22
deloc și mică	15	6,85
NS	15	6,85
NR	2	0,91
Total	219	100,00

Tabel 79. Cum estimați încrederea populației din comunitatea dvs. în AI/AB?

	Foarte mare	Mare	Așa și așa (medie)	Mică	Deloc	NS	NR
primar	16,7	36,7	36,7	6,7			3,3
consilier	7,7	38,5	30,8	10,3	2,6	7,7	2,6
liderul Agenției de Implementare	4,2	54,2	25,0			16,7	
membru Agenției de Implementare	4,6	63,2	26,4	1,1		4,6	
alte tipuri	5,1	35,9	30,8	15,4	2,6	10,3	
Total	6,8	49,3	29,2	5,9	0,9	6,8	0,9

Încrederea populației din comunitatea în AI/AB de la nivel comunitar este mare și foarte mare - în opiniile a peste jumătate din actorii comunitari. Totuși 1 din 3 actori comunitari consideră că populația are o încredere medie în AI/AB.

5. Perspectiva partenerilor FISM

Pentru analiza perspectivelor partenerilor FISM au fost realizate 40 de interviuri aprofundate cu persoane reprezentative pentru activitatea FISM. Această categorie de respondenți este compusă din trei grupuri convenționale:

- persoane de conducere, care au putere de decizie asupra activității FISM și pot influența direct această activitate. Au avut amabilitatea să dedice timp pentru a răspunde întrebărilor noastre reprezentanți de la nivelul instituției prezidențiale, cabinetului prim-ministru, președintele comisiei parlamentare pe probleme sociale, parlamentari, ministrul finanțelor și președintele Consiliului Național al FISM.
- programe sau organizații de același nivel cu FISM, care nu pot influența direct activitatea FISM, dar pot contribui la măsurarea impactului FISM reieșind din obiectivele comune. În acest sens au avut amabilitatea să ne răspundă reprezentanții: Agenției Elvețiene de Cooperare, programul „Satul Moldovenesc”
- reprezentanți ai beneficiarilor de colaborarea cu FISM: președinți ai consiliilor raionale, persoane responsabile de comunicarea cu FISM la nivel de raion, primari, contractori.

Menționăm că perspectiva comparativă s-a accentuat astfel, încât au fost intervievați primari atât din comunitățile care au implementat cu succes subproiecte, cât și primari din comunități care fie că nu au implementat subproiecte comunitare cu sprijinul financiar FISM, fie că au depus cerere de finanțare la FISM și nu au primit finanțare. Din aceeași perspectivă comparativă, au fost invitați să-și împărtășească părerea atât companiile de construcții care au câștigat concursuri organizate pentru implementarea subproiectelor finanțate de FISM, cât și companii care au participat la concurs/concursuri, dar fără succes, sau care din cauza rezultatelor negative în timpul implementării subproiectelor, au fost incluși în așa numita „lista neagră” a contractorilor.

Răspunsurile oferite ne permit cercetarea multidimensională a activității FISM și înțelegerea proceselor ce au loc la diferite niveluri ale societății, cum aceste procese sînt influențate de suportul FISM. Rezultatele interviurilor sînt prezentate în continuare în funcție de tipul interlocutorilor.

Reprezentanții din conducerea țării

Absolut toți respondenții din această categorie au răspuns că știu ce este FISM și majoritatea cunosc activitatea acestuia încă de la înființare. Unii dintre interlocutorii noștri au participat direct la înființarea FISM.

„Am avut posibilitatea să particip la înființarea acestui fond. S-a organizat aici în guvern. Am fost cîțiva ani la rînd membru al acestui consiliu..... Lucrul se face bine și calitativ. Ei controlează, duc evidență... conform graficului. Primim și rapoarte de la ei, organizat, disciplinat. Populația a conștientizat, a participat.”(reprezentant din conducerea țării)

Majoritatea respondenților sînt familiarizați cu aspecte legate nu doar de rezultatele FISM, ci și de direcțiile de activitate, filosofia sau principiile generale de funcționare a FISM. Reprezentanții conducerii de vîrf a țării cunosc activitatea FISM în detaliu și impactul pe care îl are acesta la nivelul comunităților, care reușesc să implementeze subproiecte cu finanțare FISM.

„De fapt, probabil, ideea de fondare este acordarea unui suport acelor regiuni, care nu au suficiente mijloace de a desfășura unele activități, în special în domeniul social.” (reprezentant din conducerea țării)

„FISM este cea mai bună formă pentru folosirea investițiilor sociale... Această organizație se bucură de o autoritate foarte mare... Este o pîrghie foarte binevenită de control, fiindcă se formează, se petrec adunări cu societatea civilă, se face un plan de măsuri, se stabilește termenul și lucrul acesta îi mobilizează pe toți. S-a format o echipă profesionistă, care e foarte responsabilă și transparentă. La comisie, la noi, s-a făcut o informație destul de amplă despre activitatea lor.”(reprezentant din conducerea țării)

Reprezentanții conducerii de vîrf a țării au considerat că FISM își aduce o contribuție semnificativă în satele și orașele mici la creșterea nivelului de trai al populației în general și la realizarea politicilor legate de renovarea infrastructurii social-economice. Alte aspecte menționate au fost ridicarea nivelului de cultură și educațional al membrilor comunităților, unde s-au implementat subproiecte susținute financiar de FISM. A fost, totodată, menționată implicarea membrilor comunităților, activizarea lor în realizarea unor proiecte în beneficiul comunității în care trăiesc, aspect extrem de important pe termen lung în păstrarea în bune condiții a rezultatelor obținute și la posibila extindere sau implementare a altor proiecte similare.

În ceea ce privește posibilitatea implicării FISM și în alte programe decît cele desfășurate în prezent, reprezentanții conducerii de vîrf a țării au considerat că FISM poate contribui la următoarele: crearea unor întreprinderi mici și mijlocii, care să atragă după sine crearea de noi locuri de muncă, implicarea în dezvoltarea unor activități cu caracter agricol și protecția mediului înconjurător.

Datorită elementelor comune dintre FISM și Programul Satul moldovenesc, s-a considerat adeseori că reprezentanții responsabili din partea acestora ar putea identifica și implementa modalități pentru o colaborare eficientă. Rezolvarea problemelor sociale și economice cu care zona rurală din Moldova se confruntă în această perioadă necesită un efort conjugat din partea tuturor forurilor competente.

Referitor la considerentele privind statul juridic actual al FISM și cît de potrivit este el desfășurării în bune condiții a activității specifice, unii dintre interlocutori au recunoscut că nu s-au gîndit la acest aspect, dar că vor analiza și sprijini o eventuală inițiativă a FISM. Totuși, majoritatea celor intervievați au răspuns că, din punct de vedere juridic, statutul este bun, nu trebuie schimbat ci ar putea fi perfecționat. În acest sens, a fost evocat un proiect legislativ, care ar putea să aibă efect stimulatî asupra finanțatorilor FISM și anume cel legat de aplicarea cotei zero TVA pentru mărfurile și serviciile procurate în cadrul Proiectului FISM.

„Eu am înțeles statutul fondului, am înțeles că anume aceste activități sînt garantarea condițiilor, îmbunătățirea condițiilor, crearea structurilor de protecție. Din punct de vedere legislativ, piedici pentru acest fond nu sînt. Recent avem un proiect de lege, care va permite tuturor gestionarilor de granturi să nu plătească TVA, donații, este un lucru bun care va motiva și organismele internaționale să fie mai interesate.” (reprezentant din conducerea țării)

Un alt interlocutor a menționat că există o preocupare constantă a autorităților în vederea sprijinirii activității FISM, iar una dintre măsurile adoptate în acest sens este chiar cea referitoare la TVA:

„FISM are facilități în comparație cu alții, a fost scutit de TVA, este la cota 0.” (reprezentant din conducerea țării)

În ceea ce privește munca colaboratorilor FISM și posibilitatea creșterii salariului acestora, a fost acceptat că menținerea aceluiași nivel al salariilor în condițiile creșterii generale a prețurilor este o problemă generală la care se speră să se găsească soluții optime.

Toți, cei care ne-au oferit răspunsuri, au considerat că FISM are un impact pozitiv general, mai ales, prin utilizarea resurselor economice în scopuri sociale, prin dezvoltarea capacităților populației în gestionarea resurselor disponibile și a celor alocate pentru comunitate. Pe termen lung subproiectele implementate cu suportul FISM vor conduce la întărirea capacității instituțiilor locale, care prestează servicii sociale în beneficiul comunității. Estimînd la 5-6 ani perioada în care aceste instituții vor atinge *maturitatea* administrativă este extrem de important ca Proiectul FISM să continue cel puțin pînă la acel moment. Totodată, s-a considerat că buna corelare între perioada de activitate a FISM și dezvoltarea instituțională a structurilor cu competențe la nivel local trebuie să fie susținută de reprezentanții autorităților competente.

„Este problema că se finalizează suma care a fost alocată pentru FISM 2 și trebuie să ne gîndim să găsim alt împrumut pentru FISM 3.” (reprezentant din conducerea țării)

În general, s-a considerat că genul de ajutor pe care comunitățile îl pot obține prin cîștigarea finanțării FISM este un sprijin financiar și strategic de neînlocuit pentru comunități.

Aspectele negative legate de activitatea FISM evocate de membrii conducerii de vîrf a țării au fost: imposibilitatea de a satisface toate cererile pentru finanțare primite din partea comunităților, probleme legate de calitatea lucrărilor executate, un anumit grad de birocratizare la începutul funcționării FISM, organizarea unor licitații.

Au fost făcute recomandări pentru: păstrarea personalului actual al FISM, colaborarea bună cu autoritățile locale, păstrarea obiectelor renovate în bune condiții, intensificarea colaborării permanente cu Agenția pentru Construcții și Dezvoltare a Teritoriului și cu diferite ministere printre care Ministerul Administrației Publice Locale.

„... Să monitorizeze calitatea lucrărilor, să-și mențină personalul calificat pe care l-au acumulat și consolidat.” (reprezentant din conducerea țării)

În ceea ce privește resursele umane, reprezentanții conducerii de vîrf a țării au considerat că este foarte important ca FISM să mențină echipa de specialiști.

„Specialiștii trebuie salarizați la nivel ridicat ca ei să se țină de locul de muncă.” (*reprezentant din conducerea țării*)

Conducătorii de nivel raional

A doua categorie de persoane intervievate a reprezentat-o nivelul de conducere al raioanelor Moldovei. Pentru realizarea interviurilor au fost vizate două categorii de respondenți: președinții consiliilor raionale și persoanele din raioane responsabile de comunicarea cu FISM.

Un prim aspect analizat în interviurile cu reprezentanții din conducerea raioanelor a fost orientat către înțelegerea așteptărilor pe care conducerea raionului le-a avut de la parteneriatul cu FISM și dacă aceste așteptări au fost îndreptățite. Din analiza informațiilor rezultă că așteptările conducerii raioanelor sînt, în general, orientate către crearea unui cadru oportun bunei colaborări cu FISM. Datorită rezultatelor pozitive obținute în urma implementării subproiectelor se dorește continuarea acestor activități și extinderea lor la nivelul raioanelor în comunitățile, care nu au beneficiat de suport FISM.

Reprezentanții conducerii raioanelor s-au declarat foarte mulțumiți de rezultatele subproiectelor finanțate prin intermediul FISM și, mai mult decît atît, își doresc să aibă cît mai multe sate, care să implementeze subproiecte FISM. Rezultatele bune obținute îi motivează pe cei din respectivele comunități și contribuie la stimularea comunităților vecine pentru a le urma exemplul.

„ În linii generale noi sîntem mulțumiți de colaborarea cu FISM, anul acesta am obținut multe granturi, 19 localități au beneficiat de aceste granturi, pe CDD 5 sau 6 localități... Acolo unde este armonie între societatea civilă și primărie sînt rezultate.” (*responsabil de comunicarea cu FISM la nivel de raion*)

„Sînt mulțumit deoarece prin toate primăriile din raionul Briceni a fost implementat cel puțin un proiect, sau un microproiect. Așteptăm în același ritm să lucrăm mai departe.” (*președinte de raion*)

Se așteaptă, totodată, continuarea comunicării clare a informațiilor legate de activitatea FISM, în special, cele ce țin de repartizarea banilor, deoarece s-a observat că există tendința ca populația să confunde fondurile distribuite de către FISM în bază de competiție cu fondurile care vin de la Guvern.

„O mare parte din populație are impresia că banii prin intermediul FISM sînt dați de Guvernul Republicii Moldova și sînt gestionați în baza deciziei de guvernare.” (*președinte de raion*)

Printre problemele cu care se confruntă cei din conducerea raioanelor se numără: dificultatea de a cofinanța proiectele atît la nivelul comunităților, cît și la nivelul raionului (mai ales dacă nu a fost prevăzut în bugetul raional), mobilizarea oamenilor din comunitate, procedura de aplicație,

în special estimarea costurilor implicate. În acest context, propunerea celor din conducerea raionului a fost să fie mai mult implicați, mai ales, că ei primesc informații de la toate comunele și au o imagine detaliată și de ansamblu asupra nevoilor fiecărei comunități.

Raioanele au luat în considerare fondurile obținute prin FISM la realizarea planurilor, politicilor.

„Dacă în plan global, să zicem pentru raion, noi vedem că vom avea un suport la renovarea drumurilor, apeductelor, trecem în buget fonduri de investiții, dar primul este FISM.” (președinte de raion)

Chiar dacă nu toate primăriile au luat în calcul planificarea bugetară, sînt preocupate să o facă. În plus, la nivel de raion sînt luate în considerație și alte programe cum ar fi planul de dezvoltare regională, programul de dezvoltare social economică 2005-2015, planul economic 2006-2010.

Reprezentanții conducerii raioanelor au menționat și alte programe susținute de donatori în raioane și anume: proiectele transfrontaliere, proiectul strategiei de dezvoltare regională, Fondul Ecologic Național, Institutul de Cercetări în Silvicultură. Ca donatori internaționali au fost menționate programele finanțate de către Comisia Europeană (TACIS), PNUD, USAID, IREX, Direcția Elvețiană pentru Dezvoltare, Fondul de investiții în sănătate, Corpul păcii, care oferă proiecte în domeniul social mai mult școlilor și grădinițelor, Fundația Soros, Guvernul Norvegiei.

Participanților la interviu li s-a cerut să compare activitatea FISM cu activitatea din alte proiecte și să spună care sînt avantajele acestora față de FISM.

„FISM parcă ni-i mai aproape, foarte ușor se includ specialiștii FISM în activități, lucrăm în continuare cu lucrătorii FISM.” (președinte de raion)

Persoanele intervievate au menționat avantajele lucrului cu FISM: subproiectele se implementează mai ușor atît din punct de vedere al procedurii, cît și din punct de vedere al duratei în timp (din momentul depunerii cererii și pînă la finalizarea subproiectului). Totodată, implicarea membrilor comunității are efecte vizibile în ceea ce privește asigurarea durabilității subproiectului.

Există o serie de proceduri FISM, care au fost preluate pentru utilizare, fie de către aparatul raionului, fie de către primării. Printre acestea sînt: metoda de a scrie proiecte, modul în care se face informarea, adunările generale, selectarea agenților economici, atragerea societății civile, contribuția cetățenilor, implicarea cetățenilor, transparență în cheltuirea banilor etc

Persoanele intervievate au considerat că o serie de alte proceduri folosite de FISM care merită să fie utilizate de către aparatul raionului sau de către primării sînt: finanțările pentru îmbunătățirea structurii sociale, adunările generale, preocuparea constantă de asigurarea durabilității rezultatelor atinse prin subproiectele desfășurate.

În ceea ce privește impactul subproiectelor FISM, oamenii consideră că acestea au un impact pozitiv general. Printre cele mai importante aspecte menționate se numără: sumele de bani

valorificare, solidarizarea cetățenilor, schimbarea de mentalitate a oamenilor, care au înțeles că pot schimba prin contribuția proprie, soluționarea problemelor de infrastructură socială, schimbarea imaginii localității, îmbunătățirea calității vieții populației.

„Cred că impactul este pentru populație. Fiecare comunitate în care s-a implementat măcar un proiect a înțeles acest lucru, că putem să facem bine pentru satul nostru, dar pentru asta trebuie să ne implicăm toți, guvernul, consiliul raional, primăria și populația.” (responsabil de comunicarea cu FISM la nivel de raion)

„Implementarea respectivelor proiecte înlesnește stabilirea unui dialog de încredere între cetățeni și administrație, ceea ce oferă șanse unei colaborări de succes în îmbunătățirea condițiilor de muncă, de trai și odihnă ale locuitorilor raionului.” (președinte de raion)

În ceea ce privește problemele interne cu care se confruntă FISM și care ar putea micșora eficiența activității acestuia, oamenii au răspuns că sînt mulțumiți de activitatea FISM, dar totuși există probleme legate de desfășurarea subproiectelor, care ar putea să fie rezolvate.

„ Eu personal nu am văzut niște lacune în activitatea FISM, pentru că angajații FISM dau dovadă de profesionalism, de implicare în anumite momente.” ((responsabil de comunicarea cu FISM la nivel de raion)

Referitor la contribuirea subproiectelor finanțate de FISM la reducerea sărăciei, rezultatele interviurilor realizate la nivelul conducerii raioanelor au scos în evidență, că acestea contribuie și la îmbunătățirea calității vieții, și la reducerea directă a sărăciei.

Primarii unor comunități care au implementat subproiecte cu succes

Cei care au răspuns la întrebările interviurilor din această categorie sînt, de asemenea, familiarizați cu informațiile referitoare la FISM și au declarat că primăriile au luat parțial în calcul fondurile FISM în planificările lor bugetare.

Proiectele implementate în comunitățile lor au un impact pozitiv major contribuind la creșterea bunăstării populației.

„ Pozitiv în întregime, este un suport la dezvoltarea socială.”(primar al unei comunități, care a implementat subproiect cu succes)

Punctele tari pe care le au proiectele FISM sînt: aspectul social, implicarea populației și formarea grupurilor prin intermediul cărora se stabilesc prioritățile comunităților, organizarea lucrărilor specifice de realizare a unui subproiect, modul democratic în care se iau deciziile în comunitate, rezultatele efective obținute prin desfășurarea subproiectelor.

Toți interlocutorii au declarat că practicile promovate de către FISM ar putea fi aplicate cu succes în teritoriu de către reprezentanții administrației publice locale.

Ca sugestii pentru îmbunătățire, primarii au menționat: mai multă încredere în asociații, grupuri de inițiativă și eventual implicare în realizarea proiectelor în comunitate, mai multă flexibilitate în termenele stabilite.

6. Concluzii cu privire la impactul FISM asupra beneficiarilor

Scopul principal al cercetării a fost obținerea răspunsului la întrebările:

- Are sau nu Proiectul FISM impact pozitiv asupra beneficiarilor, care este nivelul acestui impact, a apărut un careva impact negativ?
- Care sînt lecțiile învățate de care FISM, Guvernul și partenerii vor ține cont în activitatea de mai departe?
- Care au fost cele mai bune domenii de intervenție identificate prin cercetare?

Toate răspunsurile la aceste întrebări sînt prezentate în compartimentul dat.

Concluzia generală a evaluării este univocă:

- FISM are un impact pozitiv pronunțat și semnificativ asupra beneficiarilor săi;
- activitatea FISM este apreciată pozitiv la toate nivelurile, inclusiv de către Givern, parlament, administrațiile publice raionale și locale, beneficiari;
- FISM are o imagine pozitivă și experiență prețioasă pentru Moldova, această experiență trebuie păstrată și dezvoltată;
- Comunitățile FISM au fost alese corect, fiind într-adevăr cele mai deprivatate și cu cele mai stringente necesități social-economice;
- La toate nivelurile a fost exprimată necesitatea ca Proiectul FISM să fie continuat (Proiectul FISM 3);
- Schimbările rapide din societate și exprimarea unor propuneri fac necesare o activitate mai intensă a FISM în domeniul cercetării situației social-economice pentru a corespunde și mai mult cerințelor actuale.

Aceste concluzii sînt detaliate mai jos. De asemenea, sînt făcute recomandări.

6.1. Transparența în activitate și nivelul de informare

În comunitățile FISM 56% din populația totală cunoaște despre activitatea FISM, iar în comunitățile non FISM - 44%. Deși destul de semnificativ (potrivit cerințelor FISM 30% din populația comunității trebuie să participe la identificarea problemei prioritare), acest indicator ne vorbește despre faptul că FISM ar trebui să aplice în continuare metode eficiente de creștere a nivelului de informare. Totodată, este de menționat că actorii comitari atît în comunitățile FISM, cît și din cele de comparare raportează un nivel foarte înalt de informare – 99,6% și 96,6% respectiv.

Datele referitoare la sursele de informare (88% dintre subiecții intervievați în comunitățile FISM) ne indică un nivel de transparență ridicat al procesului de identificare a problemelor și implicare activă a comunității.

Două treimi dintre respondenți consideră că problema a fost selectată prin vot deschis de către participanții la adunarea generală. Doar un număr nesemnificativ de respondenți consideră că în alegerea problemei prioritare au fost promovate alte interese, decît cele ale comunității. De asemenea, mai mult de jumătate dintre respondenți afirmă că proiectul s-a adresat celor mai vulnerabile categorii de beneficiari.

6.2. Nivelul de satisfacție a beneficiarilor în legătură cu serviciile îmbunătățite

Populația din comunitățile FISM este mult mai satisfăcută de nivelul de dezvoltare socio-economic al comunității în comparație cu alte comunități. Astfel, în perioada 2004 (până la intervenția FISM) - 2007 (după intervenția FISM) procentul populației satisfăcute sau foarte satisfăcute de situația social economică a crescut în comunitățile FISM de la 18% până la 37%, iar în comunitățile de comparare - doar de la 14% până la 20%. Diferența de creștere a satisfacției (13%) este strict atribuită impactului FISM.

Mai pronunțată a fost creșterea satisfacției legată de îmbunătățirea condițiilor instructiv-educative în cazul subproiectelor de tipologia școli. În perioada 2004-2007 procentul celor satisfăcuți sau foarte satisfăcuți de funcționarea școlilor în comunitățile FISM a crescut de la 23% la 86%, pe când în comunitățile de comparare - de la 52% la 61%. Diferența diferențelor - 53% constituie un impact foarte mare al FISM. Totodată, în comunitățile FISM în 2004 nivelul de satisfacție vizavi de serviciile prestate de școli era mult mai mic decât în cele de comparare (respectiv 23% și 52%), fapt ce vorbește despre alegerea corectă a localităților pentru a implementa subproiecte de tipologia respectivă.

Cel mai mic impact, dar totuși destul de pronunțat și semnificativ (reprezentativ din punct de vedere statistic) l-au avut proiectele de gazificare: diferența diferențelor satisfacției este de 17%. În mare măsură aceasta a fost cauzat de creșterea bruscă a prețurilor la combustibil. Totodată, conform cercetării, proiectele de gazificare au avut cel mai mare impact asupra creșterii veniturilor gospodăriilor. Astfel, în perioada cercetată, veniturile medii ale unei gospodării din comunitățile care au implementat proiecte de gazificare cu suportul FISM, au crescut cu 220% (adică s-au triplat). În cazul celorlalte tipologii susținute de FISM, veniturile s-au dublat. Aceasta se explică atât prin impactul proiectelor finanțate de către FISM, cât și prin faptul că comunitățile în care s-a investit au fost mult mai sărace și creșterea comparativă a veniturilor a avut loc de la o bază cu mult mai joasă. În comunitățile de comparare veniturile au crescut cu circa 70% .

În general, toate tipurile de subproiecte înregistrează o creștere semnificativă a satisfacției beneficiarilor:

- aprovizionare cu apă: problema a fost soluționată în comunitate bine și foarte bine în opinia a peste 70% dintre respondenți;
- renovare școli: aproape două treimi dintre respondenți apreciază că serviciile educaționale din comunitate au crescut calitativ în mare măsură sau pe deplin, iar o treime consideră că serviciile cunosc o îmbunătățire medie. Numai 1,7% apreciază că serviciile educaționale s-au îmbunătățit doar în mică măsură;
- drumuri: se înregistrează cele mai înalte rate ale creșterii satisfacției beneficiarilor – de la 4% în 2004 la 64% în 2007. Ponderele celor nemulțumiți de calitatea drumurilor în anul 2004 era de peste 90% și a scăzut în 2007 la aproximativ 5%.
- aprovizionare cu gaz: ponderea celor satisfăcuți de calitatea serviciilor a crescut cu peste 40%.

Cu excepția subproiectelor de aprovizionare cu gaz, gradul de utilizare a serviciilor îmbunătățite în urma implementării subproiectelor este de peste două treimi. În cazul drumurilor și a serviciilor educaționale, cei care nu utilizează serviciile, nu locuiesc în zona în care au fost făcute investiții sau nu au nevoie de acestea (ex. gospodării fără copii de vîrstă

școlară). Pentru subproiectele de alimentare cu apă și gaz, principalele motive de neefolosire a serviciilor sînt costurile mari pentru racordare la rețea și plata utilităților, dar și distanța mare față de facilitățile create.

Implementarea subproiectelor în comunitate reprezintă un succes pentru mai mult de 90% dintre respondenți. Cei mai importanți factori de succes menționați sînt disponibilitatea comunității de a participa la implementarea subproiectului și suportul adecvat acordat de autoritatea publică locală.

Instruirile organizate de FISM au fost apreciate ca fiind utile în mare și foarte mare măsură, acest fapt fiind confirmat de două treimi dintre respondenți. În opinia participanților la instruire, cel mai important beneficiu obținut este creșterea încrederii că și în mod independent pot fi inițiate proiecte la nivelul comunității.

Potrivit opiniei respondenților, după finalizarea proiectului cunoștințele obținute la instruirile FISM au fost aplicate de o treime dintre aceștia în mare măsură. Trebuie însă menționat faptul, că o astfel de formă de impact se poate manifesta pe perioade îndelungate de timp, motiv pentru care este posibilă obținerea unor rezultate diferite (în funcție de perioadă).

Un impact negativ indicat de circa 19% dintre respondenți este slaba utilizare a rezultatelor înregistrate, creșterea prețului la utilități fiind un motiv de nemulțumire, mai ales pentru beneficiarii subproiectelor ce țin de alimentarea cu gaz.

6.3. Participarea comunitară

Aproape jumătate din respondenți afirmă că au participat la implementarea subproiectului în mare și în foarte mare măsură.

Cea mai importantă formă de contribuție este cea financiară - pentru aproape 90% dintre respondenți. Într-o mică măsură beneficiarii au contribuit cu forță de muncă.

Peste jumătate din respondenți afirmă că relațiile între membrii comunității s-au îmbunătățit (52,3%) și doar mai puțin de 5% afirmă că acestea s-au înrăutățit în urma implementării subproiectului. Aceasta vorbește despre impactul pozitiv al FISM asupra comunității în vederea consolidării membrilor ei.

6.4. Dezvoltarea instituțională

În ceea ce privește impactul la nivelul autorității publice locale, aproape jumătate dintre respondenți consideră că autoritatea locală, dar și celelalte instituții comunitare și-au fortificat capacitatea de a soluționa cele mai stringente probleme ale comunității.

Populația comunităților FISM este mult mai satisfăcută de activitatea APL (43% sînt satisfăcuți sau foarte satisfăcuți, pe cînd în comunitățile de comparare - doar 23%). Adăugător, 55% de respondenți din comunitățile FISM consideră că în ultimii 3 ani s-a îmbunătățit activitatea APL (în comunitățile de comparare - 40%). Diferența de 15% este atribuită impactului FISM.

Un impact mai pronunțat a avut FISM în dezvoltarea ONG-urilor. Astfel, 45% procente din respondenți consideră că ONG-urile și-au îmbunătățit activitatea, pe cînd în comunitățile non FISM - 14%. Diferența de 31% este atribuită impactului FISM.

Cea mai mare încredere comunitățile FISM o au în primării (41% de respondenți). Aceasta vorbește despre faptul că primăriile sînt o resursă importantă a capitalului social din comunitățile FISM. În comunitățile de comparație au încredere în primării – 34% de respondenți.

6.5. Durabilitatea serviciilor sociale

Persoanele chestionate sînt satisfacute sau foarte satisfacute atît de calitatea lucrărilor executate (64,4%), cît și de lucrările de mentenanță (67,6%).

6.6. Indicatorii nivelului de bunăstare a gospodăriilor

Cercetarea indică că FISM, deși este un proiect social, are și impact economic asupra veniturilor gospodăriilor. Astfel, creșterea din 2004 pînă în 2007 a veniturilor medii pe gospodărie în comunitățile FISM a fost de la 886 lei la 1527 lei, pe cînd în comunitățile de comparație – de la 2262 lei la 3239 lei. Diferența diferențelor de 51 lei este atribuită impactului FISM. Totodată, au fost identificate corect cele mai sărace comunități, veniturile în 2004 (la momentul selectării) în comunitățile FISM erau de 2,5 ori mai mici decît în alte comunități.

Cel mai bun catalizator al creșterii veniturilor au fost subproiectele de gaz, unde în ultimii 3 ani veniturile gospodăriilor s-au triplat.

Proiectele FISM au influențat și costul apei utilizate. Deși în toate comunitățile apa s-a scumpit, în comunitățile FISM costul apei a crescut de aproape 3 ori, pe cînd în comunitățile de comparație – de 17 ori.

La toate tipurile de bunuri durabile comunitățile FISM au raportat o îmbunătățire mai esențială înșă nu toate aceste creșteri sînt statistic semnificative. Dintre cele mai importante poate fi menționat impactul asupra creșterii numărului televizoarelor color. În comunitățile FISM numărul lor a crescut mai repede (cu 9,6%), precum și mașini de spalat mecanice sau automate (5,4%); telefoane mobile (5,6%), frigider (4,3%) și automobile (4,3%). Aceasta vorbește obiectiv despre faptul, că au crescut nu numai veniturile, dar și bunăstarea populației comunităților FISM.

De asemenea, în comunitățile FISM a crescut volumul de apă utilizat în gospodărie - cu 15%, pe cînd în comunitățile de comparație a scăzut cu 15%. La fel a crescut mai repede volumul de apă utilizat în gospodărie pentru menaj - 19% față de 8%.

Numărul mediu de odăi încălzite iarna cu gaz a crescut în comunitățile FISM cu 38%, pe cînd în comunitățile de comparație cu doar 9%. Gazul a înlocuit combustibilul convențional – cărbune, lemne și tizic.

De asemenea, a avut loc o îmbunătățire a condițiilor de educație în școli. În comunitățile FISM numărul de zile absente de elevi s-a micșorat cu 14%, pe cînd în comunitățile de comparație numărul acestora a crescut cu 2%. În rezultat reușita școlară în comunitățile FISM a crescut cu 5,6%, pe cînd în comunitățile de comparație – doar cu 1%, care este în limitele erorilor și poate fi neglijat.

Perspectivile actorilor comunitari și ale partenerilor FISM pun în evidență faptul că impactul proiectului din punct de vedere integrat și al subproiectelor luate individual este unul consistent și de lungă durată. Toate aspectele evaluate scot în evidență faptul, că FISM contribuie eficient la reducerea sărăciei în republică la nivel de comunitate.

În ansamblu intervenția FISM este considerată pozitivă și necesită o asigurare a continuității.

6.7. Recomandări

A. Beneficiarii FISM

Pentru această rundă de finanțare FISM cele mai stringente probleme ale țării identificate rămân a fi alimentarea cu apă și drumurile, tipologii de subproiecte care au și un mare impact asupra satisfacției populației. FISM ar trebui să studieze modalitățile de extindere pe viitor în aceste domenii.

FISM ar trebui să identifice prin efectuarea unei cercetări și alte **nevoi de intervenție** în cadrul comunităților sărace. De exemplu, pe lângă cele 4 domenii de intervenție examinate în studiul actual, ar putea fi și: servicii sociale de suport pentru grupuri vulnerabile, servicii educaționale, proiecte generatoare de venituri etc.

B. Modalitatea de activitate a FISM

FISM ar trebui să informeze mai amplu despre:

- activitatea FISM în comunitate;
- responsabilitățile comunității față de menținerea obiectelor renovate;
- gestionarea surselor financiare ale donatorilor, guvernului etc.

De asemenea se poate studia și necesitatea elaborării unor acte normative, care ar include inter-alia și reguli de selectare a comunităților.

În acest caz ar trebui luată în considerație necesitatea de a diminua impactul negativ asupra contractorilor, care mai exprimă nemulțumire privind recuperarea TVA (problemă în mare parte soluționată, comparativ cu situația relatată în cercetările anterioare).

C. Specialiștii FISM

Deoarece toți respondenții, inclusiv din structurile guvernamentale și parlament, s-au exprimat asupra necesității de extindere a activității FISM și de lansare a FISM 3, este deja timpul ca guvernul să studieze necesitatea/posibilitatea respectivă și să înceapă elaborarea acestuia, astfel încât în 2010 FISM să lucreze fără întreruperi. Întârzierea sau întreruperea activității pe o perioadă nedefinită de timp se poate solda cu plecarea specialiștilor și degradarea experienței acumulate pe parcursul mai multor ani.

Deoarece specialiștii FISM reprezintă un capital important al țării, se recomandă ca managementul FISM să discute cu Guvernul (în special – Consiliul de Coordonare FISM și Ministerul Finanțelor, care s-au pronunțat pentru dialog) asupra echilibrării raportului dintre sarcina fiecărui lucrător și remunerarea acestuia. Sprijinirea acestui grup de specialiști, care ar rămâne la dispoziția guvernului, ar permite acestuia luarea unor decizii rapide în cazul unor runde viitoare de finanțare ale FISM.

7. Bibliografie:

1. Adam, Sarah. 2006. "Evaluating Social Fund Impact: A Toolkit for Task Teams and Social Fund Managers." Social Protection Discussion Paper 0611. The World Bank, Washington, D.C.
2. Baker Judy. 1999 *Evaluating the Poverty Impact of Projects: A Handbook for Practitioners*, The World Bank
3. Baker, Judy. 2000. *Evaluating the Impact of Development Projects on Poverty: A Handbook for Practitioners*. Directions in Development, World Bank, Washington D.C
4. Chase, R. S. 2002. "Supporting Communities in Transition: The Impact of the Armenian Social Investment Fund." *World Bank Economic Review* 16(2): 219,,Ÿ40.
5. W. Okrasa. Calculation of deprivation indexes for villages participating in Moldova Social Investment Fund. 2004.
6. Ravallion, Martin. 2001. "The Mystery of the Vanishing Benefits: An Introduction to Impact Evaluation." *World Bank Economic Review* 15: 115,,Ÿ40.
7. Schady, Norbert, and Laura B. Rawlings. 2002. "Impact Evaluation of Social Funds: An Introduction." *World Bank Economic Review* 16: 213,,Ÿ17.
8. Stanciu Ion, Planning, Monitoring and Evaluation Manual for National Social Investment Fund of Tajikistan, Dushanbe 2006.
9. Evaluarea Impactului Proiectului FISM asupra beneficiarilor: Raportul Metodologic, Chisinau 2007, BBI
10. FISM. Raport semianual 2007 prezentat de oficiul FISM, Iulie 2007
11. Gold standard for impact evaluation, World Bank Discussion group, 2004.

8. Anexe

Anexa 1: Lista comunităților participante în cercetare și comunitățile de comparare

a) localități FISM

Nr.	Denumire comunitate	Tipologie	Populație	Cod sub-proiect
1	6435 S.GHETLOVA, Orhei	apa	1620	1 350
2	7451 S.VALEA LUI VLAD, Singerei	apa	439	1 143
3	4127 S.FETESTI, Edinet	apa	3149	1 022
4	2311 S.SURCHICENI, Causeni	apa	606	1 183
5	1219 S.TROITCOE, Cimislia	apa	1142	1 138
6	5349 S.NEGREA, Hincesti	apa	2003	1 174
7	6741 S.BUCIUSCA, Rezina	scoala	293	1 077
8	Magurele (Ung)	scoala	976	1 091
9	9279 S.SEMENI, Ungheni	scoala	2162	1 086
10	5531 S.TIPALA, Ialoveni	scoala	3615	1 266
11	4521 S.SIRBESTI, Floresti	scoala	472	1 118
12	7819 S.CREMENCIUG, Soroca	scoala	658	1 101
13	3420 S.FINTINITA, Drochia	scoala	1448	1 152
14	7465 S.PREPELITA, Singerei	scoala	2924	1 146
15	1419 S.CARACUSENII VECHI, Bri	scoala	4236	1 003
16	5722 S.CIZLAR, Leova	scoala	208	1 041
17	2150 S.RUMEANTEV, Cahul	școala	475	1 049
18	8525 S.OLANESTI, Stefan Voda	scoala	5275	1 190
19	9245 S.FRASINEȘTI, Ungheni	drum	1436	1 082
20	2530 S.ONISCANI, Calarasi	drum	1538	1 071
21	9244 S.MACAREȘTI, Ungheni	drum	3698	1 338
22	4374 S.HITRESTI, Falesti	drum	600	1 273
23	2147 S.HIRTOP, Cantemir	drum	449	1 073
24	2125 S.CISLA, Cantemir	drum	605	1 072
25	5361 S.SECAREȘNI, Hincesti	drum	652	1 165
26	2124 S.CIRPEȘTI, Cantemir	drum	2765	1 024
27	2536 S.RACIULA, Calarasi	gaz	2241	1 333
28	6739 S.PRIPIȘCENI-CURCHI, Rezina	gaz	333	1 084
29	4149 S.CONSTANTINOVCA, Edinet	gaz	634	1 008
30	Stolniceni (Edi)	gaz	1418	1 013
31	4152 S.ZABRICENI, Edinet	gaz	1428	1 028
32	Domulgeni, Floresti	gaz	1604	1 116
33	3635 S.SOFIA, Drochia	gaz	5143	1 198
34	2917 S.ECATERINOVCA, Cimislia	gaz	1121	1 139
35	9634 S.SVETLII, UTAG	gaz	1767	1 211
36	9610 S.AVDARMA, UTAG	gaz	4212	1 129

b) localități non-FISM

Nr.	Denumire comunitate	Tipologie	Populație	Referință sub-proiect
1	Step-Soci, Orhei	apa	1834	1 350
2	S.RAZALAI, Sîngerei	apa	780	1 143
3	Tarigrad, Drochia	apa	4513	1 022
4	s.Chircaiestii Noi, Causeni	apa	822	1 183
5	Cenac, Cîmislia	apa	1703	1 138
6	Tigheci, Leova	apa	2346	1 174
7	Tipova, Rezina	scoala	365	1 077
8	Bahmut, Călărași	scoala	1171	1 091
9	Codreanca, Strășeni	scoala	2653	1 086
10	Cigirleni, Ialoveni	scoala	2430	1 266
11	Alexandrovca, Florești	scoala	411	1 118
12	Ocolina, Soroca	scoala	1012	1 101
13	Climauti Donduseni	scoala	1217	1 152
14	Cîmiseni, Criuleni	scoala	2977	1 146
15	Scumpia, Fălești	scoala	3277	1 003
16	Ialpuș Cîmislia	scoala	242	1 041
17	Vladimirovca Cahul	scoală	374	1 049
18	Hirbovet, Anenii Noi	scoala	5429	1 190
19	Teșcureni, Ungheni	drum	1125	1 082
20	Seliștea Nouă, Călărași	drum	1601	1 071
21	Căzănești, Telenesti	drum	2162	1 338
22	Obreștea Nouă, Fălești	drum	712	1 273
23	Leca Cantemir	drum	501	1 073
24	COnstantinesti Cantemir	drum	577	1 072
25	Bobeița, Hîncești	drum	594	1 165
26	Caracui, Hîncești	drum	2488	1 024
27	Pitușca, Călărași	gaz	3204	1 333
28	Mîncenii de Jos	gaz	416	1 084
29	Volodeni, Edineț	gaz	678	1 008
30	Burlanesti	gaz	1463	1 013
31	Medveja Briceni	gaz	1565	1 028
32	Gvozdova, Florești	gaz	1141	1 116
33	Zăicani, Rîșcani	gaz	3320	1 198
34	Porumbrei, Cîmislia	gaz	1352	1 139
35	Vișniovcă, Cantemir	gaz	1426	1 211
36	Slobozia, Ștefan Vodă	gaz	3621	1 129